

Hay Ina'inat Nadan Apostoles (Acts)

¹ Ibba' Teofilo,

Handi'en namangulun tudo"un he"a ya nitudo' hidi nadan ina'inat Jesus ya nadan intanudduna an nihipun hidin nanghipunanan nuntududu ² ta inggana i diyen algo an immayanah ad abunyan. Mu hidin agge ni' immeh ad abunyan ya nan Espiritun Apu Dios an wadan hiyay nangitudduh itugunah nadan pinto'nan Apostoles. ³ Te nihipun hi namahuwana ta ingganah din immayanah ad abunyan ya umeh napat (40) di algoy numpatipatiganan dida. Ya nadan dakol an ina'inatnay nangipa'innilan dida an immannung an namahuwan. Ya imbagabagana bon diday a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. ⁴ Ya pinadananan dida an alyonay, Adiyu ni' taynan tun ad Jerusalem ta ingganah on mipa'annung din inali' i da'yu an aton Ama. Te imbaga' an ⁵ hi John ya hay liting di numbonyagna mu da'yu'e ya agagga moy abonyaganyuh nan Espiritun Apu Dios.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Abunyan

⁶ Waday ni'yamungan Jesus hinadan Apostoles ya mahmahanda an alyonday, Apu Jesus, undan ad uwani moy pangipa'aanam hinadan i Roma an mun'ap'apu ta nada tuwali an ibba ta'un Judyu di ukod an mumpapto' hitun boble ta'u?

⁷ Ya alyon Jesus di, Hi Ama di ukod hi'on anuud di a'atan nae ot adi gahin onyu innilaon. ⁸ Mu haot eh'ay maphod hi innilaonyu ya nan umaliyan nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwanyu ta hiyay mangdat hi abalinanyu. Ta eyu ipa'innilay a'at'uh ad Jerusalem ya hi an namin an boblehtu hi ad Judea ya ta'on on hi ad Samaria ya hi abobbobleh tun luta. ⁹ Ta ona inalih diye ya pamaag ya mun'ipatuluh ad lagud ta tangtangadondan mun'alimuh hinan bugut.

¹⁰ Ta nanongnan itatangaddah ad lagud ya alinah on wada han duwan linala'in nunlubung hi pulaw an mi'ta'ta'dog i dida ¹¹ ot alyonday, Da'yun i Galilee, tanganunyu itatangad hi ad lagud? Hidiyen hi Jesus an immeh ad abunyan ya mumbangngad hi udum hi algo ya hidiyen a'at di immayanah ad abunyan ya atbohdiy ma'at hi pumbangngadana.

¹² Ta nadan Apostoles ya nakakda i diyen nabillid an nungngadan hi Olibo ot mumbangngaddah ad Jerusalem an ohay kilometroy dinawwina. ¹³ Ot umedah nan kuwartudahdih nan mi'adwan gladu. Dadiyen hinunggop ya da Peter ya hi John ya hi James ya hi Andrew ya hi Philip ya hi Tomas ya hi Bartolome ya hi Matthew ya nan ohan hi James an imbabalen Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ya han hi Judas an imbabalen James. ¹⁴ Ya innaynayundan ma'anamu'amung ta dumasadasalda an didah nadan binabai ya hi inan Jesus an hi Mary an didah nadan udum an imbabalena.

Hay Nihukkat I Judas

¹⁵ Han hin'algo ya na'amungda han umeh hinggahut ta bainti (120) an kimmulug i Jesus ot tuma'dog hi Peter ot alyonay, ¹⁶ I'iba, teen inat Judas din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din hi David hi nangalyanay waday mangipan-gulu hinadan e muntiliw i Jesus. ¹⁷ Ya hi Judas di oha i da'mih nan himpulut duwan (12) Apostoles ta hiyay ohan napili an ni'tamu i da'mi. ¹⁸ Mu hiyay nangipatiliw i Jesus ta nan pihhun lagbuna i diyen inatna ya hidiyey nangattangda i han luta ta hidiy immayana ot hidiy agahana ot mipakpak ta nabughiy putuna. ¹⁹ Ta dingngol di atagutaguh ad Jerusalem hidiyen na'at i hiya. Ta hiya nan nginadanandah diyen luta hi Akeldama an hay ibalinana ya lutan nadadala.

²⁰ Ot inayun Peter an alyon di, Hay impitudo' Apu Dios hi ma'at i Judas an gapuh nan inatna ya nitudo' hinan Psalm an alyonay, Hanat ma'id ha miha"ad hinan balena. Ya hanat ma'id ha mabatin dida ta wan mabaoy nunhituwanda. Ya nitudo' bo an midat hi oha nan sa'adna ta wan waday mihukkat hinan sa'adna.

²¹ Ot hiya nan ad uwani ya pot'on ta'uy ohah mihukkat i Judas ta middum i da'mi an e mangipa'innilah nan namahuwan Apu Jesus. Mu mahapul an hay ohah nadan niyuyu'uyug i da'min da Jesus hinadan nanganangayanmi ²² an nihipun hidin nuntudtuduwan John hinadan tatagu ot bonyagana dida ta ingganah din numbangngadan Jesus hi ad abunyan.

²³ Ta nadan na'amung ya imbagada an hay

pumpiliyanda ya hi Joseph Justus an hi Barnabas di mi'adwah ngadana ya hi Matias. ²⁴ Ot mundasaldan alyonday, Apu Dios, an namin di tagu ya innilam di punnomnomda ot he''a bahan di mangipa'innila i da'mih nan pot'om i datuwen duwa ²⁵ ta mihukkat i Judas an ohah nadan Apostoles ni'. Te hi Judas ya inwalongnay a'apostolesna ot umeh awadan nadan nun'abahulan. ²⁶ Ta on nagibbuh an nundasalda ot ibunutday ngadan dadiyen duwa ya hay napili ya hi Matias ta hiya moy ni'apulut duwah (12) nadan Apostoles.

2

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Kimmulug I Jesus

¹ Hidin nadatngan nan algon Pentekos ot ma'amungdan namin nadan mangulug i Jesus i han ohan bale. ² Ya alinah on wada han mumbungug an ay puwo' an nalpuh ad lagud an nungkohop ot mun'onan i diyen balen na'amunganda. ³ Ya tinigodan wada han ay mundalang an nungkohop hi hinohha i dida. ⁴ Ta nipiddum i dida nan Espiritun Apu Dios ta alinah on nat'onat'on an hapit di panapitda an bokon nan hapitda tuwali te nan Espiritun Apu Dios di nangipahapit i dida.

⁵ Ya hidih ad Jerusalem ya wadaday Judyu an na'na'unnud hinadan tugun Apu Dios an nalpudah nat'onat'on an bobleh tun luta. ⁶ Ya hidin dingngol nadan tatagu nadan ahiahapit ya dakol nadan tatagun immeh awadan dadiyen

kimmulug i Jesus. Ya masda'awda te way oha i dida on donglondan waday mangihapit hinadan hapitda. ⁷ Ta alyonday, Undan bokon i Galilee datuwe? ⁸ Ya tanganu udot on inniladan mangihapit hinadan nat'onat'on an hapit ta'u? ⁹ Ya den wada i dita'uy i Partia ya i Media ya i Elam ya i Mesopotamia ya i Judea ya i Kapadosia ya i Pontus ya i Asia ya ¹⁰ i Prigia ya i Pampilia ya i Egypt ya nadan nalpuh abobbobleh ad Libya an nihaggon hi ad Sayrin. Ya hay udum i dita'u ya immalihtu an nalpuh ad Roma. ¹¹ Ta Judyu di udum ya bokon Judyu di udum i dita'u mu unudonda nadan uldin ta'un Judyu. Ya nadan udum ya i Krete ya i Arabia. Mu tanganu on pun'ibagada nadan maphod an ina'inat Apu Dios i dita'u an hanadan nat'onat'on an hapit ta'uy panapitda. ¹² Ta masda'awda ta way ohaon numanomnom on ilutikdan alyonday, Tanganu udot on pamaag ya inniladan namin di hapit? ¹³ Mu nadan udum ya ilaylayahhanda didan alyonday, Umman onda nun'abubutong!

Hay Nanguhuan Peter Hi A'at Jesus

¹⁴ Hi Peter an wahdin ni'ita'dog hinadan himpulut ohan (11) Apostoles di himmapit ot ol'oltonan alyon di, Da'yun ibbamin Judyu ya da'yun namin an numpunhituh ad Jerusalem ya hanat igongahanyu tun ibaga'. ¹⁵ Alyonyuy nun'abubutong ami mu agge ami te undan waha mabutong i ha hiyah na'aggawa? ¹⁶ Hituwen ma'ma'at i da'mi ya hiyah tuwey ipa'annungan din inalin nan propetan hi Joel an alyonay, ¹⁷ Hi Apu Dios ya alyonay ipa'alina nan Espirituna ta

middum hi atagutagu hitun mun'adatngan nan ma'udin timpu. Ta nadan apapuyu an linala'i ya binabai ya ipa'innilada nadan ipa'innilan Apu Dios i dida. Ya nadan mumpangilog an linala'i ya ipatigonan diday pinhodnan innilaonda. Ya nadan a'amamma ya waday ipa'inopnan dida hinadan ahi ma'at. ¹⁸ Ya atbohdihi nadan baalna an linala'i ya binabai an ipiddumna nan Espirituna i dida ta eda itudtuduh nadan tatagu nan ipa'innilanan dida. ¹⁹ Ya waday nakaskasda'aw an ipatigonah tun luta ya hi ad lagud te hay mipatigo ya dala ya apuy ya nunhiglay ahuk. ²⁰ Ya humilong nan algoah ad lagud ta mumbalin hi mumbolah* nan bulan ya ahi madatngan hidiyen Algon punhumalyaan Apu Dios hi tatagu.

²¹ Ya hay oha boh inalin Joel ya alyonay, An namin nadan mumpaboddang i Apu Dios ya mi'tagudan hiya.

²² Ot inayun Peter an alyon di, I'iba an tinanud Israel, aga'e ta donglonyu tun ibaga' an a'at Jesus an i Nasaret. Hiya ya ongal di abalinana an nalpu i Apu Dios te tinannigo ta'u nadan dakol an milagron ina'inatna ta hidiyey pangimatunan ta'u an hiya ya hinnag Apu Dios.

²³ Mu hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwali nan ma'at i hiya. Ta hiya nan inyabulutnan ipapateyuh Jesus hinadan tatagun nun'abahulan ta impata'dah nan krus. ²⁴ Mu hi Apu Dios ya inabaknay ate te minahuwanah Jesus te adi mabalin hi minaynayun hi ate. ²⁵ Ta hiyah naey nipa'annungan nan intudo' din hi apu ta'un hi

* **2:20** 2:20 Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **2:21** 2:21 Joel 2:28-32

David an alyonay, Hi Apu Dios ya wadawadan ha'on ta hiya nan ma'dinnola'. ²⁶ Ya atbohadin nunhiglay amlong'u i hiya. Ta ta'on hi mateya' ya madinola' an mahuwana' ²⁷ te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan di linnawan nadan numpun'ate te ha'on an pinto'na ya innila' an adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.

²⁸ Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'. Ta hiya nan mun'am'amlonga' te wadah Apu Dios i ha'on.

²⁹ Ya innayun Peter an alyon di, Da'yun i'iba, wan alyonyu on hay adol David di hinapitna mu bokon te hi David ya na'innilan nate ot milubu'. Ya ingganah ad uwani ya wahtun boble ta'u nan lubu'na. ³⁰ Hiyay ohah nadan propeta ot innilanan hinamad Apu Dios an imbagan hiya an udum hi algo ya han apapunay pumpatulon Apu Dios ta umat i hiya. ³¹ Ya innilan David nan ma'at hi udum hi algo an nan pummahuwan Apu Dios i Jesu Kristu te inalinay, Adi minaynayun di linnawanah nan awadan di numpun'ate ya adi matano' di adolna.

³² Ot hinaen tagun minahuwan Apu Dios hidin natayana ya ma'id ha udum hi'on bokon hi Jesus. Ya da'min namin di tistiguna te tinigomin namahuwan. ³³ Ya impabaktun Apu Dios ta wahdih way winawwana. Ta nipa'annung hi ad uwani din inalin Apu Dios i Jesus an alyonay udum hi algo ya ipiddum Jesus nan Espiritu hinadan tatagu. Ot tee an ad uwaniy na'atana. Ta

hiyah tuwe nan tigtiggonyu ya dongdonglonyuy a'atna.

³⁴ Hinaen intudo' David an inali' hi ad uwanindi ya bokon hay adolnay hinapitna te agge immeh ad abunyan hi David. Ya intudo' bon din hi David an alyonay, Inalin Apu Dios hinan Ap'apu ta'u di, Umbun'ah way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ³⁵ ot abako' nadan mi'buhul i he"a.

³⁶ Ya innayun Peter an alyon di, Pinhod'un ipa'innila i dita'un namin an Judyu an hidiyen impipata'yuh nan krus an hi Jesus ya hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios hi Patul an hihinnod ta'u.

³⁷ Ta on dingngoldah diye ya ayda mohpe kimmaynit ta mi'hapitda i Peter ya hinadan ibbanan Apostoles an alyonday, Ot nganne moy atonmin i'iba?

³⁸ Ya alyon Peter di, Hay atonyun namin ya way ohaon indinongnan mangat hinadan pumbahulan ta hi Jesu Kristu moy un'unudonyu ya numpabonyag ayu. Ta hidiyey atiganan pinakawan da'yu mon Apu Dios. Ya ipiddumna bo nan Espirituna hinan nitaguwanyu. ³⁹ Te hiyah nae nan imbagan Apu Dios hi idatnah nadan ayaganan middum i hiya an ta'on on hanadan tinanud ta'u ya ta'on on hanadan wahanan nun'idawwin boble hi'onda abuluton hiya.

⁴⁰ Ya dakol nadan imbagabagan Peter ot ahina tugunon didan alyonay, Kumulug ayu i Jesus ta mi'tagu ayu i hiya ta adiyu iyunnudan hinadan tatagud uwani an adi maphod di nomnomda.

⁴¹ Ya dakolday nangabulut i diyen dingngolda ot mumpabonyagda ta umeh tuluy libuy (3,000) niddum hinadan kimmulug i Jesus i diyen algo. ⁴² Ya innaynayundan nun'ada'adal hinadan itudtudun nadan Apostoles ya maphod di punhahayyupanda. Ya mun'oh'ohhadah nan panganandah nan punnomnommandah natayan Jesu Kristu. Ya atbohdihi nan pundasalanda.

⁴³ Ya nadan Apostoles ya dakol di ina'inatdan milagro ya nadan udum an pangimatunan hinan ongal an abalanan Apu Dios ta way ohah nadan tatagu on masda'awda. ⁴⁴ Ya an namin nadan mangulug i Jesus ya mun'u'unnudanda ya munhimboboddangda. ⁴⁵ Te wada'en diday munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibadan waday lutada onu odonda ta idatdan dida. ⁴⁶ Ya abigabigat on na'amungdan mundayaw hinan balkon nan Templo. Ta nagibbuh'e on nun'u'uyyugdan e mangan hinan balen di udum i dida. Ya nunhiglay amlongda te mun'u'unnudan di punnomnomdan namin. ⁴⁷ Ya hi Apu Dios di daydayawonda. Ta ta'on on hanadan udum an tatagu ya pinhodday pangatda. Ta abigabigat on waday kumulug hi ipiddum Apu Dios i dida.

3

Hay Nipaphodan Han Napilay

¹ I han alas tres ya imme da Peter i John hinan Templo te hidiyey olas di pundasalan di tataguhdi. ² Ya wada han lala'i an napilay tuwalih din niyayyamana an wahdih nan way

geyt an nungngadan hi Mapmaphod. Te abigabat on inyedahdi ta way atonan mun'odoh pihuh nadan mala"uh an umehdi. ³ Ta hidin e hunggop da Peter i John ya tinigona dida ot mun'odoh way ihmo'dan hiya. ⁴ Ya intigodan hiya ot alyon Peter di, Itigom i da'mi. ⁵ Ot itigonan dida te alyonaon waday idatdan hiya. ⁶ Ya alyon Peter di, Ma"id ha pihhu' mu nan wadan ha"on di idat'un he"a. Hi Jesu Kristu an i Nasaret ya paphodon da'a ot agam ta tuma'dog'a ya dimmallan'a. ⁷ On inalin Peter hidiye ot podnonay winawwana ta boddanganan tuma'dog. Ya na'ibagan pinumhod ya mabikah mohpey hukina. ⁸ Ta natanna'dog ot mundallanan ot mi'ighop i didah nan Templo an mumpaypaytu' an mundayaw i Apu Dios. ⁹ Ta an namin nadan tataguhdi ya tinigodan mundallanan an mundayaw i Apu Dios. ¹⁰ Ya immatunandan hiya nan napilay an e mun'od'oddoh nan way geyt an nungngadan hi Mapmaphod. Ya masda'awda i diyen na'at i hiya.

Hay Nuntudduwan Peter Hinan Templo.

¹¹ Hidin imme da Peter i John hidih nan way nginadanandah Balkon Solomon ya inidon diyen napilay ni' i dida te adina pohdon an mataynan. Yaden mangedahdin namin nadan tatagun nangimatun i hiya te masda'awda.

¹² Ta on tinigon Peter nadan tatagu ot alyonay, Da'yun ibbamin Judyu, tanganun ayu masda'aw hinan na'at ta athinay panigoyu i da'mi? Wan alyonyuh on gapuh nan abalinanmi

onu ana'na'unnudmin Apu Dios di lummuh e dumallanan tuwen tagu. ¹³ Mu bokon te hi Apu Dios an hiya nan dinayaw handidan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya nadan udum di nangipaphod ituwen lala'i te pinhodnan ipa'innilay anabaktun nan Imbabalena an hi Jesus an hiya din inyeyuh nadan ap'apuyun munggubilnu. Ya alyonnot eh'an Pilatu di ilubusna mu iyadiyun pohdonyun ipapate. ¹⁴ Hiya nan pinto' Apu Dios hi nahamad an baalna an ma'id ahan ha bahulna mu hiyay aggeyu pinhod an ipilubus. Ta hanaot an pimmate di imbagayun Pilatu hi ilubusna. ¹⁵ Ta hi Jesus an Managu i dita'u di hiyay impapateyu. Mu tistiguwanmin hi Apu Dios ya minahuwanah din natayana. ¹⁶ Ya manu'eh tigonyun dumallan mohpeh tuwen lala'i ya gapuh nan abalanan Jesus. Te hituwen lala'in immatunanyu ya toto'lonyu ya pinumhod an gapu ta patiyonmi nan ongal an abalanan Jesus.

¹⁷ Ot da'yun i'iba, innila' an manu'eh impapateyuh Jesus an da'yun namin hinadan ap'apuyu ya gapuh aggeyu nanginnilaan an hiya nan hihinnod ta'u an Kristu. ¹⁸ Mu hidiyen inatyu ya hiyay nipa'annungan nadan inalin Apu Dios i handidan propeta an alyonay, Gahin di mapalpaligat nan Kristu.

¹⁹ Ya innayun Peter an alyon di, Ot ad uwanin innilayu mohpe an hi Jesus ya hiya nan Kristu ya mahapul an muntutuyu ayuh nan bahulyu ya hi Apu Dios di un'unudonyu ta way atonan mamakawan hinadan bahulyu ta luminggop ayu te amtanyu an wadah Apu Dios i da'yu. ²⁰ Ya udum

hi algo ya pumbangngadon bon Apu Dios hi Jesus an hiya nan Kristu an mun'ap'apu i dita'u. ²¹ Mu adi ni' mabalin an mumbangngad ta ingganah madatngan nan pangipaphodan Apu Dios hi an namin nan wahtun luta ta mipa'annung din imbagan Apu Dios i handidan pinto'nan propeta. ²² Immannung hituwe te wada din imbagan Moses an alyonay, Honagon Apu Dios i dita'u han propeta an umat i ha'on an ibba ta'un Judyu. Ya mahapul an unudonyun namin di ibagana. ²³ Ya hanada'en adi mangunud hinadan ibagana ya mihiwwedah nadan tatagun Apu Dios ta nunhiglay adadaganda.

²⁴ Ya innayun Peter an alyon di, Nadan propeta an nihipun i Samuel ya an namin nadan nihnod i hiya ya imbagada tuwali nadan ma'ma'at hi ad uwani. ²⁵ Ot dita'un holag dadiyen propeta di na'atan naen imbagabagada ya ta'on on nan inalin Apu Dios i din hi Abraham an alyonay nan tinanud Abraham di gumalat hi e awagahan di atagutaguh tun luta. ²⁶ Ta hiya nan dita'un Judyu di namangulun nannagan Apu Dios hinan imbalenan hi Jesu Kristu ta ipaphod dita'u ta wan idinong ta'u nadan adi maphod an ato'aton ta'u.

4

Hay Nahumalyaan Da Peter I John

¹ Hidin munhapit da Peter i John hinadan tatagu ya immali nadan padin di Judyu ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan Saduse. ² Te aggeda pinhod nan itanudtudun

da Peter an mamahuwan nadan numpun'ate te namahuwan hi Jesus. ³ Ot tiliwonda da Peter i John ot ibaludda dida mu aggeda ni' nahumalya te mun'ahdom. Ta nabiggat ot ahida mahumalya. ⁴ Mu dakolda damdamay kimmulug an gapuh nangngolanda i dadiyen intudtudun da Peter. Ot middumdah nadan kimmulug tuwali i Jesus. Ta hay bilang di linala'in namin an kimmulug i Jesus ya umeh limay libu (5,000).

⁵ Ta on nabiggat ot ma'amungdah ad Jerusalem nadan mangipanuh hi tatagu i diyen boble ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan mumpuntudtuduh nadan uldin di Judyu ⁶ ya ta'on on nan nabaktun padi an hi Anas ya nadan udum an tulangna an da Kayapas ya hi John ya hi Alexander ya nadan udum. ⁷ Ta onda inye da Peter i John hidi ot ipahangngabda didah nadan na'amung ot alyondan diday, Nganney inatyun nangipaphod hi hukin nan napilay? Undan waday abalinanyu?

⁸ Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Peter ot alyonay, Da'yun mangipanuh hi tatagu ya da'yun mangipangpangulu ituwen boble, ⁹ undan nan maphod an na'at an nipaphodan di hukin tuwen napilay di gumalat hi panumalyaanyun da'mi? ¹⁰ Ot hinae'en na'at di mahmahanyu ya maphod ta innilaonyun namin an ta'on on da'yun ibba' an Judyu an manu'e hi na'aan di pilay tuwen tagun wahtuh hinangngabyu tee ya gapuh nan abalanan Jesu Kristu an i Nasaret an hiya din impipata'yuh nan krus mu minahuwan Apu Dios. ¹¹ Ya hiya boy ni'aligan nan batu an nibagay a'atna an alyonay,

Nan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.

¹² Ot athidih Jesus te aggeyu pinhod mu onnot on hiya nan ma'ahhapul hi pi'taguwan ta'u. Te ma'id ha udum hi impa'innilan Apu Dios hi mangihwang hi tatagu te hiya ya abuh.

¹³ Ya hidin tinigon nadan na'amung an munhumalya i da Peter i John an na'tulliddan humapit ya masda'awda te innilada an aggeda nun'iskul. Mu nanginomnomanda an manu'eh atdahdi ya dida din ni'uyu'uyug i Jesus. ¹⁴ Mu ma'id ha manomnomdah eda ipabahul i da Peter i John te inniladan agge nibahho nan inatda i diyen lala'in nipaphod an mi'ta'ta'dog i dida. ¹⁵ Ot pa'aanonda ni' da Peter i John hidih nan way punhumalyaan ta way atondan munhahapit hi atonda. ¹⁶ Ta alyonday, Nganney aton ta'un danaen duwan linala'i te adi ta'u pi'ihha"ut i naen milagron inatda ya ten niluh an na'innilaan an namin di tataguh tun ad Jerusalem.

¹⁷ Hay maphod hi aton ta'u ya padanan ta'un dida ta idinongdan e mangitanudtuduh a'at Jesus ta adi ma'innilaan di atagataguh abobboble.

¹⁸ Ta on nagibbuh nan nunhahapitanda ot ayaganda bo da Peter i John ot padanandan dida ta idinongdan e mangitudtuduh a'at Jesus. ¹⁹ Mu alyon da Peter i John di, Ta hay pohdonyu ya da'yuy unudonmi an bokon hi Apu Dios. ²⁰ Adi mabalin hi idinongmin e mangibagbagah

nadan tataguh nan tinannigomin ina'inat Jesus ya nadan dingngodinggolmin hiya.

²¹ Mu nunhigla damdamay nanattatakutda i dida ot ahida ilubus dida te ma"i'd ha pangigadulandan mamalpaligat i dida te dakol nadan tatagu an mundayaw i Apu Dios an gapu i diyen na'at. ²² Hidiyen lala'in nipaphod di hukina ya nahuluk hi napat (40) di tawon di napilayana.

Hay Numpaboddangan Nadan Apostoles I Apu Dios Ta Tumulidda

²³ On limmah'un da Peter i John ot inayundan umeh nan awadan nadan i'ibbada ot uhuhondan dida nan inalin nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu. ²⁴ Ta onda dingngol nan imbagada ot mundasaldan namin an alyonday, He"a Apu Dios an na'abbaktu di nunlumu hi ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an namin nan wada i datuwe. ²⁵ Ya gapuh nan Espiritum ya imbagan din baalmun ap'apumi an hi David an alyonay, Tanganu nin on hanadan tataguh abobboble ya nunhiglay bungotdan he"a an Dios ta numanomnomdah atonda an ta'on on ma"i'd ha abalinanda. ²⁶ Ta pamaag ya munhahayyup nadan patul ya nadan ap'apu ta mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu an hi Jesu Kristu.

²⁷ Ta teen nipa'annung din inalin David te da Herod i Ponsio Pilatu ya an namin nadan Judyu ya ta'on on nadan bokon Judyu ituwen boble ya diday nunhahapit ta ipapateda nan ma"i'd ha bahulna an baalmu an hi Jesus. ²⁸ Ta diday

nipa'annungan din ninomnommu tuwalin ma'at. ²⁹ Apu Dios, dingngolmuy nanattatakutdan da'mi ot idattan da'mi bahan an baalmuh tulidmi an e mangipa'in'innilah nan hapitmu. ³⁰ Ya hanat ipatigom nan ongal an abalinam ta ipaphodmu nadan mumpundogoh ya idatmu boy abalinanmi ta way atonmin mangat hinadan milagro an gapuh nan abalinan nan baalmu an hi Jesu Kristu.

³¹ On nalpah hidiyen nundasalanda ya alinah on munwawod hidiyen balen na'amunganda ya an naminda ya nunhiglay bimmikahan nan Espiritun Apu Dios i dida ta adida mo tumakut an e mangipa'innilah nan hapit Apu Dios.

Hay Nun'i'iddatan Nadan Kimmulug I Jesus

³² Dadiyen kimmulug i Jesus ya na'u'unnudan di punnomnomda ya pangatda an ma'id ha ohah ma'ukuh i dida. Te mun'i'iddatandan namin hinadan wadan dida. ³³ Ya ongal di abalinan nadan Apostoles an e mangipa'innilah namahuwan nan Ap'apu an hi Jesu Kristu. Ya nunhiglay nangipadutu' Apu Dios i didan namin. ³⁴ Ta hiya nan ma'id ha oha i dida hi nakulangan hinan mahapulna te wadada'ey munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbada dohah nadan lutada onu baleda ³⁵ ta idatdah nadan Apostoles ta ipiyappongda hinadan munhapul. ³⁶ Ya hi Joseph an holag Libay an i Cyprus ya hiya nan nginadanan nadan Apostoles hi Barnabas an hay ibalinana ya umipa'amlong. ³⁷ Hiyay ohah nadan nangigattang hi lutana ot idatnah nadan Apostoles.

5

Nan Inat Da Ananias I Sapira

¹ Mu wada han hi Ananias an inggatangda i ahawana an hi Sapira dohah nadan lutada.

² Ta namaag nan pihhun nunggatanganda ot ipa'eday udum ot ahi idat Ananias nan nabati hinadan Apostoles ot alyonay, Ammunah naen nunggatangannih nan lutami.

³ Ya inalin Peter i Ananias di, Tanganu mahan on impalubusmun baliyan da'a i Satanas ta inlayaham nan Espiritun Apu Dios. ⁴ Hidin aggeyu inggatang nan lutayu ya lutayu tuwali. Ot hidin inggatangyu ya da'yuy ud pihhuh nan nunggatanganyu ot ukod ayuh pangiyatanyu. Ya tanganu mahan on waha ninomnommuh athina? Bokon hay taguy inlaylayaham te hi Apu Dios. ⁵ Ta on dingngol Ananias hidiye ya inayunan natukkad ot mate. Ta an namin nadan nangngol i diyen na'at ya nangintattakutda. ⁶ Ot libbutan nadan mumpangilog an linala'i hinan libbut di nate ot eda ilubu'.

⁷ Agge imme han tuluy olas ya hinunggop hi ahawana mu aggena innilah diyen na'at. ⁸ Ya inalin Peter i hiyay, On hituwe ya ammuna nan gatang nan lutayu?

Ya alyonay, O hiyahnae ya abuh.

⁹ Ya inalin Peter di, Te nee onyu nunhapitan an himbale an e mangipatnan ilaylayahhan nan Espiritun Apu Dios. Wadada neeh dola nadan linala'i an e nangilubu' i ahawam ta itnud da'a. ¹⁰ Ya na'ibagan natukkad hi hinangngab Peter ot mate. Ta on hinunggop nadan linala'i ya

tinigoda bon nate ot eda mo bo ilubu' hi dallag nan nilubu'an ahawana. ¹¹ Ya an namin nadan kimmulug i Jesus ya nadan udum an nangngol i diye ya nunhiglay takutda.

Nadan Nakaskasda'aw An Ina'inat Nadan Apostoles

¹² Hay a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya hidih nan nangadanan hi Balkon Solomon hidih nan Templo. Ya dakol di nakaskasda'aw an ina'inat nadan Apostoles an panginnilaan an indattan Apu Dios dida hi abalinanda. ¹³ Ya wadaday udum hinadan tatagu an ibagabagaday amaphod dadiyen kimmulug mu mun'og'ogondan e middum i dida. ¹⁴ Mu ta'on on athidi ya dakol damdamay binabai ya linala'i an kumulug an mun'iddum i dida. ¹⁵ Ta hiya nan nun'iyen nadan tatagu nadan mumpundogoh hinan way pangi'wan Peter an nun'ipalo'da didah nadan kama ya apih te alyonday ta'on on ammuna nan a'on Peter hi mipto' i didah ala''uhana ot ma'aan di dogohda. ¹⁶ Ya dakolday tatagun immali an nun'alpuh nadan nunlini''odan an bobleh ad Jerusalem an in'uyugda nadan ibbadan mumpundogoh ya nun'ahi'pan. Ta nun'ipaphod nadan Apostoles nadan mumpundogoh ya nunla'ahda nadan nun'ih'op hinadan nun'ahi'pan.

Hay Napalpaligatan Nadan Apostoles

¹⁷ Ta gapu i dadiyen ato'aton nadan Apostoles ya umamoh nan nabaktun padin di Judyu ya nadan Saduse. ¹⁸ Ta hiya nan impatiliwda nadan Apostoles ot ipibaludda dida. ¹⁹ Mu i

diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios ot ibughulna nan panton di baludan ot ipalah'una dida ot alyonay, ²⁰ Ume ayuh nan Templo ya in-tudduyuy a'at nan munnananong an pi'taguan i Jesus. ²¹ Ta onda dingngol hidiye ot umeda. Ta on nawnawi"it ot umedah nan Templo ot muntudtududahdi.

Ya hidin dimmatong nan nabaktun padi ya nadan nun'ibbana hinan ungganda a'am'amungan ot ipa'ayagdan namin nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an munhumalya ot honagonday e mangawit hinadan nun'ibalud an Apostoles ta humalyaonda dida. ²² Mu hidin dimmatong nadan hinnagdah nan baludan ya ma'iddahdi nadan Apostoles ot mumbangngaddah nan na'amungan nadan munhumalya ot eda ibagan alyonday, ²³ Umman dimmatong amih nan baludan ya nun'i'aladdu ya nada'en mumpungguwalya ya nun'ipongdah nadan apantopanto mu hidin imbughulmi ya ma'id ha tagu. ²⁴ Ta onda dingngol hidiye ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan ap'apun di padi ya numanomnomda hi'on nganney na'at hinadan apostoles.

²⁵ Ya wada han tagun dimmatong hinan punhumalyaan ot alyonay, Umman dedahdih nan Templo nadan impibaludyu an muntudtududah nadan tatagu. ²⁶ Ot ume mo bo nadan guwalyah nan Templo an ta'on on nan ap'apuda ta eda awiton dida ot iyeda didah nan awadan nadan mumpunhumalya. Aggeda pinilit didan in'uyug

mu inip'iphodday nangalidan dida te tumakut-dah pampaan nadan tatagun dida.

²⁷ Ta onda dimmatong nadan apostoles hinan punhumalyaan ot pata'dogonda didah hinangngab nadan mumpunhumalya ot humalyaon nan nabaktun padi dida ²⁸ an alyonay, Na'padannanmin da'yuh din hopapna an idinongyun e mangitanudtuduh a'at diyen tagu mu onyuot inyal'alan e nuntudtuduh nadan tataguh tun ad Jerusalem. Ya da'mi bo udot di pabahu-lonyuh nangipapaten hiya.

²⁹ Ya alyon da Peter hinadan ibbanan apostoles di, Mahapul an hi Apu Dios di unudonmi an bokon hay tagu. ³⁰ Te hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod ta'uh din nadne ya hiyay nummahun Jesus an hiya din impipata'yuh nan krus ta hidiy natayana. ³¹ Ot ipabaktuna ta hiya moy ma'unud hi Ap'apu ya Mangihwang i dita'u. Ot hiya'ey unudon ta'un Judyu ta muntutuyu ta'uh nadan ina'inat ta'un adi maphod ya pakawanon Apu Dios di bahul ta'u. ³² Ya da'miy muntistiguh nan namahuwan Jesus. Ya atbohdin muntistigu nan Espiritun Apu Dios an ipiddumnah nitaguan nadan mangun'unud i hiya.

³³ Ta hidin dingngol nadan mumpunhumalya ya nangimbubbungotda ta pohdondan ipapate dida. ³⁴ Mu wada han oha i dida an Paliseu an nungngadan hi Gamaliel an pa'allispituwon nadan tatagu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu an timma'dog ot ibaganan lumah'unda ni' nadan apostoles hi na'omtang. ³⁵ Ta hidin limmah'unda ot alyonay, I'iba an Judyu,

pa'annomnomonyu ta ahiyu aton di pohdonyu i datuwen tatagu te bokon ammunah ad uwani di na'atan di athitu. ³⁶ Te handi'e ni' ya wada han lala'i an hi Tiyudas an mangalih hiya ya nabaktu ta waday immeh opat di gahut (400) hi linala'ih nangunud hinan tudtuduna. Mu hidin nipapate ya nabukaldan namin handidan nangunud i hiya ta napogpog hidiyen intudtuduna. ³⁷ Ya wada bo han hi Judas an i Galilee an hidin timpun di e a'uyapan di tatagu an milistay ngadanda ya wadaday inhaphapitana ta mi'buhuldah nan gubilnu. Mu waday namate i hiya ta an namin handidan nangunud i hiya ya nahihii"anda. ³⁸ Ot athidi bo i datuwe an idinongdan mangun'unud i naen nituddu i dida te nate nan ap'apuda. Ot hiya nan ibaga' i da'yu ta adi ayu numanomnom hi atonyun dida ta ukodda. Ot hinaen nituddun didan un'unudonda ya mapogpog hi'on nalpuh nomnom di tagu. ³⁹ Mu on'e tuwali hi Apu Dios di nalpuwan naen itudtududa ya ma"i'd ha abalinanyun mangipadinong i dida an on ayuot mi'hangga i Apu Dios.

⁴⁰ Ta inyunnudandah nan inalin Gamaliel ot ipaghopda nadan apostoles hinan awadanda ta pamaag mo ot pun'ipahuplitda dida. Ot ibagadan didan idinongdan e mangipa'innilah a'at Jesus ot ipalah'unda dida. ⁴¹ Ya mun'am'amlong nadan apostoles an ta'on on waday humihiwon dida te inniladan inyabulut Apu Dios nan eda nipadildilahan an gapuh eda pangipa'innilaan hinan a'at Jesus. ⁴² Ta abigabigat on immedah nan Templo ya hi abalebale ta eda itudtudu an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hihinnodda.

6

Hay Namto'andah Nan Pitun Mangipapto' Hinan Ihmo'da

¹ Hidin dumakoldan dumakol di kimmulug i Jesus ya abigabigat on waday ihmo'dah nadan ibbadan kimmulug hinadan munhapul hi bod-dang. Mu wadaday Judyu an Greek di hapitda an munlilida te alyonday agge numpapaddung di idatdah nadan nabalun an ibbada hinan idatdah nadan nabalun an Hebrew di hapitda. ² Ot ayanagan nadan apostoles an namin nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot alyonday, Adi mabalin an iwalongmin e muntudtuduh nan a'at Jesus ta hinaey ipapto'mi. ³ Ta hiya nan udu'dulnay pot'onnyu ha pituh linala'i an maphod di ibagan di tataguh a'atda ya nun'anonomnomanda ya matigo i dida nan tamun nan Espiritun Apu Dios, ta diday ukod ituwen tamu. ⁴ Ta way atonmin mangiyohhah nan tamumin mundasal ya muntudtuduh nan hapit Apu Dios. ⁵ Ya an namin nadan na'amung ya pinhoddah diyen imbagan nadan apostoles. Ot pot'onda mo hi Stephen an nahamad di pangulugna ya waday atigan di tamun nan Espiritun Apu Dios i hiya ya hi Philip ya hi Prokorus ya hi Nikanor ya hi Timon ya hi Parmenas ya hi Nikolas an i Antiok an bokon Judyu mu unudona nadan tugun di Judyu. ⁶ Ot ipa'eda didah hinangngab nadan apostoles ot iha'mon nadan apostoles di ta'ledah ulun dadiyen naptot' ot idasalanda dida.

⁷ Ta nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nihinap ta dimmakol nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya dakolday padin di Judyu

an nangabulut ya nangun'unud hinan tudtudun Jesus.

Hay Natiliwan Stephen

⁸ Hi Stephen ya ongal di boddang Apu Dios i hiya ta hiya nan nunhiglay abalinana an umat hinan dakol an nakaskasda'aw an ina'inatna an tinannigon nadan tatagu. ⁹ Mu hidih ad Jerusalem ya wadada bopiboy udum an Judyu an ma'amu'amung hinan a'am'amungan di naway-awayaan an himbut an adida pohdon hi Stephen an dadiye nadan Judyu an i Sayrin ya i Alexandria ya i Silisia ya i Asia an nunhahapitda ta eda mi'yahhiyan i Stephen. ¹⁰ Mu lo'tat ya hinipol Stephen dida te nan Espiritun Apu Dios di nangipanomnom i hiyah ibagana. ¹¹ Ta dadiyen ni'yahhiyan i hiya ya numbayaddah tatagu ta diday nangihinap hinan layah an alyonday, Dingngolmi nan inalin Stephen an alyonay, Layah nan a'at Moses ya hi Apu Dios. ¹² Ta himmihiwoda mo nadan tatagu ya nadan mangipangpangulu i dida ya nadan mumpuntudtuduh uldin di Judyu ot eda tiliwon hi Stephen ot iyedah awadan nadan Sanhedrin an dida nan munhumalya. ¹³ Ot ayaganda dadiyen ahilalayah an tistigu ot alyonday, Hituwen tagu ya pihupihulona nan Templo ya nadan uldin di Judyu. ¹⁴ Te dingngolmin alyonay hidiyen hi Jesus an i Nasaret ya pa"ihona nan Templo ya hukkatana nan pangat ta'u tuwalin intuddun Moses. ¹⁵ Mu an namin nadan na'amung ya hi Stephen di titiggonda te humiliy angahna an ay angah di anghel.

7

Hay Nambal Stephen Hinan Imbagan Nan Nabaktun Padi

¹ Ya inalin nan nabaktun padi i Stephen di, On immannung hinaen inalida?

² Ya inalin Stephen di, Da'yun i'iba ya a'ammad, donglonyuh tuwen ibaga'. Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numpatigo i Abraham an ud holag i dita'u hidin awadandah ad Mesopotamia hidin aggeda ni' immayan hi ad Haran. ³ Ta alyonan hiyay, Taynam tun numboblayam ya nadan i'ibam ta ume'ah nan boblen ituddu' i he"a. ⁴ Ot taynan mon da Abraham hi ad Kaldea ot eda miha"ad hi ad Haran. Mu hidin nateh amanah ad Haran ot pa'aliyon Apu Dios dida ituwen boble an nunhituwan ta'uh ad uwani. ⁵ Mu hidin immaliyan da Abraham hitu ya agge ni' indat Apu Dios hituwen luta i hiya an ta'on on ha kittang te inalin Apu Dios di nan holagnay pangidatana. Mu hidin nangibagaan Apu Dios ituwe ya ma"i'd ni' ha imbabalen Abraham. ⁶ Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Nadan tanudam ya eda munhituh nan bokonda boble ta diday mumbalin hi baal nadan tataguhdi ta palpaligatonda didah opat di gahut (400) di tawon. ⁷ Mu iballoh'u ta nadan numboblehdi an mamalpaligat i dida ya paligato' damdama dida.

Ya ha boy ohah inalin Apu Dios ya alyonay, Mu lo'tat ya umaanda i diyen boble ta mumbangn-gaddahtun awadam ta hituy pundayawandan ha'on. ⁸ Mu mahapul an an namin nadan tanudam an linala'i ya makugitda ta atiganan un'unudonyu tun ibaga'.

Ta hiya nan hidin mi'awaluh algoh niyayya-man Isaac ot kugiton Abraham. Ot athidi boy aton Isaac hinan imbabalenan hi Jacob ya atbohdi damdamay inat Jacob hinadan himpulut duwan (12) imbabalena an datuwe nadan a'ammod ta'u.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Na'at I Joseph

⁹ Dadiyen linala'in imbabalena Jacob ya inamohanda nan ohan hi ibbada an hi Joseph ot ihbutda hinan i Egypt. Mu hi Apu Dios di nanongnan nangipapto' i hiya. ¹⁰ Ta hiyay namoddang i hiya hinadan nunligatana ya indattanah ongal an abalinana. Ta gapu i dadiyen maphod an a'atna ya hiyay pinto' nan patul hi ad Egypt hi gobelnador ta hiyay ap'apu an mumpapto' hi ad Egypt ya hi an namin nadan tatagun wah nan palasyu.

¹¹ Mu hidin awadan Joseph hi ad Egypt ya wada han bitil. Ta nadan a'ammod di Judyu hi ad Kanaan ya ma'id ha anonda ta nunhiglay punligatanda. ¹² Mu manuh ad Egypt te dakol di inamung Joseph hi makan.

Ta hidin dingngol Jacob an waday makan hi ad Egypt ot honagona nadan i'imbabalena an ud holag i dita'u ta hidiyey pinghanah immayandahdi mu aggeda ni' immatunan hi ibbada hi Joseph. ¹³ Ta hay pidwanah immayandahdi ot ahi mohpe ibagan Joseph an hiya nan hi ibbada ta hidiyey nanginnilaan damdaman nan patul hidih ad Egypt hinadan i'iban Joseph. ¹⁴ Ot ibagan Joseph hinadan i'ibana ta i'uyugdah amada an hi Jacob

ya didan hina'amma ta umedah ad Egypt. Ta hay bilangdan hina'amman imme ya napitudat lima (75).

¹⁵ Ta imme da Jacob hi ad Egypt ot hidiy ihaha"adanda ta hidiy natayan Jacob ya nadan holagna an dida nadan a'ammod ta'u. ¹⁶ Mu nan ba'agda ya imbangngaddah ad Sekem ta nilubu'dah nan lutan ginattang Abraham hi-nadan holag Hamor.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Inat Handidan A'ammoddan Judyu

¹⁷ Ot innayun Stephen an alyon di, Hidin mun'adatngan nan pangipa'annungan Apu Dios hinan imbaganan Abraham ya dimmakolda mo handidan a'ammod ta'uh ad Egypt. ¹⁸ Ya napin-pinalogda boy numpumpatul hi ad Egypt ta lo'tat ya numpatul han ma"i'd ha innilana' a'at din hi Joseph. ¹⁹ Ta ina"ulana handidan a'ammod ta'u ot pilitonda dida ta ipayahda nadan goggolang ta wan mun'a'ateda.

²⁰ Ya i diyey niyayyaman Moses an ma"ap'aphod an golang. Ya impapto' inana' baleda hi tuluy bulan. ²¹ Ot iyeda i han nibata"an hi baleda mu inawit nan imbabalen di patul ot ipakilogna ta imbilangnah imbabalena. ²² Ta intuddudan Moses an namin nadan mitudduh nadan nun'anomnoman hi ad Egypt ta numbalin hi nala'ing an humapit ya dakol di maphod hi ina'inatna.

²³ Ta hidin napat (40) di tawona ya ninomnoman e tigon nadan i'ibanan Judyu. ²⁴ Ya tinigona

han ibbanan Judyu an palpaligaton han i Egypt ot ma'abal ot patayonah diyen i Egypt. ²⁵ Inat Moses hidiye te hay ninomnomna ya innilan nadan ibbanan Judyu an hiyay pinto' Apu Dios hi bumoddang i didah nan pumpaligatanda mu onnot on aggeda innila. ²⁶ Mu hidiyen nabiggat ya tinigona boy duwan linala'i an ibbanan Judyu an mun'awwitda ot ipatnanan anawaon dida an alyonay, Tanganu bo on ayu mun'awwit an on ayu hinagi? ²⁷ Mu nan ohan mamalpaligat hinan ibbana ya intuldunah Moses ot alyonay, Nganey mangalin he"ah umali'ahtun mun'anawa i da'mi? ²⁸ Wan alyom bo on ta patayona' an umat hinan inatmuh nan i Egypt hi ad ugaban.

²⁹ Ta hidin dingngol Moses hidiyen nambalna ot bumtik ot e miha"ad hi ad Midian. Ta hidiy nangahawaana ta waday duwan linala'in imbabalena. ³⁰ Mu hidin nala"uh di napat (40) di tawon hi niha"adanahdi ya numpatigo han anghel i hiya i han mundalang an kaykayyiw hinan ena numpastolan hidih nan agge naboblaysan an nihaggon hinan billid hi ad Sinai. ³¹ Ta masda'aw hi Moses i diyen tinigona ot e mihaggon ta ena pa'atiggon. Mu dingngolnan munhapit nan Ap'apu an alyonay, ³² Ha"on nan Dios an dayawon nadan a'ammodityu an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. Ta munggayonggong hi Moses ta tumakut an mangitigo i diyen mundalang. ³³ Ya inalin bon nan Ap'apu i hiyay, Aanom nan hapatutmu te hituwen timma'dogam ya niyappit i ha"on. ³⁴ Manu'eh numpatigowa' i he"a ya uh'uhdunga' nadan tatagu' hi ad Egypt an

nunhiglay punligatanda ya dingngol'uy palakda. Ta hiya nan immaliya' ta boddanga' dida. Ot honagon da'a ta he"ay e mangawit i dida.

³⁵ Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an hi Moses di mun'ap'apu ya mangipapto' i dida te hay nangalyanda i hiyay, Nganney mangalin he"a hi umali'ahtu an mun'anawa i da'mi? Mu hi Moses damdamay pinto' Apu Dios ta hiyay numpatigan nan anghel hinan way mundalang an kaykayyiw. ³⁶ Ta hidin e nangawitan Moses i dida ya dakol di milagro hi inatnah ad Egypt ya hay nangi'wandah nan baybay an mumbolah* ya hidih nadan inwa'inwada an agge naboblayan hi napat (40) di tawon. ³⁷ Ya hi Moses boy nangibaga i handidan a'ammod ta'u an waday pot'on Apu Dios hi oha i dita'un Judyu ta mumbalin hi propeta an umat hi namto'ana i Moses. ³⁸ Ya hiya bo din immeh nan billid hi ad Sinai hidin awadan handidan a'ammod ta'u hinan agge naboblayan ta e ni'hapit hinan anghel. Ta hidiy nangdatan diyen anghel i hiya hinan nitudo'an nan tugun Apu Dios an mangitudduh nan a'at di pi'taguwan hi munnananong. Ta hidiyen tugun di nabanolboltan i dita'un Judyu.

³⁹ Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an unudon hi Moses an ondaot pinihul ya pinhoddan ibangngad hi ad Egypt. ⁴⁰ Ta i diye bon immayan Moses hinan billid hi ad Sinai

7:34 7:34 Hay Nakakan 3:1-10 * **7:36** 7:36 Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan mumbolah an panag hinan pinggitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

ya alyonda i Aaron di, Apyommot ha dayawon ta'u ta diday mangipangpangulun dita'u te agge ta'u mahna innilay na'at hinan nangipangulun dita'uh nakakan ta'uh ad Egypt. ⁴¹ Ta hiya nan nangapyada mo i han ing'ingon di kilaw di baka ot i'nonganda ot umanam'amlongda on tinaytayyawandah diyen iniphodda. ⁴² Ta hiya nan inwalong mon Apu Dios dida ta ukoddah nan at'attonda ta ta'on on hanadan bittuwon ya bulan hi ad lagud on inani'nonganda. Hinaen na'at ya impitudo' Apu Dios hinan propeta an alyonay, Da'yun Judyu ya bokon ha'on di nangi'nonganyuh nadan pinanaltiyuh din awadanyuh nan agge naboblaysan hi napat (40) di tawon. ⁴³ Te hay nangi'nonganyu ya hinan pundayawanyu hinan dios di udum an tatagu an hi Molek ya han ay bittuwon an hi Repan te diday dinayawuyuh diosyu ta inodnanyuh nadan imma'immayanyu. Ta hiya nan udum hi algo ya ipiye da'yuh daggah di ad Babilon.

⁴⁴ Ya alyon bon Stephen di, Hanan tabernakel ya intakin handidan a'ammod ta'uh din immayandah nadan agge naboblaysan. Hituwen tabernakel an iniphod Moses ya inyunnudnah nan impatigon Apu Dios i hiya.

⁴⁵ Ya hidin nateh Moses ya nihukkat hi Joshua an nangipangpangulu i dida. Ya nan boblen umayanda ya wadaday nunhituhdi mu gapuh boddang Apu Dios ya inabakda dida. Ya hidiyen tabernakel ya nanongnan wadan dida ta inganaot matanudan hi David an numbalin hi patulda. ⁴⁶ Ya pohpohdon Apu Dios hi David ot

ibagana i Apu Dios hi'on mabalin an iphodna ha nahamad an bale hi pundayawandan hiya an Dios an hiyay dayawon damdaman handin hi Jacob. ⁴⁷ Mu agge inabulut Apu Dios an hi David di mangapya te hi Solomon di ninomnomnah mangiphod. ⁴⁸ Mu hi Apu Dios an na'abbaktu ya bokon nan inapyan di tagun baley punhituwana te hay intudo' din ohan propeta ya alyonay, ⁴⁹ Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun lutay pangigoppa'a'. ⁵⁰ Te an namin di nalmu ya ha'on an Dios di nunlumu.

⁵¹ Ya alyon bon Stephen di, Hiya danaey tugun Apu Dios mu adiyu donglon. Ya adiyu unudon an ay ayu bokon Judyu an umat ayu i handidan a'ammod ta'u an nginheda nan Espiritun Apu Dios. ⁵² Te ma'id ha ohah nadan propetan Apu Dios hi aggeda pinaligat. Ya pinatepateda handidan hinnag Apu Dios an e nangipa'in'innilah nan e umaliyan Kristu. Ta neen nipa'annung an immalih Kristu ot ipatiliwyu ot ipapateyu. ⁵³ Manu te da'yuy nangidawatan Apu Dios hinan tuguna an impiyalinah nadan anghel mu aggeyu inunud.

Hay Namatayanda I Stephen

⁵⁴ Hidin dingngol nadan mumpunhumalyah diyen inali'alin Stephen ya mun'iti'itibdah bungotda. ⁵⁵ Mu bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya hidin intangadnah ad abunyan ya tinigona nan binang Apu Dios ya hi Jesus an timma'dog hi way winawwan Apu Dios. ⁵⁶ Ya inalinay, Tangadonyu'en niluwat hi ad abunyan ta

matigo nan Nitulang Hitun Tatagu an timma'dog hi way winawwan Apu Dios.

⁵⁷ Mu inupupday ingada ta adida donglon nan pun'ibagan Stephen ot madhudan ahitutukuk an muntiliw i hiya. ⁵⁸ Ot iyedah nan ngillig nan boble ot eda puntopahdi. Ya nada'e an e nuntiliw i hiya an dadiye nadan mumpunlayah an tistigu ya inaanday oddah di lubungda ot ipiyadugda i Saul. ⁵⁹ Ot madhudan ahitotopa i Stephen. Mu nundasal hi Stephen an alyonay, Apu Jesus, hanat agamidom di linnawa'. ⁶⁰ Ot inayunan mundu'un ot itkuknan alyonay, Apu Jesus, hanat adim nomnomnomon hituwen numbahulanda.

Ona inalih diye ot inayunan ma'unguh.

8

Hay Namalpaligatan Saul Hinadan Kimmulug

¹ Hi Saul ya immamlong hi namatayandan Stephen. Ta nihipun i diye ya nunhiglay palpaligatdah nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ta hiya nan nahihi"anda nadan kimmulug ta niwaktadah nadan probinsya hi ad Judea ya hi ad Samaria mu nadan apostoles ya nunnanongdah ad Jerusalem. ² Ya wadaday udum an kimmulug i Jesus hidih ad Jerusalem an umukayunganda ya kumogakogada hi natayan Stephen ta diday e nangipapto' hinan adolna ot eda ilubu'.

³ Ya hi Saul ya inatnay abalinanan namalpaligat hinadan kimmulug i Jesus ta immeh abalebale ot ena pun'ipalah'un nadan kimmulug an ta'on on nadan binabai on ena impibalud dida.

Hay Nuntudduwan Philip Hi Ad Samaria

⁴ Dadiyen kimmulug an nahihian an nalpuh ad Jerusalem ya kumpulnan boblen immayanda on intudtududay a'at Jesus. ⁵ Ta hi Philip ya immeh nan ohan bobleh ad Samaria ot ena itudtuduhdi nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu. ⁶ Ta dakkodakkolday kimmulug hidi an gapuh nadan intudtuduna ya nadan milagro an inatna. ⁷ Te nadan nun'ahihipan ya namaaggon ahitutukukda on nun'ala'ah nadan nun'ih'op i dida. Ya atdabohdi nadan naparalays ya nadan nun'apipilay an nun'ipaphodna dida. ⁸ Ta hiya nan nunhiglay amlong nadan tatagu i diyen boble.

⁹ Mu i diyen boble ya wada han hi Simon an mun'ayak. Ta an namin nadan i Samaria ya masda'awdah nadan ato'atona. Ta hiya nan hay punnomnomnah adolna ya na'abbaktun tagu. ¹⁰ Ya an namin nadan tatagu i diyen boble an kakadangyan ya nun'awotwot ya pa'pattiyonda an hiya ya na'abbaktu te hay punnomnomda ya hi Apu Dios di nalpuwan diyen abalinana. ¹¹ Ta pa'pattiyon nimpen nadan tatagu te tinannigoda nadan dakol an ina'inatna.

Hay Kimmulugan Nadan Udum An I Samaria I Jesus

¹² Mu hidin kinulugda nan intuddun Philip an a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan a'at Jesu Kristu ya numpabonyagda. ¹³ Ya ta'on on hi Simon ya kimmulug ot mumpabonyag ot mi'uyu'uyug i Philip. Ya nasda'aw hi naniganah

nadan milagro an ina'inat Philip an pangimatu-
nan an hi Apu Dios di nangdat hi abalinana.

¹⁴ Ta hidin dingngol nadan apostoles hi ad
Jerusalem an nadan tataguh ad Samaria ya
inabulutda nan hapit Apu Dios ot honagondahdi
da Peter i John ta eda boddangan hi Philip.
¹⁵ Ta hidin dimmatongdahdi ot idasalanda nadan
kimmulug i Jesus ta wan ipiddum Apu Dios nan
Espirituna i dida. ¹⁶ Te agge ni' niddum i dida
nan Espiritun Apu Dios te nabonyaganda ya
ammuna hi ngadan nan Ap'apu ta'u an hi Jesu
Kristu. ¹⁷ Ta hidin nun'iha'mon da Peter i John
di ta'ledah nadan i Samaria an kimmulug i Jesu
Kristu ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios i
dida.

¹⁸ Ya hidin tinigon Simon an on ammunay
numpangiha'mawan da Peter i John hi ta'leda on
niddum nan Espiritun Apu Dios hinadan tatagu
ya inalinan diday, Bayadan da'yu ¹⁹ ta idattana'
pibo hi abalina' ta wa'e ha pangiha'mawa' hi ta'le'
hinadan tatagu on middum i dida nan Espiritun
Apu Dios.

²⁰ Mu inalin Peter i hiyay, Nan idat Apu Dios ya
adi mabayadan. Ot hinaen pihhum ya ma'umah
an mi'yumah hinan nitaguwam an gapu i naen
adi maphod an punnomnommu. ²¹ Adi mabalin
an middum'a ituwen tamumi te innilan Apu
Dios an adi maphod di punnomnommu. ²² Ot
mahapul an muntutuyu'a i naen adi maphod an
em ninomnom ya idasalmu ta wan pakawanon
da'a i Apu Dios. ²³ Te matigon ma'amoh'an
tagu te hanadan pumbahulan di nun'onan hi
nomnommu.

²⁴ Ya alyon Simon di, Idasalana' bahan ta wan adi ma'at i ha'on hinaen inalin.

²⁵ Ta hidin nagibbuh an nuntudtudu da Peter i John hinadan a'at Jesus ya nan hapit Apu Dios ot mumbanggaddah ad Jerusalem. Ya hinadan inwada ya innaynayundan intudtudu nan a'at Jesu Kristu hinadan bobleh ad Samaria.

Hay Nundamuwan Philip Hinan Ap'apuh Ad Etiopia

²⁶ Indani ya wada han anghel Apu Dios an himmapit i Philip an alyonay, Makak'a ta ume'ah nan kalata hinan agge naboblayan an mangipluy hi ad Gaza hi'onta malpuh ad Jerusalem. ²⁷ Ta hidin mangmangnge ya dinamuna han lala'in nabaktuy sa'adnah ad Etiopia an nungkalesa. Ya hidiyen lala'i ya hiyay mangipapto' hinan pihhun nan babain patul an alyonday Kandes. Hiya ya nalpuh ad Jerusalem an e nundayaw.

²⁸ Ya hidin umanamutana ya mumbahabbahah nan intudo' nan propeta an hi Isaiiah. ²⁹ Ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios i Philip ta e mihaggon i hiya. ³⁰ Ot ma'anneh Philip hi awadana. Ya dinggolna an nan bahbahhaon diyen lala'i ya nan intudo' din propeta an hi Isaiiah. Ot alyon Philip i hiyay, On ma'awatam hinaen bahbahhaom?

³¹ Ya alyon diyen lala'i di, Adi' nimpe tee ma'awatan ot maphod on waha mangituddun ha'on. Ot ibaganan Philip ta mi'lugan i hiya.

³² Hidiyen impitudo' Apu Dios an bahbahhaona ya alyonay, Hiya ya umat hinan kalnero an inyedah nan eda pumpaltiyan i hiya. Ya umat

boh nan kalnero an ta'on onda pumpukisan ya dindinnongan. ³³ Ya bina'bainda ya ma'id ha nangita'dog i hiyah din ena nahumalyaan. Ya ta'on on ma'id ha bahulna ya pinogpogday nitaguwana tun luta.

³⁴ Ya alyon nan lala'i i Philip di, Nganne nin di haphapiton tuwen propeta? On hay adolna nin onu hay udum an tagu? ³⁵ Ot ihipun Philip an mangipa'innila hinan nitudo' an binahana ta inggana ot ipa'innilana nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu. ³⁶ Ya hidin mangmanggeda ya minangmangda han liting ot alyon nan lala'i di, Dee aay han liting. Undan adi mabalin an eya' bonyagan hidi?

³⁷ Ya inalin Philip di, Immannung'en kulugom hi Jesus ya mabalin.

Ya alyonay, Ot immannung an kulugo' an hi Jesu Kristu nan Imbabalen Apu Dios. ³⁸ Ot ipadinong diyen lala'i nan kalesana ot lumah'undan duwa. Ot umedah nan way liting ot bonyagan Philip. ³⁹ Ta hidin dimma"alda ot ipa'adawwin nan Espiritun Apu Dios hi Philip ta agge tinigon diyen lala'i hi immayana. Ot inayuna mon umeh bobleda an nunhiglay amlongna.

⁴⁰ Ya hi Philip e ya pamaag ya wah ad Asotus. Ot hawangonay abobboblehdi an ena impa'in'innila nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu ta ingganaot dumatong hi ad Sesaria.

9

Hay Kimmulugan Saul

¹ Hi Saul ya nunhiglay pangalina an alyonay gahin ahan ona ipapate nadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan immeh nan nabaktun padih ad Jerusalem ² ta ena pa'apya ha tudo' ta ipatig-onah nadan mangipangpanguluh nadan Judyu hinadan a'am'amungandah ad Damaskus ta inni-laonda an hiya ya mabalin an ena ipibalud hi ad Jerusalem nadan mangun'unud hinan tutudun Jesus an ta'on on binabai.

³ Ta onda imme da Saul hi ad Damaskus an nungginawwadah nan awon ya alinah on wada han humilin mumbinang an nalpuh ad lagud ta nabinangan nan awadan Saul. ⁴ Ya natukkad hi Saul ya dingngolna han munhapat an alyonay, Saul, tanganu ona' palpaligaton i he"a?

⁵ Ya alyon Saul di, Nganney ngadanmu Apu?

Ya inalinay, Ha'on hi Jesus an palpaligatom.

⁶ Tuma'dog'a ta ume'ah nan boble ot wahdi han mangituddun he"ah nan pohdo' hi atom. ⁷ Ya nadan linala'in ni'uyug i Saul ya masda'awda te dingngoldah diyen munhapat mu ma'id ha tinigodah taguh himmapit. ⁸ Ta timma'dog hi Saul mu hidin diyatonay matana ya adi tumigo. Ot podnonda mo ot inaynayundah ad Damaskus. ⁹ Ta tuluy algoy adi tumigawan di matana ya hay aggena nanganan ya imminuman.

¹⁰ Ya hidih ad Damaskus ya wahdi han lala'in mangun'unud hinan tutudun Jesus an hi Ananias di ngadana. Ya ayna ininop nan inalin nan Ap'apu ta'u an alyonay, Ananias.

Ya alyon Ananias di, Tanganu Apu Jesus?

¹¹ Ya inalin Jesus di, Makak'a ta ume'ah nan kalatan nungngadan hi Ma'andong ta em tigon

hidih way balen Judas han tagun i Tarsus an hi Saul an wahdin dumasadasal. ¹² Ot impatigo' bon hiyay umayam hidi ta em iha'moy ta'lem i hiya ta wan tumigoy matana.

¹³ Ya alyon Ananias di, O mu dakol di tatagun nangngola' hi a'at diyen tagu an nunhiglay nang-nangngatnah nadan tatagum hi ad Jerusalem.

¹⁴ Ya nee bo anun immalih tun ad Damaskus an inyabulut nadan nabaktun padi hi ad Jerusalem ta way atona bon mangipibalud hinadan kimmulug i he"ahtu.

¹⁵ Mu inalin Jesus di, O mu ume'a te hiyay ohan pinto"u hi e mangipa'innilah a'at'uh nadan bokon Judyu ya nadan patul ya ta'on on nadan Judyu. ¹⁶ Ya ipa'innila' bon hiya nan a'at di ena punholholtapan an gapuh pangun'unudanan ha"on.

¹⁷ Ot umeh Ananias ot hunggop i diyen bale ya wahdih Saul ot iha'monay ta'lana i Saul ot alyonay, Ibba', nan Ap'apu ta'un hi Jesus an numpatigon he"a hinan awon hi immaliyam hitu ya hiyay nannag i ha"on ta way aton nan matam an tumigo ya ta middum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwam. ¹⁸ Ya alinah on na'ibagan nagah han ay uhip hi matan Saul ta mabalin mohpe an tumigoy matana. Ot inayunan e mumpabonyag ¹⁹ ot mangan ta numbangngad di bikahna.

Hay Nangibagaan Saul Hi A'at Jesus Hi Ad Damaskus

Ta niha"ad ni' hi Saul hi awadan nadan kimmulug i Jesus hi ad Damaskus ²⁰ ot mi'yeh nadan a'am'amungan di Judyu hidi. Ta hidiy

nanghipunanan nangipa'innilah nan a'at Jesus an alyonay, Hi Jesus ya hiya nan Imbabalen Apu Dios. ²¹ Ta an namin nadan nangngol ya masda'awda an alyonday, Ot ten hinae din pimmatepateh nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya undan bokon hiya nan immalin e muntiliw hinadan kimmulug i Jesus hitu ta iyena didah nadan nabaktun padi?

²² Mu hi Saul ya namaman na'udman di abalinanan mangipa'innila an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hahaddondan umali. Ta ma'id ha aton nadan Judyu hi ad Damaskus an manipol i hiya te na"ipto' an namin nadan imbagabaganan a'at Jesus.

²³ Ta on nala"uh han atnay algo ya na'amungda nadan Judyu hi ad Damaskus ta hahapitonday atondan mamaten hiya. ²⁴ Ta abigabigat ya ahodohodom an eda bobota'on hinadan geyt diyen boble ta mala"uh'ehdi ya pinateda mu na'innilaan da Saul. ²⁵ Ta i han nahdom ya binyun nadan kimmulug hi Saul hinan bahhel nan binattun alad an inha"addah nan ongal an bahket.

²⁶ Ot inayunan umeh ad Jerusalem te pinhodnan middum hinadan kimmulug i Jesus hidi. Mu an naminda ya tumakutda te munduwaduwa hi'on immannung an kimmulug i Jesus. ²⁷ Mu wada han hi Barnabas an namoddang i hiya ta inyenah nan awadan nadan apostoles ot uhuhonah diyen numpatigan Jesus i Saul hidin immayanah ad Damaskus ya nan inalin Jesus i hiya. Ya impa'innilana boy aggena timmakutan an nangipa'innilah a'at Jesus hi ad Damaskus.

²⁸ Ot abulutonda mo an middum hi Saul i dida. Ya ma'id ha takutna an e nangipa'in'innilah nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hi ad Jerusalem. ²⁹ Ya e bo ni'tanobtobbalan hinadan Judyu an Greek di hapitda on ni'yanahhiyan i dida. Mu impatnada damdaman mamate i hiya te aggeda pinhod nan inalinan a'at Jesus. ³⁰ Mu hidin na'innilaan nadan kimmulug nan hina-hapitdan atondan mamate i Saul ot tundondah ad Sesaria ot pumbanggadonda hi ad Tarsus an numboblayana.

³¹ Ta an namin nadan kimmulug an ma'amumung hinadan boble hi ad Judea ya hi ad Galilee ya hi ad Samaria ya limminggop mohpey punnomnomda te kimmulug mo nan namalpaligat ni' i dida. Ya binoddangan nan Espiritun Apu Dios didan namin ta nun'ihamad di pangulugda ya dimmakolda. Ya an namin di inatda ya inhamaddan inun'unud hi Apu Dios.

Hay E Nanigan Peter Hinadan Kimmulug Hi Ad Lidda Ya Hi Ad Joppa

³² Hi Peter e damdama ya ena hinawang di abobboble an awadan nadan kimmulug i Jesus ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios hi ad Lidda on ena tinigo dida. ³³ Ta hidiy nangakhupana i han lala'i an naparalays an hi Eneas an waluy tawon an nibabakilang. ³⁴ Ot alyon Peter i hiya di, Ibba' Eneas, ipaphod da'a ayan Jesu Kristu ot agam ta bumangon'a ya linu'utmu tun nalo'am. Ya naba'unut hi Eneas ot tuma'dog. ³⁵ Ta dakkodakkol nadan i Lidda ya i Sharon an

nanigo i diyen nipaphodan Eneas ot kumulugdah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

³⁶ Ya hinan boble hi ad Joppa ya wahdi han babai an hi Tabita an kimmulug i Jesus. Hay ngadana hinan hapit di Greek ya hi Dorkas an hay ibalinana ya ulha. Hiya ya maphod di pangatna ya bumanoddang hinadan nun'awotwot.

³⁷ Ya hidin awahdin Peter hi ad Lidda ya nundogoh hidiyen babai ot mate ta inamohda ot ipalo'dah nan kuwartuh nan mi'adwan gladu.

³⁸ Hidiyen boble an ad Joppa an natayan diyen babai ya nihaggon hi ad Lidda.

Ta hidin dingngol nadan kimmulug hidih ad Joppa an wahdih Peter hi ad Lidda ot ituda'day duwan linala'i ta eda ayagan. Ta immeda ot alyonday, Agam bahan ta ma'anne ta'uh ad Joppa.

³⁹ Ot mi'ye moh Peter i dida. Ta onda dimmatong ot ipanguludah Peter hinan mi'adwan gladu an awadan diyen nate. Ya hanada'en nun'abalu an wahdi ya himmalunghungda i Peter an ahikokogada. Ot pun'ipatigodan hiya nadan lubung an inanapyan diyen nate an inihmo'nan dida hidin ataguna.

⁴⁰ Mu impalah'un Peter dida i diyen kuwartu ot mundu'un an mundasal. Ta on nagibbuh ot ihangngabna i diyen nate ot alyonay, Tabita, bumangon'a! Ya diniyatna ta ona tinigoh Peter ot bumangon ot umbun. ⁴¹ Ta inodnan Peter di ta'lena ot tuma'dog. Ot ayagan mohpen Peter nadan kimmulug ya nadan nabalu ot ipatigonan dida an timmaguh Tabita.

⁴² Hidiyen na'at ya nundingngol i diyen bobleh ad Joppa ta dakolday niddum an kimmulug

hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. ⁴³ Ta hi Peter ya nadnadney nihaha"adanahdih ad Joppa hi balen han hi Simon an hay lalat di tamuna.

10

Hay Immayan Peter Hi Balen Da Kornelius

¹ Hi ad Sesaria ya wada han lala'i an hi Kornelius an bokon Judyu an hiya ya opisyal di hinggahut (100) an titindalu hi ad Italy. ² Ya ta'on on bokonda Judyu mu nahamad di pangulugdan hina'amma i Apu Dios ya ongal di homo' diyen lala'i hinadan nun'awowotwot ya impa'inghanan mundasal. ³ Ta i han alas tres ya numpatigo han anghel an intuda' Apu Dios i hiya ot alyonay, Kornelius. ⁴ Ya timmakut ta ittigonona i diyen anghel ot alyonay, Tanganu Apu?

Ya inalin nan anghel di, Inabulut Apu Dios nan dasalmu ya tinigona bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. ⁵ Ot hanat honagom ha e mangawit i han tagu an hi Simon Peter hi ad Joppa. ⁶ Ot wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.

⁷ Ta hidin nakak nan anghel ot ayagan mon Kornelius di duwah nan baalna ya ohah nan tindaluna an munhilbin hiya an na'na'unnud damdama i Apu Dios. ⁸ Ta ona imbaga i dida nan inalin nan anghel ot honagona dida ta umedah ad Joppa.

⁹ Ya hidin tongan di algo i diyen nabiggat ya tuwen dumatong nadan hinnag Kornelius hi ad Joppa. Yaden hi Peter ya immeh nan nundotal

an atop nan bale ta e mundasal. ¹⁰ Mu lo'tat ya na'agangan ta amod on e mangan yaden uwanin pun'idadaanday makan. Ya wada han impatigon Apu Dios i hiya ¹¹ an ay niluwat hi ad abunyan ya wada han abillobillog an uloh an mun'ul'ullen bumaba hinan awadana. ¹² Ya niha"ad hidi nadan nat'onat'on an animal an opat di hukida ya nadan banniyah ya ulog ya hamuti ya nadan udum an paniyawon di Judyu an ihda. ¹³ Ya wada han munhapit an alyonay, Peter, tuma'dog'a ya numpaltim doha i danae ta iha"angmu ta ihdam.

¹⁴ Mu inalin Peter di, Adi mahan mabalin an ato' hinae Apu Dios. Te ma"id ha in'innihda' hinadan athitu te paniyo i da'min Judyu.

¹⁵ Mu inalin bon diyen munhapit di, Nan alyon Apu Dios hi ad uwani hi maphod an makan ya hanat adim paniyawon. ¹⁶ Ot ipitlunan ibagah diye i Peter ot maguyud nan uloh ta nipatuluh ad abunyan. ¹⁷ Ta numanomnom hi Peter hi ibalanan diyen tinigona.

Yaden nada'en hinnag Kornelius ya eda minahmahan hinadan tataguhdiy niha"adan Simon ta dimmatongda ot umohnongdah nan way geyt diyen bale. ¹⁸ Ot kumalidan alyonday, On waday mangiliyuhtu i han hi Simon an hi Peter di adwan di ngadana?

¹⁹ Mu hi Peter an wahdih nan atop an numanomnom hi ibalanan diyen tinigona ya alyon nan Espiritun Apu Dios i hiyay, Wadahna han tulun linala'i an mangibagan he"a ²⁰ ot agam ta em tigon dida ya hanat adi'a munduwaduan

mi'ye i dida an ta'on onda bokon Judyu te hi Apu Dios di nannag i dida.

²¹ Ta limmah'un moh Peter ot ena damuwon dadiyen linala'i ot alyonay, Innila' an ha'on di eyu hama'on ot on waday ibagayu?

²² Ya alyonday, Da'mi nan hinnag nan opisyalmi an hi Kornelius te imbagan han anghel an intuda' Apu Dios an ipa'ayag da'ahdih balena ta way atonan mangngol hinan itudtudum. Hi Kornelius ya maphod di a'atna ya dayawonah Apu Dios ya pa'allispituwon nadan Judyu.

²³ Ot pun'iyanon Peter dida. Ta hidin nabiggat ot ayagan Peter di udum hinadan ibbanan kimmulug i Jesus hidih ad Joppa ot mi'yedan dida. ²⁴ Ta i diyen nabiggat ya dimmatongdah ad Sesaria. Ya dedahdiy na'amung hi balen Kornelius te inayagana nadan tulangna ya nadan udum an gagayyumna ta haddondah dumatngan da Peter. ²⁵ Ta hidin tuwen dumatong da Peter ot e damuwon Kornelius dida ot mundu'un hi hinanggab Peter ta dayawona. ²⁶ Mu impata'dog Peter an alyonay, Tuma'dog'a te ha'on ya ona' tagu ya abuh.

²⁷ Ta munhaphappitandan manggop hi bale ya tinigon Peter an dayyadahdiy dakol an tatagun na'amung. ²⁸ Ya inalin Peter i diday, Innila' an innilayu an da'min Judyu ya paniyoh on ami middum hinadan bokon Judyu. Mu hi Apu Dios ya impa'innilanan ha'on ta adi' paniyawon an mi'hayup hi kumpulnan tatagu. ²⁹ Ta hiya nan hay nangipa'ayagam i ha'on ya aggeya' nunduwaduwan immalihtu. Ot pohdo' an innilaon di gapunah nangipa'ayagam i ha'on.

³⁰ Ya inalin Kornelius di, Hidin ohan algo an athitun alas tres an timpun di pundasalan ot mundasala' hituh tun balemi. Ya alinah on wada han lala'in humiliy lubungnan timma'dog hi way hinanggab'u. ³¹ Ya inalinay, Kornelius, dingngol Apu Dios di dasalmu ya nomnomnomona bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. Ot gapu i danaen inatmu ya waday honagonan mangipa'innilan he"ah a'atna. ³² Ot honagom dohah nadan linala'i ta umedah ad Joppa ta ipa'ayagmu han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana an wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.

³³ Ta hiya nan hinnag'u datuwen tulun nangayag i he"a ya maphod ta immali'a ta wahtu ta'un namin an na'amung an gapu i Apu Dios. Ot pohdonmin donglon nan pinhod Apu Dios an ipa'innilam i da'mi.

Hay Nuntudtuduwan Peter Hi Balen Kornelius

³⁴ Inhipun Peter an muntudtudu an alyonay, Ad uwaniy nanginnilaa' an hi Apu Dios ya numpapaddung di pamhodna hi atagutagu. ³⁵ Te kumpulnay taguh abobboble ya hi Apu Dios e di pangiyohhaandah dayawonda ya nipto' di pangatda ya abuluton Apu Dios didan mid-dum i hiya. ³⁶ Innilayu nan hapit Apu Dios an impa'innilanan da'min Judyu an a'at di e ta'u pi'hayyupan i Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu. Hituwen hi Jesu Kristu ya hiya nan Ap'apu ta'un namin an atagutagu an bokon da'min Judyu ya abuh. ³⁷ Ya innilayu

bo an handin hi John di e nangitanuddu hi aton nadan tatagun mabonyagan. Mu hidin nagibbuh an nuntudtuduh John ot ihipun Jesus an i Nasaret an e muntudtuduh ad Galilee ya hinadan bobleh ad Judea. ³⁸ Ya innilayu bon impiddum Apu Dios nan Espirituna i Jesus an i Nasaret ta ongal di abalinana. Ta an namin nadan boblen imma'immayana ya maphod di ina'inatnah nadan tatagu. Ya an namin nadan palpaligaton di diyablu ya impaphodna dida te wadah Apu Dios an bumoddang i hiya. ³⁹ Ta da'min apostoles ya tinigomi nadan ina'inatnah nadan boblemih ad Jerusalem ya hinadan udum an boblemin Judyu ot ahida ipata' hinan krus ta hidiy natayana. ⁴⁰ Mu minahuwan Apu Dios hidin mi'atluh algo ot iyabulutna ta numpatigo i da'mi ya hinadan udum an pinhodnan pumpatigan. ⁴¹ Ta ni"ani"an amin hiya. Mu agge numpatigo hi an namin di tatagu te da'mi ya am-muna an pinto'nan mangipa'innilah a'atna. ⁴² Ot ibaganan da'mi ta ihamhamadmin e ipa'innila an hiya nan immannung an pinto' Apu Dios hi munhumalyah atagutagu an ta'on on nadan numpun'ate. ⁴³ Ya hiya boy imbagabagan an namin nadan propeta an alyonday an namin di kimmulug i Jesus ya mapakawan di bahulda te inyatenay bahulda.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

⁴⁴ Hidin muntudtuduh Peter ya alinah on an namin nadan wahdin nangngol i diyen intudtuduna ya niddum nan Espiritun Apu Dios hi

nitaguwanda. ⁴⁵ Ta nadan Judyu an nangunud i Jesus an nalpuh ad Joppa an ni'uyug i Peter ya masda'awda te impiddum Apu Dios nan Espirituna hinadan bokon Judyu. ⁴⁶ Te dingngolda an dadiyen bokon Judyu ya namaag ya dayawondah Apu Dios an ihapitdah nadan aggeda innilan hapit di udum an tatagu. Ot alyon Peter i dadiyen in'uyugnay, ⁴⁷ Datuwen bokon Judyu ya niddum i dida nan Espiritun Apu Dios an umat i dita'u. Ot undan ipagol ta'uy abonyaganda?

⁴⁸ Ya imbagan mon Peter i dida ta mabonyaganda ta ipatigoda an hi Jesu Kristu moy Ap'apuda.

Ta hidin nagibbuh an nabonyaganda ot ibagada i Peter ta adi ni' ume ta umohnong hidih awadanda.

11

Hay Nangipa'innilaan Peter Hinan Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

¹ Dingngol nadan apostoles ya nadan ibbadan kimmulug i Jesus hi ad Judea di kimmulugan nadan bokon Judyu hinan hapit Apu Dios. ² Ta hidin numbanggad hi Peter hi ad Jerusalem ya pinahiw nadan ibbanan Judyu an kimmulug i Jesus an alyonday, ³ Tanganu on ma'id ha ihhom ta e'a nun'iyen hi balen nadan bokon Judyu ya ni'ni'an'a bo udot i dida?

⁴ Ot uhuhon Peter nadan na'at an alyonay, ⁵ Hidin mundasdasala' hi awada' hi ad Joppa ya wada han nipatigon ha'on an abillobillog an uloh an nalpuh ad abunyan an nun'ul'ullen bimmabah awada'. ⁶ Ot idodonga'

ya dayyadahdiy nat'onat'on an animal an atap di udum ya nadan mungkaddapan hinan lutay udum an umat hi banniya ya hamutiy udum. ⁷ Ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Peter, paltiyom doha i datuwe ta iha"angmu ta ihdam.

⁸ Mu alyo' di, Apu, adi' man te ma'id ha in'innihda' hinadan athina te paniyawonmin Judyu.

⁹ Ya alyon bon diyen munhapit an nalpuh ad abunyan di, Adim paniyawon te ad uwani ya hi Apu Dios di mangalih adi mapaniyo danae. ¹⁰ Ta ona impitlun inalih diye ot maguyud nan uloh an nipatuluh ad abunyan. ¹¹ Yaden dimmatongdah nan balen awada' nan tulun linala'i an nahnag an nalpuh ad Sesaria an mangayag i ha"on. ¹² Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha"on ta adiya' munduwaduwan mi'ye i dida. Ot ibbaana' i datuwen onom an i'iba ta'u ta imme amin namin hi ad Sesaria hi balen Kornelius. ¹³ Ya hidin dimmatong amihdi ya imbagan Kornelius di numpatigan han anghel i hiyah balena ot alyona anun hiyay, Honagom ha umeh ad Joppa ta eda ayagan han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana. ¹⁴ Ta hiyay mangipa'innilah atonyun hina'amma an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

¹⁵ Ya alyon bon Peter di, Ya hidin impa'innila' i diday a'at Jesu Kristu ya niddum nan Espiritun Apu Dios i dida an umat boh din na'at i dita'uh hopapna. ¹⁶ Ta nipanomnom i ha"on din inalin Apu Jesus an alyonay, Binonyagan John nadan tatagu hi liting mu ahi ayu mabonyagan hinan Espiritun Apu Dios. ¹⁷ Ta athidin impiddum Apu

Dios nan Espiritu hinadan bokon Judyu an umat hi inatna i dita'un Judyu hidin kimmulugan ta'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot undan mabalin ta iyadi' hinaen pohdon Apu Dios hi ma'at.

¹⁸ Ta hidin dingngoldah diyen inuhuh Peter ya dimminongdan mamahiw i hiya ot dayawondah Apu Dios an alyonday, Ot at'ehna ya immannung an pohdon Apu Dios an ta'on on nadan bokon Judyu ya mi'tagudah munnananong hi'onda idinong nadan adi maphod an pangatda.

Hay A'at Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Antiok

¹⁹ Nadan udum an kimmulug i Jesus an nipadildilahan ya nahihi"anda an nihipun hidin namatayandan Stephen. Ta immeday udum hi ad Poinisia ya hi ad Cyprus di udum ya hi ad Antiok di udum ot itudtududa nan a'at Jesus mu ammuna nadan ibbadan Judyu di nangitudtuduwanda. ²⁰ Mu wadaday udum an i Cyprus ya i Sayrin an immeh ad Antiok an eda intudtuduhdi nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphoda ta'u hinadan Greek. ²¹ Ya indat Apu Dios di abalinandan muntudtudu ta hiya nan dakolday kimmulug i Apu Dios ta hiyay un'unudonda.

²² Ta on dingngol nadan kimmulug i Jesus an ma'amu'amung hi ad Jerusalem an wadada boy kimmulug hi ad Antiok ot honagonda hi Barnabas hidi. ²³ Ta hidin dimmatong ya ma'am'amlong te tinigona an ongal di homo' Apu Dios hinadan tataguhdi ot tugunona dida ta ihamadday pangun'unuddan Apu Jesus ya hiyay un'unudonda ya abuh. ²⁴ Ya hi Barnabas ya

maphod an tagu ya nahamad di pangulugna ya ongal di boddang nan Espiritun Apu Dios i hiya ta hiya nan dakol di binoddangana ta kimmulugdan Jesus.

²⁵ Indani ya immeh Barnabas hi ad Tarsus ta ena tigon hi Saul. ²⁶ Ta hidin inakhu-pana ot awitona ta mumbangngaddah ad Antiok. Ot mihaha"addahdih ohay tawon an ni'yamu'amungdahdih nadan kimmulug i Jesus ya dakol di tatagun intanudtuduwanda. Ya nadan kimmulug hi ad Antiok di namanguluh nangadanan hi Kristianu.

²⁷ Ya hidin niha"adandahdi ya wadaday him-mawwang an propeta an nalpuh ad Jerusalem. ²⁸ Ya nan oha i dida an hi Agabus ya timma'dog hinan na'amungan nadan kimmulug ya intud-dun nan Espiritun Apu Dios di ibagana ta alyonay, Wada man han dumatong an nunhiglan bitil hi abobbobleh tun luta. Ya immannung an na'at hidiyen inalina hidin numpatulan Klau-dia. ²⁹ Ta nadan kimmulug hi ad Antiok ya nunhahapitda ta boddanganda nadan ibbadan kimmulug hi ad Judea an maligatan an gapuh nan bitil. Ta way oha i didah ad Antiok on indatday abalinanda an iboddang hinadan ibbadan kimmulug hi ad Judea. ³⁰ Ot ipiyeda nan na'amung i da Barnabas i Saul ta diday e nangidat hinadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Judea.

Hay Namalpaligatan Herod Hinadan Kimmulug I Jesus

¹ I diye ya inhipun nan patul an hi Herod* an namalpaligat hinadan udum an kimmulug i Jesus. ² Ta impaputunay ulun James an hi ibban John. ³ Ya na'innilaana an pohdon nadan Judyu hidiyen inatna ta hiya nan impatiliwna boh Peter i diyen ngilin di panganandah tinapay an agge nadduman hi yist. ⁴ Ta hidin natiliw hi Peter ot ipibaludna ot ipaguwalyanah nadan himpulut onom (16) an titindalu ta hinoppat di mapinpinalog an mungguwalya i hiya. Ya ninomnomnan indani ta magibbuh nan punnomnomnandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya ahina ipalah'un ta punhintiggan nadan Judyu di pangipapatayanan hiya. ⁵ Ta hiya nan inhamadda nimpen impaguwalyah Peter hinan baludan. Mu nadan kimmulug i Jesus ya na'amungda ot ihamhamaddan idasalan hi Peter ta wan boddangan Apu Dios.

Hay Nilubusan Peter Hinan Baludan

⁶ I diyen nahdom an ibiggatana ya ipapaten Herod hi Peter ta impalo'dah nan way numbattanan nan duwan tindalu an mungguwalya. Ya binangkilingandah duway bangkiling ya nat'onda mohpe nadan mungguwalyah nan way panton diyen baludan. ⁷ Mu alinah on wada han anghel Apu Dios an immeh nan awadan Peter ta pamaag ya pimatal hidiyen kuwartu. Ot iwagotnah Peter ta inggibo'na ot

* **12:1** 12:1 Hituwen hi Herod ya bokon hituwe nan nangipateh nadan goggolang hidin niyayyaman Jesus.

alyonay, Agam ta bumangon'a. Ya namaag ya na'ubad nan bangkiling hi ta'len Peter. ⁸ Ya alyon bon nan anghel i hiyay, Iphodmuy balikismu ya nunhapatut'a ta lumah'unta. ⁹ Ta inat mon Peter dadiye ot mitnud hinan anghel ta tinaynanda nan baludan. Mu alyonah on nun'inop an agge immannung nan na'at. ¹⁰ Ta lina"uhanda nan duwan mungguwalya ot umedah nan geyt an gumo' di konobna ya namaaggot mibughul. Ot bumahhelda ot unudonda nan kalata. Ya alinah on ma"id nan anghel. ¹¹ Ta patiyon mohpen Peter an aggena ininop an alyonay immannung hituwen na'at te hinnag Apu Dios nan anghelna ta inihwanga' hinan aton Herod ya nadan ni-nomnom nadan Judyu an aton i ha"on.

¹² Ot inaynayuna mon umeh balen da Mary an hi inan John Mark. Ya wahdiday dakol an na'amung an mundasal. ¹³ Ta hidin mungkulkug hi Peter hinan panto ya hay e nanigo ya nan baal an hi Roda. ¹⁴ Mu hidin immatunana nan hapit Peter ya nangin'a'amlong ta lininglingnan nangibughul hinan panto ot mabanangngad ni' ta ena ibaga an wahdih Peter. ¹⁵ Ya alyondan hiyay, On'a man mabongbongang. Te undan wahna an on nibalud. Mu ipilitnan immannung an wahdi.

Ya alyonday, Ot waa nin mon nan anghelna. ¹⁶ Muden agan Peter di kulkug. Ta lo'tat ot eda ibughul ya tinigodan hiya peman hi Peter ta masda'awda. ¹⁷ Mu impadinong Peter dida ot ibaganan dida nan inat Apu Dios an nangilubus i hiyah nan baludan. Ya imbagana bon dida ta ipa'innilada i James ya hinadan udum an ibbada

ot taynana dida.

¹⁸ Ta hidin nabiggat ya bimmangon nadan tindalu ya ma'id ha poto' di nomnomonda te aggeda innilay na'at i Peter. ¹⁹ Ta e impahama' Herod hi Peter mu adida pa'hamma'. Ta nadan tindalun nun'adug moy impahumalyana ot ahina ipapate dida. Ot taynan Herod hi ad Jerusalem ta e ni' immohnong hi ad Sesaria.

Hay Natayan Herod

²⁰ Hi Herod ya nunhiglay bungotnah nadan i Tyre ya i Sidon. Ta hiya nan minomnomanda te hidih nan boblen Herod di eda pangala'alan hi anonda. Ta nun'u'uyyugda ot eda mi'hapit i Herod ta alinah umulen dida. Mu wada nan hi Blastus an ohah nadan ap'apu ya hiyay e nangibaga i Herod hi'on mabalin an mi'hapitdan hiya. ²¹ Ya inabulut Herod ot ibaganay algo eda pi'hapitan i hiya.

Ta hidin nadatngan hidiyen algo ot munlubung hi Herod hinan lubung di patul ot umbun hinan tronona ot humapit hinadan tatagu. ²² Ya tinumkuk nadan tatagun na'amung an alyonday, Bokon taguh naen himmapit te dios.† ²³ Mu ma'id ha inalin Herod i dida an hiya ya bokon dios. Ta hiya nan ni'bagan nundogohon nan anghel Apu Dios ta nun'a'an di bigih di adolna ot mate.

²⁴ Ot nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nipa'innila ta dimmakolday kimmulug i Jesus.

Hay Namto'anda I Da Barnabas I Saul

† **12:22** 12:22 Manu'eh inatdahdi ya alyondaon ta wan umuleh Herod i dida.

²⁵ Hidin inggibbuh da Barnabas i Saul nan atondah ad Jerusalem ot mumbangngaddah ad Antiok an ni'yayondah John an hay ohah ngadana ya hi Mark.

13

¹ Ya nadan kimmulug i Jesus hi ad Antiok ya wadada i diday propeta ya muntudtududay udum an umat i da Barnabas i Saul ya hi Simeon an hay ohah ngadana ya hi Negro ya hi Lusius an i Sayrin ya hi Manaen an impakilog nan hi aman nan patul an hi Herod.

² I han hin'algo ya nun'ulatda ya nunday-dayawda i Apu Dios. Ta hidin mundasdasalda ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios ta pot'onda da Barnabas i Saul te waday ipatamun Apu Dios i dida. ³ Ta inha'moday ta'leda i dida ot idasalanda dida ot ahida mohpe honagon dida ta eda aton nan ipatamun Apu Dios i dida.

Hay Immayan Da Barnabas I Saul Hi Ad Cyprus

⁴ Ot honagon nan Espiritun Apu Dios da Barnabas i Saul ta umedah ad Selusia ot ahida mumbangka ta umedah ad Cyprus an nigawwah nan baybay ⁵ an in'uyugdah John ta bumoddang i dida. Ta hidin dimma"aldah nan pingngitna an ad Salamis hidih ad Cyprus ot eda ipa'innila nan hapit Apu Dios hinadan a'am'amungan di Judyu.

⁶ Ta ini'wadah abobboblehdi ot dumatongdah ad Papos an huddo' di ad Cyprus.

Ta hidih ad Papos ya wada han hinappulda an Judyu an hi Bar-Jesus an mun'ayak ya alyonay hiyay ohan propeta mu layahna. ⁷ Hiya ya gayyum nan gobelnador i diyen boble an hi Sergius Paulus. Hidiyen gobelnador ya na'annomnoman an tagu ya pohdonan donglon nan hapit Apu Dios. Ot hiya nan impa'ayagna da Barnabas i Saul ta umedah awadana. ⁸ Mu hi Bar-Jesus an hi Elimas di ngadanah Greek ya nunhiglay pama"ihna hinadan itudtudun da Barnabas i Saul te hay pinhodna ya adi patiyon nan gobelnador nan ibagadan hapit Apu Dios.

⁹ Mu hi Saul an nahukkatan di ngadana ta Paul ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya ta intittigonan Elimas ¹⁰ ot alyonay, Imbabale da'ah diyablu. Te an namin di maphod an ma'ma'at onu pangat di tatagu ya adim pohdon. Ya ha'uha'ulom di ibbam an tagu. Ya ta'on on nan nahamad an tudtudun Apu Dios ya pumbalinom hi adi maphod. ¹¹ Mu ad uwani ya pilokon da'an Apu Dios ta adim tigon. Ta on inalinah diye ya na'ibagan adi tumigoy matana ta e mun'ap'apu'ap hi way mamdon i hiya. ¹² Ya hidin tinigon nan gobelnador hidiyen na'at ya kimmulug i Jesus te masda'aw i diyen a'at di itudtududan abalanan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Antiok Hidih Ad Pisidia

¹³ Ot mumbangka da Paul hinadan nun'ibbana ta immedah ad Perga hi ad Pampilya ta tinaynanda moh ad Papos. Ot taynan John Mark didahdi ta numbanggad hi ad Jerusalem. ¹⁴ Yaden

innayun da Paul an immeh ad Antiok hidih nan probinsya hi ad Pisidia. Ya i diyen Habadun tungo ot umedah nan a'am'amungan di Judyu ta eda mundayaw i Apu Dios. ¹⁵ Ta hidin nibaha nadan uldin di Judyu ya nadan intudo' nadan propeta ot ibagan nadan ap'apu i diyen a'am'amunganda i da Paul ta wada'ey itugunda ya mabalin an ipa'inniladah nadan tatagun na'amung.

¹⁶ Ya timma'dog hi Paul ot padinongona nadan tatagu ot alyonay, Da'yun i'iba an Judyu ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios ya donglonyuh tuwen alyo'. ¹⁷ Dita'un Judyu ya innila ta'u an handidan a'ammod ta'uy pinto' Apu Dios hi tataguna ta hidin awadandah ad Egypt ya winagahana dida ta dimmakolda. Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'aana didah ad Egypt. ¹⁸ Ya hidin eda limmani"odan hinadan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ya dakol di numbahulanda i Apu Dios mu inyanusna. ¹⁹ Ya impa'abaknan dida handidan pitun nat'onat'on an himpahimpamu'un an numbobleh ad Kanaan ot idatna dadiyen boble i dadiyen a'ammod ta'u ta numboblayanda. Ya nihipun hidin immayandah ad Egypt ta ingganah nangidatana i dadiyen boble ya opat di gahut ta han nabongley (450) tawon di nala"uh. ²⁰ Ya wadawaday napinpinalog hi pinto' Apu Dios hi ap'apu hi numpapto' i dida ta lo'tat ya nawadah Samuel an hiyay ohan propeta. ²¹ Ya hidin atagun Samuel di nangibagaandan Apu Dios ta pot'onay ohah mumpatul i dida ot pot'onah Saul an imbabalen Kis an holag Benjamin ta napat

(40) di tawon di numpatulanan dida. ²² Mu lo'tat ya impa'aan Apu Dios ot ihukkatnah David. Ya hay inalin Apu Dios hi a'at David ya alyonay, Hi David an imbabalen Jesse ya hiya nan tagun pohdo' di a'atna te atonan namin nan pohdo' hi atona.

²³ Ta hi David di ud tinanud i diyen imbagan Apu Dios an honagonan Mangihwang i dita'un Judyu an hi Jesus. ²⁴ Mu hidin agge ni nanghipunan Jesus an muntudtudu ya wada din hi John an nangibagabaga i dita'un Judyu an mahapul an idinong ta'u nadan pumbahulan ya numpabonyag ta'u. ²⁵ Ya hidin tuwen gibbuhon John nan tamuna ya alyonah nadan tataguy, Innila' an alyonyu on ha'on nan hahaddonyun mangihwang i da'yu mu bokon ha'on te ta'on on ha e' pangubadan hi galut di hapatutna ya na'adda'ula' an e mangat.

²⁶ Ot da'yu an i'iba an tinanud Abraham ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios, dita'un namin di nannagan Apu Dios i diyen mangipa'innilah a'at di pi'taguwan i hiya. ²⁷ Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on nadan ap'apuda ya aggeda innila an hi Jesus nan hihinnod ta'un Kristu. Te ta'on hi bahabahaonda nadan intudo' nadan propeta hinan ahabahabadun pundayawanda ya adida damdama ma'awatan. Ya dida bo udot di nangipa'annung i diyen binahabahada te diday nangipapaten Jesus. ²⁸ Te ta'on on ma'id ha gapunah eda pangipapatayan i hiya ya impapilitda damdama i Pilatu ta mipapate. ²⁹ Ta impa'annungdan namin din inalin nan

hapit Apu Dios an ma'at i hiya ot la'ahondah nan krus ot eda ilubu'. ³⁰ Mu minahuwan Apu Dios damdama. ³¹ Ya nadan ibbanan i Galilee an ni'yen hiyah ad Jerusalem ya numpidakol di numpatiganan didah din namahuwana. Ta ad uwani ya diday e mangipa'in'innilah a'atnah nadan tataguhtu. ³² Ta hiya nan immali amihtu ta ipa'innilamin da'yu an din inalin Apu Dios i handidan a'ammod ta'u ³³ ya nipa'annung i dita'un tinanuddah ad uwani te minahuwanah Jesus. Ya nitudo' tuwalih din inalin Apu Dios hinan mi'adwan Psalm an alyonay, Ipa'innila' hi ad uwani an he"a nan Imbabale' ya ha"on hi Amam.

³⁴ Minahuwan Apu Dios ot adi mipidwan mate an umat hinan inalinah nan propetan alyonay, Adi' ibahhon ipa'annung i he"an namin din wagah an imbaga' i David. ³⁵ Ya wada boy nibaga an alyonay, Adim iyabulut an ha"on an pinto'mu ya matano' di adol'u.

³⁶ Ot innila ta'u an hi David ya inggibbuhna nan impa'at Apu Dios i hiya. Ya hidin nate ot ilubu'da ta natano' di adolna. ³⁷ Mu hi Jesus an minahuwan Apu Dios ya agge natano' di adolna. ³⁸ Ta hiya nan pohdonmin ipa'innilah ad uwani i da'yun i'iba an hi Apu Dios ya mabalin an pakawanonay bahul ta'u an gapu i Jesus. ³⁹ Ya pohdo' bon innilaonyu an bokon nan e pangunudan hinadan uldin ta'un Judyu di pamakawanan Apu Dios hi bahul ta'u te mahapul an unudon ta'uh Jesus ta ahi mabalin an

mibilang ta'uh ma'id ha bahulna. ⁴⁰ Ot hiya nan mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta adi ma'at i dita'u din imbagan Apu Dios hinadan propeta an alyonay, ⁴¹ Da'yun ma'ngohhen adi kumulug ya ahi ayu masda'aw hinan ahi' aton i da'yu te ta'on on mipa'innila i da'yu ya adiyu damdama kulugon.

⁴² Ta hidin indappuh Paul nan inalina ot inayunda i Barnabas an lumah'un. Ya inalin nadan tatagun diday, Wa'ebo ya immali ayuh-tuh tun umalin Habadu ta udmaynu danaen intudtuduyu. ⁴³ Ot inayundan mabukal mu dakol i didan Judyu di nitnud i da Paul ya ta'on on nadan bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ot tugunon mon da Paul dida ta wan inaynayundan mundinol hinan ongal an homo' Apu Dios.

⁴⁴ Ta nahabadu i diye ot ma'amungda bo nadan dakkodakkol an tatagu i diyen boble ta mundongoldah nan hapit Apu Dios. ⁴⁵ Ya hidin tinigon nadan Judyu an agge kimmulug an dakol-day na'amung ya nunhiglay amohda. Ta hidin himmapit hi Paul ya pinahiwda ot ipadngolanda. ⁴⁶ Mu agge timmakut da Paul i Barnabas ot alyonday, Mahapul an da'yun ibbamin Judyu di mamangulun pangipa'innilaanmih nan hapit Apu Dios. Mu adiyu'e pohdon ya da'yuy ud bahul hi'on adi ayu mi'tagu i Apu Dios. Ot taynan da'yu mo ta nadan bokon Judyu di emi pangitudtuduwon. ⁴⁷ Te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Da'yuy pinto'uh umat hi dilag hinadan bokon Judyu ta da'yuy

e mangipa'innila hi atagutaguh tun luta ta way atondan mi'tagu i Apu Dios.

⁴⁸ Ta hidin dingngol nadan bokon Judyu hidiyen inalin Paul ya ma'am'amlongdan alyon-day, Maphod hinaen impa'innilan Apu Dios. Ya an namin nadan pinto' Apu Dios an mi'taguh munnananong ya kimmulugda. ⁴⁹ Ta nipa'innila nan hapit Apu Dios hi abobboblehdi.

⁵⁰ Mu nadan Judyu ya eda nuntongtong nadan waday sa'adda i diyen boble ya nadan udum an kadangyan an binabai an mundayaw i Apu Dios ta paligatonda da Paul i Barnabas ya ahida impa'aan didahdih ad Antiok. ⁵¹ Ta hidin nanaynanda i diyen boble ya numpu'pu' da Paul di hupu' hi hukida ta pangipatigodan numbahul nadan tataguhdi. Ot umeda moh ad Ikonium.

⁵² Mu nada'en kimmulug an tinaynandah ad Antiok ya ma'am'amlongda damdama ya ongal di abalanan nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda.

14

Hay Awahdin Da Paul Hi Ad Ikonium

¹ Ya atbohdiy na'at hi ad Ikonium te imme da Paul i Barnabas hinan a'am'amungan di Judyu ya mapmaphod di nanuddudah nan hapit Apu Dios ta dakolday kimmulug an Judyu ya bokon Judyu. ² Mu nadan udum an agge kimmulug an Judyu ya tinongtongda nadan bokon Judyu ta ahiwawanda nadan kimmulug i Jesus. ³ Mu ta'on on athidi ya innaynayun damdaman da Paul

an nangipa'in'innilahdih nan hapit Apu Dios an aggeda timmakut. Ta nadney niha"adandahdi. Ya hi Apu Dios di nangdat hi abalinanda an mangat hinadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.

⁴ Mu nagogodwada nadan tatagu i diyen boble te inunud di udum nadan intudtudun nadan apostoles. Mu nadan udum ya inunudda nan nibahhon itudtudun nadan Judyu. ⁵ Ta nadan agge naminhod hinan intuddun da Paul an Judyu di udum ya bokon Judyu di udum ya nadan mangipangpangulu i diyen boble ya na'amungda ta hinahapitda an toponda dida. ⁶ Mu na'innilaan da Paul hidiyen ninomnomdan aton ot bumtikda ot umedah ad Listra ya hi ad Derbi ya hi ad Likonia ya hinadan udum an bobleh nunlini"odan hidi ⁷ ta dadiyen boble di eda nangipa'in'innilaan hi a'at Jesus.

Hay Na'na'at Hi Ad Listra Ya Hi Ad Derbi

⁸ Hidin muntudtuduh Paul hi ad Listra ya ni'yamung han lala'i an nihipun hi niyayyamana ya napilay. ⁹ Ya inggongahana nan intudtudun Paul ya inilmun Paul an kulugona an abalinan Apu Dios an mangipaphod i hiya. Ot itigon Paul i hiya ¹⁰ ot oltonan alyon di, Tuma'dog'a. Ya na'ibagan natanna'dog hidiyen lala'i ot dumal-lan.

¹¹ Ya hidin tinigon nadan tatagu nan inat Paul ya pun'ihapitdah hapitdan i Likonia an alyonday, Datuwe nin mahan nadan dios an numbalindah tagu. ¹² Ta alyonda di hi Barnabas ya hi Seus an ohan dios ya hi Paul an hiyay himmapit ya

alyonday hiyah Hermes an oha bon dios mu agge na'awatan da Paul nan inalida te inhapitdah hapitda. ¹³ Hinan nihaggon i diyen boble ya hidiy awadan nan balen nan diosdan hi Jupiter. Ta nan pumbakiyonda i diyen bale ya nun'iyenay bulug an baka ya habhabung hidih nan way geyt te pohdondan i'nongan dida ta dayawonda da Paul i Barnabas. ¹⁴ Mu hidin dingngol da Barnabas i Paul hidiyen aton nadan tatagu ya nunhethetday lubangda hi aggeda naminhodan i diyen atonda. Ot ma'annedah awadan nadan tatagu ot tumkukdan alyonday, ¹⁵ Da'yun i'iba, tanganu on waha athinah atonyu? Da'mi ya on ami tagu ya abuh an umat amin da'yu. Ya manu'eh immali amihtu ya ta ipa'innilami nadan inat Jesus an iphodan ta'u ta wan idinongyu danaen ma'id ha hilbinan ato'atonyu ta kumulug ayuh nan wadawadan Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an namin nadan wada. ¹⁶ Hidin nadne ya agge impapilit Apu Dios hinadan bokon Judyu nadan pohdonan atonda. ¹⁷ Mu aggena damdama indinong an nangipa'innilah aphodnan dida te dakol di maphod hi ina'inatna an umat hi nangdatanah udan ya hay nangipabungaanah nadan intanomdah atawotawon ta mun'am'amlongda te waday anonda. ¹⁸ Mu ta'on on athidiy nangalin da Paul ya amod ahan damdama onda i'nongan dida mu lo'tat ya nihapitanda ta aggeda inat.

¹⁹ Ya hidiyen awadan da Paul hi ad Listra ya immedahdi nadan Judyu an nalpuh ad Ikonium ya hi ad Antiok ot puntongtongda nadan tatagu ta bumungotda i da Paul mu ammunah Paul

hi nuntopada ta alyondah on nate. Ta eda ginuyud ot iyedah nan ngilligna ot taynandahdi. ²⁰ Mu imme nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot li'wohonda ya bimmangon ot mumbangaddah nan boble. Ta hidin nabiggat ot ume da Barnabas hi ad Derbi.

Hay Numbangadan Da Paul Hi Ad Antiok

²¹ Hidin immedah ad Derbi da Paul i Barnabas ot ipa'innilada bohdi nan inat Jesus an iphodanda ta dakolday kimmulug hidi ot ahida ibangngad hi ad Listra ot ahida umeh ad Ikonium ya hi ad Antiok hidih ad Pisidia. ²² Ta intanudduwanda bohdi nadan kimmulug i Jesus hi atondan mangihamad hi pangulugda. Ya tinugunda bo dida ta inaynayundan mangun'unud i Apu Dios an alyonday, Dita'un kimmulug i Jesus ya dakol di pala'uhon ta'uh ligat ya ahi ta'u datngan nan pun'ap'apuwana Apu Dios. ²³ Ya an namin nadan a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya pinto' da Paul i Barnabas nadan mangipangpangulun dida. Ot mun'ulatda an indasadasalanda dida ta hi Apu Dios di pundi-nolanda hi bumoddang ya mangipapto' i dida.

²⁴ Ta hidin nalpudah nan probinsya hi ad Pisidia ot umedah ad Pampilia. ²⁵ Ot ipa'inniladay hapit Apu Dios hidih ad Perga ot ahida dayyuwon ta immedah ad Attalia. ²⁶ Ta hidiy numbangkaanda ot ibangngadda boh ad Antiok te inggibbuhda nadan nipa'at i didahdi. Te indasalan nadan i Antiok dida ot ahida honagon dida ta eda aton nan tamun niyukod i dida.

²⁷ Ta hidin dimmatong da Barnabas i Paul hi ad Antiok ot amungonda bo nadan kimmulug i Jesus ot ipa'inniladay namoddaboddangan Apu Dios i dida. Ya imbagada boy inat Apu Dios an bimmoddang i dida ta nitudtuduh nadan bokon Judyu nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios ta hiya nan kimmulugda. ²⁸ Ta nadney niha"adandahdih ad Antiok hi awadan nadan kimmulug i Jesus.

15

Hay Nunhahapitan Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Jerusalem

¹ Wadaday linala'i an nalpuh ad Judea an immedah ad Antiok ot muntudtududah nadan kimmulug i Jesus hidin alyonday, Adi mabalin hi mi'tagu ayu i Apu Dios te gahin on ayu mumpakugit te hiyah naey intuddun Moses hi mahapul an aton. ² Mu da Paul i Barnabas ya ni'yahhiyanda i dadiyen linala'i. Ta lo'tat mo ot munhahapit nadan kimmulug hi ad Antiok ta ituda'da da Paul i Barnabas ya nadan udum i didan kimmulug ta umedah ad Jerusalem ta eda mahmahan hinadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hidi hi'on immannung nan inalin dadiyen linala'i.

³ Ta on nakak da Paul ot i'wadah ad Ponisia ya hi ad Samaria ot uhu'uhuhondahdiy kimmulugan nadan bokon Judyu ta hi Apu Dios moy un'unudonda. Ta an namin nadan kimmulug an nangngol i diye ya nunhiglay amlongda.

⁴ Ya hidin dimmatong da Barnabas hi ad Jerusalem ya mun'am'amlong nadan apostoles

ya an namin nadan kimmulug hidi ya ta'on on hanadan mangipangpangulun didahdi ot uhuhon da Barnabas i Paul di namoddaboddangan Apu Dios i dida. ⁵ Mu hanadan Paliseu an kimmulug damdaman Kristu ya inaliday, Maphod di itudduyu boh nadan bokon Judyu an gahin di mumpakugitda ta unudonda nadan inyuldin Moses.

⁶ Ta ahhinda mo bo na'amung nadan Apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus ta hidiyey hahapitonda. ⁷ Ta himmanahappitanda ya lo'tat ya timma'dog hi Peter ot alyonay, I'iba, innilayu ot ha'on di namangulun pinto' Apu Dios i dita'u an e nangipa'in'innilah a'at Jesus hinadan bokon Judyu ta kimmulugda. ⁸ Ot hi Apu Dios an nanginnilan namin hi nomnom di tagu ya inabulutna nadan bokon Judyu an hay panginnilaan ta'u ya hay nangipid-dumanah nan Espirituna i dida an umat hidin inatnan dita'u. ⁹ Ta numpapaddung ta'un namin. Te ta'on on didan bokon Judyu ya pinakawanay bahulda an gapuh kimmuluganda. ¹⁰ Ot hinaen alyonyu ya undan adi lo'tat ya pabungotonyuh Apu Dios hi onyu bo ipapilit an nan inyuldin Moses di un'unudon nadan bokon Judyu? Yaden innilayu an ma'id ha oha i handidan a'ammod ta'u ya ta'on on dita'u ha abalinana an mangat i dadiyen uldin. ¹¹ Ta hiya nan nibahhoh naen itudduyu te hay kulugon ta'u ya nan homo' Apu Dios an nan nangipiyaliyanan Kristu an mangdat hi itaguwan nadan bokon Judyu ya ta'on on dita'un Judyu.

¹² Ya hidiyen nangalin Peter ya dindinnongan

nadan tatagun na'amung. Ya inuhuh mo bon da Barnabas i Paul an gapuh boddang Apu Dios ya inatda nadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.

¹³ Hidin impadappuhda dadiyen inalida ot mipallog hi James ot alyonay, I'iba', wada bo han ibaga'. ¹⁴ Imbagan Simon Peter di inat Apu Dios an nangipatigoh pamhodnah nadan bokon Judyu hidin kimmulug nadan udum i dida ta niddumdah nadan tatagun Apu Dios. ¹⁵ Ta niyunnudan hidiyen na'at hinan impitudo' tuwalin Apu Dios i handidan propeta an in-alinay, ¹⁶ Udum hi algo ya mumbangngada' ta ibangon'u din napa"ih an nun'ap'apuwan David ta ha'on moy manginaynayun an mun'ap'apu. ¹⁷ Ta an namin di tataguh tun luta an ta'on on nadan bokon Judyu an pinili' hi tatagu' ya middumdah nan pun'ap'apuwa'. ¹⁸ Ot hiyah naey impa'innilan Apu Dios hidin nadne.

¹⁹ Ya inalini bon James di, Haot di maphod ya adi ta'u ipapilit nan pangat ta'uh nadan kimmulug i Jesu Kristu an bokon Judyu. ²⁰ Mu on ta'uot muntudo' i dida ta ibaga ta'u nadan adida aton. Hay oha ya ta adida anon nan nibaki ya nan dala ya nadan nabitkol an agge na'aan di dalana. Ya adida ilo' di bokonda ahawa. ²¹ Te umipahakit hi nomnom ta'un Judyu hi'on adi paniyawon nadan bokon Judyu danaen intudtudun Moses an mabahabahah nadan a'am'amungan ta'un Judyu hinan Habadun tungo an nihipun hidin

nadne.

Hay Nuntudo'andah Nadan Bokon Judyu An Mangulug I Jesus

²² Nadan apostoles ya an namin nadan mahayuhayup an kimmulug i Jesu Kristu hidid Jerusalem ya nadan mangipangpangulun dida ya inabulutda nan inalin James. Ot munhahapitda ta pot'onda dohah nadan linala'in ibbada ta mi'yedan da Barnabas i Paul hi ad Antiok. Ta hay pinto'da ya duwah nadan mangipangpanguluh kimmulug an hi Judas an hi Barsabbas di ohah ngadana ya hi Silas ²³ ot ipadondan dida nan tudo'da an hay nitudo' ya alyonay,

Da'min i'ibayu an apostoles ya da'min mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesu Kristu ya mapmaphod amihtu ot hanat atbohadin da'yun bokon Judyu hinah ad Antiok ya hinah ad Syria ya hi ad Silisia. ²⁴ Dingngolmin wadaday immalin nalpuhtu an gapuh nan imbagada ya maguluy punnomnomyu ta hiya nan ma'id ha mapto' hi unudonyu. Mu bokon attog da'miy nalpuwan naen intudduda. ²⁵ Ta hiya nan na'amung ami ot munhahapit ami ot pot'onmi datuwen umal-ihna an mangiyalih tun tudo'mi an mi'yalidah nadan i'iba ta'un da Paul i Barnabas. ²⁶ Te da Paul i Barnabas ya nunhiglay numpaligatandan iyateday eda pangitudduwan hinan tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. ²⁷ Hituwen intudo'mi ya hiya damdama nan ipa'innilan da Judas i Silas i da'yu. ²⁸ Te hituwey impanomnom nan Espiritun Apu Dios i da'mi an adi mahapul an unudonyun namin nadan pangatmin Judyu.

Mu hay ibagami ya ²⁹ hanat adiyu anon di nibaki ya dala ya nadan nabitkol an agge na'aan di dalana. Ya adiyu ilo' di bokonyu ahawa. Unudonyu'e datuwe ya maphod. Ot ammunah tuwen itudo'min da'yu.

³⁰ Ta hidin dimmatong nadan hinnagdah ad Antiok ot amungonda nadan kimmulug i Jesus ot idatdan dida nan tudo'. ³¹ Ya hidin binahada ya nunhiglay amlongda te mapmaphod hi nangngolanda i diyen tugun. ³² Ya da Judas i Silas an propeta ya innayundan intudtuduwan dida ta wan mihamad di pangulugda. ³³ Ta nadnadney nihaha"adandahdi ot ahida nomnomon an mum-banggad hinan nalpuwanda. Ot alyon nadan ibbadan kimmulug i Jesus i diday, Hanat ipapto' da'yun Apu Dios hinan umayan. ³⁴ [Mu hi Silas ya nimmanomnom ot umohnong hidi.]*

³⁵ Ya wahdida tuwali da Paul i Barnabas an niha"addahdi ta didan namin hinadan ibbadan kimmulug di nangitudtuduh nan hapit Apu Dios.

Hay Nunhi"anan Da Paul I Barnabas

³⁶ Lo'tat ya inalin Paul i Barnabas di, Umetah nadan imma'immayantah din hopap di eta nangitanudtuduwan hinan hapit Apu Dios ta eta tigon di a'atda. ³⁷ Ya pinhod Barnabas an pi'yayon hi John Mark. ³⁸ Mu hi Paul ya adina pohdon te hidin hopapnah ni'yayana i dida ya tinaynana didah din awadandah ad Pampilia an aggena intuluy an bimmoddang i dida. ³⁹ Ta hiyay nunhannuwanda Barnabas i

* **15:34** 15:34 Hituwen naha'mut hinan [] ya ma'id hinadan udum an Biblia.

Paul ot munhi''anda mo. Ta in'uyug Barnabas hi Mark an numbangkada ot umedah ad Cyprus. ⁴⁰ Yaden hi Paul e ya inawitna moh Silas. Ta indasalan nadan ibbadan mumpangulug dida ot ahida makak ⁴¹ ot umedah ad Syria ya hi ad Silisia ot itudtuduwanda nadan kimmulug i Jesus hinadan a'am'amunganda ta wan mihamad di pangulugda.

16

Hay Ni'uyugan Timothy I Da Paul I Silas

¹ Ot ume bo da Paul i Silas hi ad Derbi ot ahi hi ad Listra. Ya maphod ta wahdih ad Listra han kimmulug i Jesus an hi Timothy. Ya nan hi inana ya Judyu an kimmulug i Jesus mu hi amana ya Greek. ² Ya an namin nadan kimmulug hi ad Listra ya hi ad Ikonium ya maphod di ibagadah a'at Timothy. ³ Ya pinhod Paul an i'uyug hi Timothy ot ipakugitna mo ta wan mabalin an middum hinadan Judyu. Te innilan nadan Judyu hidi an Greek hi amana.

⁴ Ta an namin nadan boblen immayan da Paul ya impa'inniladah nadan mumpangulug i Jesus nan intudo' nadan Apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Jerusalem nan hinahapitdan hanat unudon nadan mumpangulug i Jesus an bokon Judyu. ⁵ Ya hinan imma'immayan da Paul ya mun'ihamad di pangulug nadan kimmulug i Jesus ta abigabigat on na'udmanda.

Hay Nipatigo I Paul Hi Ad Troas

⁶ Imme bo da Paul hi ad Prigia ya hi ad Galasya mu aggeda imme hi ad Asia te adi iyabulut nan Espiritun Apu Dios. ⁷ Ot umedah nan pogpog di ad Misia ya ninomnomdan umeh ad Bitinia mu adi bo iyabulut nan Espiritun Apu Jesus. ⁸ Ta inipluyda moh ad Troas an nihaggon hi ad Misia. ⁹ Ya i diyen nahdom ya wada han nipatigo i Paul an lala'in i Masedonia an alyonay, Umali ayu bahan hituh ad Masedonia ta itudtuduwan da'mi. ¹⁰ Ta hiya nan innayunmin* nundadaan mon umeh ad Masedonia te innilamin pohdon Apu Dios an emi bo ipa'innilah nadan tataguhdi nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu.

Hay Kimmulugan Nan I Pilipay An Hi Lydia

¹¹ Ta nakak amih ad Troas ot munlugan amih nan papol ta ingganah ad Samotres. Ta nabiggat ot ahi ami umeh ad Neapolis ¹² ot ahimi mohpe idallan an immeh ad Pilipay an ongal an boblehdi hi ad Masedonia. Hidiyen boble ya sinakup di i Roma. Ta immohnong amihdih atnay algo. ¹³ Ta hidin nadatngan nan Habadu ot ume amih nan da'ging di wangwang te alyonmi on hidiy uggan e pundasalan nadan Judyu. Mu hidin imme amihdi ya ammunada han binabai an na'amung ot umbun ami mo ot itudtuduwanmi dida. ¹⁴ Ya waday ohan dida an nanggol hinan inalimi an hi Lydia di ngadana an i Tyatira an munggattang hi na'angnginan luput. Ya mundayaw tuwali i Apu Dios ta hiya nan indat Apu Dios di naminhodnan manganud

* **16:10** 16:10 Hituwen alyonay inayunmi ya ma'innila an niddum hi Luke.

hinadan intudtudun Paul. ¹⁵ Ta nabonyagandan hina'amma ot ibaganan da'min alyonay, Hi'on ibilanga' hi ibbayun kimmulug i Apu Dios ya daan mo bahan ta hi balemiy umiyananyu. Ya nunhiglay pangayagna ot mi'ye ami moh baleda.

Hay Nibaludan Da Paul Hi Ad Pilipay

¹⁶ Han hin'algo an ume ami i da Paul hinan e pundasalan ya dinamumi han babai an himbut an waday nih'op i hiya. Ta mabalin an ibaganay ma'at hi udum hi algo ya mabayadan i diyen ato'atona ta dakol di pihhuh inala'alan nadan ud himbut i hiya hinadan tatagu. ¹⁷ Ya hidiyen himbut an babai ya wa'e ha immayanmi on nitnud on initku'itkuknan alyonay, Datuwen linala'i ya diday puntamuwon nan na'abbaktun Dios. Ot diday mangibagah atonyun mi'tagun hiya. ¹⁸ Ta athi'athidih abigabigat ta lo'tat ya impaboholnah Paul ot munligguh ot alyonay, He"an dimunyu, umaan'a i hiya te ong'ongngal di abalanan Kristu mu he"a. Ya ni'bagan na'aan hidiyen nih'op.

¹⁹ Ta nadan ud himbut i hiya ya aggeda pinhod hi na'aanan nan nih'op i hiya te hidiyey pangalandah pihhuda. Ta hiya nan eda tiniliw da Paul i Silas ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan i Roma. ²⁰ Ot alyonday, Datuwen linala'in Judyu ya diday mangdat hi guluh tun boble ta'u. ²¹ Te nan pangatday eda itanuddu an amod onda ihukkat hinan pangat ta'un i Roma. Ot undan maphod ha athidi. ²² Ya an namin nadan wahdi ya inyunnuddan dida. Ot pumbolladon mon nadan ap'apuda da Paul i Silas ot ipahuplitda dida. ²³ Ot iyeda didah

baludan ot alyondah nan ap'apun di guwalyah nan baludan ta ihamadnan guwalyaan. ²⁴ Ot iyena mo didah nan nigawwan kuwartu i diyen baludan ot i'ipitnay hukidah nan wahdin kayiw an pangipitdah hukin di mibalud.

²⁵ Mu dumasadasal da Paul i Silas on ingkankantaday pundayawdan Apu Dios yaden dongdonglon nadan udum an nibalud. Ta hidin tongan di labi ²⁶ ya alinah on nanging'a'alyog ta munwawod nan baludan ya pamaag ya nun'ibughul nadan panto. Ya an namin nadan nibalud ya nun'a'aan di bangkilingda. ²⁷ Ya hidin bimmangon nan ap'apun di guwalya ya tinigonan nun'ibughul nadan panto ta alyonah on binumtik nadan nun'ibalud ot huknutonay ispadana an e'ot mumpate. ²⁸ Mu tinigon Paul ot tumkuk an alyonay, Anakkaya. Adi nginin ya numpate'a te tehtu amin namin an agge ami binumtik.

²⁹ Ya hidiyen ap'apun di guwalya ya mungkali ta iyaliday dilag. Ot ma'anneh awadan nadan nibalud an nunhiglan munggayonggong hi takutna ot mundu"un hi hinangngab da Paul i Silas. ³⁰ Ot palah'unona dida ot alyonay, Nganney ato' ta wan mi'taguwa' i Apu Dios?

³¹ Ya invaliday, Kulugom ya inabulutmu nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu ot mi'tagu ayun namin an hina'amma. ³² Ta impa'innilada nan hapit Apu Dios i didan hina'amma ya i didan namin an niha"ad hi baleda. ³³ Ta ta'on on nahdom ya inyen nan ap'apun di guwalya da Paul i Silas ta ena ulahan nadan hugatdah nahuplitanda. Ot bonyagan da Paul didan hina'amma.

³⁴ Ot iyanamutna da Paul i Silas hi baleda ot panganona dida. Ta an namindan hina'amma ya ma"amlongda hi kimmuluganda i Apu Dios.

³⁵ Mu i diyen nabiggat ya intuda' nadan ap'apun di i Roma nadan pulis ta eda ibagah nan ap'apun di guwalya ta ilubusda da Paul i Silas. ³⁶ Ot ibagan diyen ap'apun di guwalya i Paul an alyonay, Ilubus da'yu anu an alyon nan ap'apumih ad Roma mu pamaag ya imme ayu ta ma"i'd ha al'ali.

³⁷ Mu inalin Paul i dadiyen pulis di, Adi pamaag ya imme ami te tanganu on ma"i'd ha bahulmi ya e da'mi hinanuplit ot ibalud da'mi. Ya ad uwani ya pamaag ya ilubus da'mi an ma"i'd ha manginnila an ma"i'd ha bahulmi. Innilami an nan uldin di i Roma ya adi mabalin hi mibalud nadan i Roma hi'onda agge ni' nahumalya. Te da'mi ya i Roma ami bo an ta'on on ami Judyu. Ta hiya nan gahin udot di umalidahtu nadan ap'apun di i Roma ta diday mangilubus i da'mi.

³⁸ Ta e mo imbagan nadan pulis nan inalin Paul hinadan munggubilnu. Ya nangintattakutdah nanginnilaanda an da Paul i Silas ya i Roma da.

³⁹ Ot umedah awadanda ot mumpakawandah nan inatdan dida. Ot ahida ipangulu dida hi limmah'unandah nan baludan ot alyondan diday, Maphod on taynanyuot attog hituwen boble. ⁴⁰ Mu hidin tinaynan da Paul i Silas hidiyen baludan ot umeda ni' hi balen da Lydia. Ya immedahdi nadan ibbadan kimmulug ot tunonda dida ta ihamadday pangulugda ot ahida mohpe taynan hidiyen boble.

17

Hay Awadan Da Paul Hi Ad Tesalonika

¹ Ini'wan da Paul i Silas hi ad Ampipolis ya hi ad Apolonia ta lo'tat ya dinatngandah ad Tesalonika ya wahdi han a'am'amungan di Judyu.

² Ta hidin nadatngan nan Habadu ot umeh Paul i diyen a'am'amungan di Judyu te hidiyey impa'inghanan aton. Ot inayunan muntudtuduh nan nitudo' an hapit Apu Dios. Ta tuluy Habaduh nuntudtuduwanahdi ³ an hay impa'innilana ya din nitudo' hinan hapit Apu Dios an ma'at hinan Kristu an hiya ya mapalpaligat ya mipapate ya ahi mamahuwan. Ya impa'innilana bo an hi Jesus di nipa'annungan diyen nibaga te hiya nan Kristu. ⁴ Ya wadaday udum an Judyu an nihapitan ot middumda i da Paul i Silas. Ya ta'on on nadan dakol an Greek an mundayaw i Apu Dios ya nadan ma'al'ali an binabai ya niddumda.

⁵ Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya immamohda. Ta eda inamung nadan tatagun mumpunlayah ta gumuluda. Ot umedah balen da Hason an e nun'iyanan da Paul i Silas ta ipapilitdan hunggop an e manama' i da Paul ta iyeda didah awadan nadan dakol an tatagu.

⁶ Mu ma'iddahdi ot ihiwda mo i Hason ya nadan udum an kimmulug i Jesus ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan munhumalya. Ot pun'itkukdan alyonday, Nadan ibban datuwen linala'i di mangdat hi guluh nadan tatagu hinadan immaya'ayanda. Ya tee bon immalidah tun boble ta'u ⁷ an nun'iyanon Hason didah baleda. Ta an naminda ya adida unudon nadan

uldin di patul ta'u te alyonday wada han ohan na'abbaktun patul an hi Jesus anuy ngadana. ⁸ Ta gapu i diyen inalida ya ngimmala nadan tatagu ya ta'on on nadan mangipangpangulu i diyen boble. ⁹ Ta dinusan nadan munhumalya da Hason hinadan nun'ibbana ot ahida ilubus dida.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Berea

¹⁰ Ta i diyen nahdom ot honagon nadan kimmulug da Paul i Silas ta umedah ad Berea ot madappuhdahdih nan a'am'amungan di Judyu. ¹¹ Ya mapmaphod di nomnom nadan Judyu hidi mu nadan i Tesalonika te muntudtudu'e da Paul ya ihamaddan igogongahan. Ya abigabigat on bahabahaonda nan nitudo' an hapit Apu Dios ta innilaondah on nipto' nan intuddun da Paul. ¹² Ta dakkodakkolday Judyu an kimmulug hidi ya ta'on on nadan ma'al'alin binabai an Greek ya nadan udum an linala'in Greek. ¹³ Mu hidin dingngol nadan Judyu an agge kimmulug hi ad Tesalonika an wada da Paul hi ad Berea an muntudtududah nan hapit Apu Dios ot tundonda didahdi. Ot eda bo ihaphapitan nadan tatagu ta middumdan didan humihiwo i da Paul. ¹⁴ Ta nadan kimmulug ya na'ibagondan in'uyug da Paul ot umedah nan way da'ging di baybay. Mu da Timothy i Silas ya nabatidah ad Berea. ¹⁵ Ta nadan nun'ibban Paul ya ni'yedan hiya ta ingganah dimmatongdah ad Athens ot ahida mibangngad hi ad Berea. Ya impa'ad Paul ta ibagada i Timothy ya hi Silas ta agagga ya nitnuddan hiyah ad Athens.

¹⁶ Hidin pampannodan Paul i da Timothy i Silas hi ad Athens ya tinigonan dakol di tinagtaggun dayawonda ya nunhiglan mahkit hi ena punnomnoman. ¹⁷ Ta hinan umayanah nan a'am'amungan di Judyu on nuntutuduh nadan Judyu ya bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ya abigabigat on imme boh nan way pummalkaduwon on e ni'hapihhapit hinadan tataguhdi.

¹⁸ Mu wadada boy muntutudu an dida nadan ma'alih Epikurian ya nadan udum an ma'alih Istoik. Ya ni'yahhiyandan Paul an alyonday, Nganney e analyon tuwen tagun namaagnah hapihapih? Ya alyon di udum di, Ma'id ha mapto' ya nan dios di udum hi bobley al'alyona. Manu'eh inalidah diye ya hay ma'awatanda ya hi Jesus ya ohan dios ya nat'on bo nan dios an namahuwan. ¹⁹ Ta hiya nan in'uyugda moh Paul hinan Areopagus an a'am'amungan nadan tatagu ot alyonday, Pohdonmin innilaon hinaen balun tutudum. ²⁰ Te wadaday udum i da'mi an nangngol ya alyonday nat'on hinaen itutudum ta hiya nan pohdonmin innilaon di a'atna. ²¹ Manu'eh imbagadah diye ya an namin-dan i Athens ya nadan udum an e ni'iboblehdi ya pohpohdondan e mundongdongngol hinadan balun mitutudu on eda imbagabaga.

²² Ta timma'dog hi Paul ot alyonah nadan tatagun na'amung hidih nan Areopagus di, Da'yun i Athens, innila' an nahamad di pundayawuyuh nadan dakol an diosyu ²³ te hinan e' dimmanal-lanan ya tinigo' nadan dakol an pundayawanyu. Ya wada han tinigo' an pun'onnganyu an nitudo'

hidiy, Hituwey pangi'nongan hinan mi'nong hinan dios an agge na'innilaan. Ot hinaen dayawonyu an aggeyu na'innilaan di a'atna ya hiya nan ipa'innila' i da'yuh ad uwani. ²⁴ Te hiya hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya an namin an wada. Ya hiyay ukod hi an namin hitun luta ya hi ad lagud. Ya bokon nan inapyan di taguy iha"adana. ²⁵ Ya adi mahapul an idattan nadan tatagu te hiyay nalpuwan an namin di mahapul di tagu an ta'on on tun itaguwan ta'u. ²⁶ Te hiyay nunlumuh din lala'in hopap di tagu an nalpuwan di atagutaguh tun luta. Ya ninomnomna bo tuwalih din hopapna an miwakat nadan holag di tataguh nan ninomnomnan nat'onat'on an boblen punhituwanda. Ya hiya boy ukod hi pumbalanan datuwen nat'onat'on an boble ya tinanud. ²⁷ Ot athinay inat Apu Dios ta way aton nadan tatagun manginnila ya munnomnom i hiya te hiya ya nihaggon i dita'un namin. ²⁸ Hinae ya niyunnudan hinan intudo' din ohan ibbayuh din nadnen alyonay, Hi Apu Dios di nalpuwan di abalanan ta'u ya itaguwan ta'u.

Ya atbohdiy intuddun nadan nun'anomnoman an ibbayuh din nadne te alyonday, Immannung an hiyay nunlumun dita'u.

²⁹ Ot gapu ta hiyay nunlumu i dita'u ya adi maphod hi iphod ta'uh bulul nadan limmunan balitu' ya gumo' ya kayiw ya batu on inali ta'uh dios. ³⁰ Manu ni' hidin agge nanginnilaan di tatagu i Apu Dios te inanu'anusana nadan ina'inatda. Mu ad uwani ya alyonay mahapul an idinong an namin di tatagu nadan adi maphod an ato'atonda. ³¹ Te lo'tat ya madatngan

nan ninomnom Apu Dios an punhumalyaanah atagutagu. Ya hay panginnilaan an adi mibah-hoh nae ya nan natayan ya namahuwan Jesus an pinto'nan nahamad an munhumalya.

³² Ya hidin dingngoldah diyen inalin Paul an amahuwan di nate ya mungngohe nadan udum. Mu deedahdiy udum an alyonday, Pohdonmin ahim udman danaen intudtudum.

³³ Ta hidin nagibbuh an nuntudduh Paul ot taynanah diyen na'amunganda. ³⁴ Mu wadaday udum an kimmulug an gapuh nan intudtuduna ta niddumda i hiya an umat i Dionisius an hiyay ohah nadan mi'yamu'amung hinan Areopagus ya nan babai an hi Damaris ya nadan udum.

18

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Kulintu

¹ Ot taynan Paul hi ad Athens ta immeh ad Kulintu. ² Ya hidiy nangakhupana i han himbale an Judyu an da Akila i Prisila an i Pontus mu pa"alpudah ad Italy te impa'aan nan patul an hi Klaudius an namin nadan Judyu an ni'ibobleh ad Roma hi ad Italy. Ya hidin immeh Paul hi baleda an e ni'yay'ayyam i dida ³ ya na'innilaana an umat hinan tamunay tamun da Akila te onda mangap'apyah tolda an miphod hi allung on inggatangda. Ta e mo niddum hi Paul i dida ta mi'tamuttamun dida. ⁴ Ya ahabahabadu on immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh nadan Judyu ya nadan Greek ta alinah waha kumulug i Jesus.

⁵ Ya lo'tat ya dimmatongda boh ad Kulintu da Silas i Timothy an nalpudah ad Masedonia

ta mabalin mon abigabigat on inyal'algon Paul an e muntudtuduh nadan Judyu hinan hapit Apu Dios an mangipa'innila an nan Kristu an hahaddonda ya hi Jesus. ⁶ Mu hidin ngohayonda ya pun'ipadngolan nadan Judyu hi Paul ot pun-yagyagna moy hupu' hi lubungna ta panginni-laandah panaynanan dida ot alyonay, Ukod ayu mo. Adi ayu e mi'taguh pidwana ya da'yuy ud bahul an bokon ha'on. Te mhipun moh ad uwani ya nadan bokon Judyu di e' itudtuduhan. ⁷ Ot taynana dida ta hi balen han bokon Judyu an hi Titius Justus an hiya boy ohan mundayaw i Apu Dios di ena nuntudtuduhan. Nan balena ya nidallag hinan a'am'amungan di Judyu. ⁸ Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu an hi Krispus ya didan hina'amma ya nadan dakol an tataguhdi hi ad Kulintu ya kimmulugda ot mumpabonyagda.

⁹ Ya wahan nahdom an numpatigoh Apu Jesus i Paul ot alyonay, Adi'a tumakut ta inaynayunmun mangitudtuduh nan hapit'u. ¹⁰ Te dakol nadan nunhitu ituwen boblen pinto"uh tatagu' ot wadawadaa' i he"a ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i he"a. ¹¹ Ot mihaha"ad hidih hintawon ta han godwa an timmanudtuduhdi hi hapit Apu Dios.

¹² Ya lo'tat ya nahukkatan nan gobelnador hidih ad Akaya an nihukkat han hi Gallio. Ta hidin na'amung nadan Judyu an agge kimmulug ot eda tiliwon hi Paul ot iyedah nan punhumalyaan ¹³ ot alyonday, Hituwen tagu ya ona e ihapihapitan nadan tatagu ta nat'on di atondan mundayaw i Apu Dios an bokon nan immingha

an pangatmi.

¹⁴ Ta humapit ot hi Paul mu nahannapit hi Gallio hinadan Judyu an alyonay, Onha pimmate onu nangako ot mabalin an donglo' nan ibagayu.

¹⁵ Mu gapu ta bokon athidiy ipabahulyun hiya an on hay anat'on nan itudduna an adi umat hinan unudonyun Judyu ya nan a'at di uldinyu ya nadan tugun an nibagah nan uldin ot ukod ayu i da Paul an munhahapit te adi' ipanuh nan athina.

¹⁶ Ot pa'aanona didah nan punhumalyaan.

¹⁷ Ot tiliwondaot nan oha an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu ot iyedah nan punhumalyaan ot punhuplitdahdi yaden dindinnongan hi Gallio.

Hay Numbangngadan Paul Hi Ad Antiok

¹⁸ Ot miha"ad ni' hi Paul hi ad Kulintu. Mu indani ya pinhodnan umeh ad Syria ot uyugona da Akila i Priscilla ta tinaynanda nadan kimmulug hidi ot mumbangkada ot i'wadah ad Senkrea ot hidiy pumpaklotan Paul te hidiyey ugalidan Judyu hi pangipa'innilaanda an inggibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda. Ot inayunda mohpe bon umeh ad Syria. ¹⁹ Mu nundagguhda ni' hi ad Epesus ot miha"ad hidi da Akila i Priscilla. Ya immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu ta e mi'hapihhapit i didahdi. ²⁰ Ya pohdon nadan Judyu an miha"ad ni' hi Paul hidi mu aggena pinhod. ²¹ Ta alyonay, Pohdon'en Apu Dios ya mumbangngada' hituh udum hi algo. Ot munlugan boh nan bangka ta tinaynanah ad Epesus.

²² Ta hidin dimmatong hi Paul hi ad Sesaria ot inayunan umeh ad Jerusalem ta ena tinigo nadan kimmulug hidi ot ahi mohpe madappuh hi ad Antiok. ²³ Mu agge nadney niha"adanahdi ot ume boh nadan boblen imma'immayana ni' an ad Galasya ya ad Piligia ta ena impadutu'an nadan kimmulug ot itudtuduwana bo dida ta na'ud'udman di innilada ta nihamhamad di pangulugda.

Hay Immayan Apolos Hi Ad Epesus Ya Hi Ad Kulintu

²⁴ Hidih ad Epesus ya wahdi han Judyu an hi Apolos di ngadana an i Alexandria an ongal di abalinanan muntudtudu ya dakol di innilana nadan impitudo' Apu Dios. ²⁵ Ya innilana bo nan a'at di numbonyagan John ya nadan intanudduna an a'at Apu Jesus. Ta pohdona ahan an e muntudtudu mu dakol di aggena innilah a'at Jesus. ²⁶ Ya adi bumain an e tumanudtudu nan a'am'amungan di Judyu. Mu hidin dingngol da Akila i Prisila di itudtuduna ya na'innilaandan waday aggena innila. Ot ayaganda ta ni'yen didah baleda ot itudduwanda ta innilaonan namin nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios. ²⁷ Indani ya ninomnom Apolos an umeh ad Akaya ot boddangan mon nadan kimmulug hi ad Epesus an impamanguluday tudo' hinadan i'ibadah ad Akaya ta apngaonda hiyahdi. Ta on dimmatong hi Apolos hi ad Akaya ya dedahdi nadan kimmulug an gapuh homo' Apu Dios. Ya ongal di boddang Apolos i dida ²⁸ te inusalna nan impitudo' Apu Dios an nangipa'innila an hi Jesus

ya hiya nan Kristu an hihinnodda. Ta hinipolna nadan Judyu an e mi'yahhiyan i hiya hi awadan di dakol an tatagu.

19

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Epesus

¹ Hidin awadan Apolos hi ad Kulintu ya i diye damdamay immayan Paul hi ad Epesus an ini'wanah nadan nun'abillid. Ya wadaday kimmulug an inakhupanahdi ² ot alyonan diday, Hidin kimmuluganyu ya on niddum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanyu?

Ya alyonday, Aggemi man innilah nae te ma"i'd ha dingngolmih athina.

³ Ya inalin Paul di, Nganne moy a'at nan nabonyaganyu?

Ya alyonday, Inyunnudmih nan pumbonyag John.

⁴ Ya inalin Paul di, Nan intuddun John an a'at di bonyag ya hidiyey pangipa'innilaan an indinongyu mon mangat hinadan adi maphod. Mu ha ahan di intudduna ya mahapul an unudon di tagu nan umali an nabakbaktu mu hiya an hi Jesus. ⁵ Ta onda dingngol hidiyen inalin Paul ot mumpabonyagda mo bo ta ipatigoda an hi Apu Jesus di un'unudonda. ⁶ Ya nun'iha'mon Paul di ta'lenah uluda ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda ya nun'ihapitdah nat'onat'on an hapit an bokonda hapit ta nun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i dida.

⁷ Ya dadiye ya himpuludat duwan (12) linala'i.

⁸ Ta tuluy bulan di timmanudtuduwan Paul hinan a'am'amungan di Judyu hidih ad Epesus an ma"i'd ha takutna ya ongal di abalinanan mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios. ⁹ Mu nadan udum ya mungngoheda an adida kumulug ya pihulunday a'at di kumulugan i Jesu Kristu hidih awadan nadan na'amung. Ot taynan mon Paul dida ot i'uyugna nadan kimmulug. Ta abigabigat mo on hinan puntutuduwan Tiranus di immayanda ta hidiy nuntutuduwan Paul hinadan tatagu. ¹⁰ Ta athi'athidih duway tawon ta an namin nadan tataguhidih nan probinsya hi ad Asia an Judyu ya Greek ya nipa'innilan dida nan hapit Apu Jesus.

Hay Inat Nadan Imbabalen Iskeba An Nunla'ah Hi Nih'op

¹¹ Dakol di ma"i'd ha nipaddunganan milagro an impa'at Apu Dios i Paul. ¹² Te ta'on on panyu ya luput an nida"om hi adol Paul on inyedah nadan mundogoh onu nadan nahi'pan on pinumhodda.

¹³ Ya wadada boy udum an Judyu an eda mundaldallanan tuwalih abobboble on nunla'ahda nadan nih'op hinadan tatagu. Ya ninomnomdan usalon di ngadan Apu Jesus hi punla'ahda nadan nih'op i han ohan hinappulda bon nahi'pan ta invaliday, Hi Jesu Kristu an itanudtudun Paul di a'atna di munla'ah i he"an nih'op ot umaan'a. ¹⁴ Dadiyen linala'i an nangat i diye ya dadiye nadan pitun imbabalen Iskeba an ohah nadan nabaktun padin di Judyu. ¹⁵ Mu nan nih'op ya inalinan diday, O hi Jesus di nunla'ah

i da'min nih'op ya mabalin bon usalon Paul di ngadan Jesus hi punla'ahna mu da'yu ya nganne ayu? ¹⁶ Ot pumpudug diyen lala'in nahi'pan dida ta nun'alulunggidanda ya nun'abolladanda an mamtik. ¹⁷ Ta hidin dingngol nadan tataguh ad Epesus an Judyu ya Greek ya timmakutan namin ta alyonday, Immannung peman an nabaktuh Jesu Kristu.

¹⁸ Ta hiya nan dakolday kimmulug i Jesus an e ni'yamung hinadan ibbadan kimmulug ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan adi maphod an inunudda. ¹⁹ Ya atdabohti nadan mun'ayak ni' an kimmulug an nun'iyeda nadan libluda ot gobhonda ta nunhintiggan di tatagu. Ya hay balol dadiyen ginhobda ya nabongley libun (50,000) pihhu.

²⁰ Ta gapu i diyen na'na'at ya namammaman nundingngol nan hapit Apu Dios ta mun'a'udman nadan kimmulug ya nun'ihamad di pangulugda.

Hay Ngimmalaandah Ad Epesus

²¹ Indani ya ninomnom Paul an umeh ad Masedonia ya hi ad Akaya ot inayunan umeh ad Jerusalem ot ahi mohpe umeh ad Roma. ²² Mu impamangulunah ad Masedonia nadan duwan ibbana an da Timothy i Erastus ta mabati ni' hi Paul hidih nan probinsya hi ad Asia.

²³ Mu hidin awahdin ni' Paul hi ad Epesus ya alinah on ngimmala nadan tatagu an gapu i diyen nituddu an mipanggep i Jesus. ²⁴ Te wada han hi Demetrius an munhibug hi silber an mi'apyah balballe an umat hinan templon nan

diosdan hi Artemis. Ya ongal di pihhuh nunggangandah nadan puntamuwona i dadiyen inaphodda. ²⁵ Ta hinayupna nadan puntamuwona ya nadan udum an athidiy tamuda ot alyonan diday, Da'yun i'iba, innila ta'u an hay kimmadangyanan ta'u ya hituwen e ta'u inipho'iphod. ²⁶ Ya manu'eh hinayup da'yuh ad uwani ya gapuh nan dingngodingngol ta'u ya tinannigo ta'u an ina'inat diyen tagu an hi Paul an mangalih bokon nan dios an iniphod di tagu di nahamad an dios. Ta inhapihapitana nadan tataguh tun ad Epesus ta teen tuwen ma'amindan umunud nadan tataguh tun probinsya hi ad Asia hinan intudduna. ²⁷ Ya ma"i'd ha mapto' ya pahiwon mon nadan tatagu nan templon Artemis ya tun ato'aton ta'u. Ya ma"i'd ha mapto' ya adida mo dayawon hi Artemis an nundongol ya madayaw hitun ad Asia ya hi an namin hitun luta.

²⁸ Ya hidin dingngoldah diyen inalin Demetrius ya bimmungotda ta pun'itkukdan alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus.

²⁹ Ya niwakat hidih ad Epesus hidiyen inalin Demetrius. Ta bimmungot nadan tatagu ta ahi'i'ingalda ot madhuda ta eda tiliwon nan duwan i Masedonia an mi'uyu'uyug i Paul an da Geyus i Aristarkus ot iyeda didah nan balen a'am'amungan di tatagun e mummangmang hi ay'ayam. ³⁰ Ya pohdon Paul an umehdih nan na'amunganda mu adi iyabulut nadan ibbanan kimmulug. ³¹ Ya ta'on on nadan udum an munhilbih nan gobelnador i diyen probinsya an gayyum Paul ya hinnagday e mangibagan hiya ta adi umehdi.

³² Ya hidih nan na'amungan di tatagu ya ma'id ha pa'inonglan te namaagdah tukutukuk an way ohaon nat'on di itkukna te dakolday agge nangin-nilah gapunah na'amungandahdi. ³³ Ot ipata'dog nadan Judyu hi Alexander ta hiyay humapit hinadan na'amung. Ot padinongon Alexander nadan tatagu ta way atonan mangipa'innila an bokon nadan Judyu di gumalat i diyen ngumalangalaanda. ³⁴ Mu hidin immatunanda an hiya ya Judyu ya ahitutukukdan alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus. Ot inayundan itku'itkuk hidiye hi duway olas.

³⁵ Ta lo'tat ot ipadinong di ohah nadan ap'apun munhilbi i diyen boble nadan tatagu ot ahina alyon di, Dita'un i Epesus, ibaga' i da'yu an innilan di atagutagun dita'uy mumpapto' hinan madayaw an batun nungngadan hi Artemis an nagh an nalpuh ad lagud ya dita'u boy mumpapto' hinan templon niha''adana. ³⁶ Ot duminong ayu te innila ta'u an adi ma'abak hi Artemis ot adi nginin di atonyu. ³⁷ Ya nganney gapunah nangiyaliyanyuhtu i danaen duwan linala'i an ma'id eh'a ha inatdah adi maphod te aggeda nangakoh nadan templo ta'u ya aggeda nginhe hi Artemis. ³⁸ On'e waday idalom da Demetrius ya nadan ibbanan mumhibug ya ukodda ya immedah nan punhumalyaan ot waday algo an pundaloman ya dehdiy mangipanh hinan eda idalom. ³⁹ Mu di'et waday udum hi ihahapityu an adiyu pohdon an iyeh nan punhumalyaan ya mabalin an dita'u ya na'amung ta'u ta ipanuh ta'u mu ta miyunnudan hinan uldin ta'u. ⁴⁰ Mu ad uwani ya onta'uwot duminong te indani

otahan ya ipa'ayag dita'uh nadan munggubilnu i dita'u ya nganney pambal ta'uh nan e ta'u ni ngimmalaan.

⁴¹ Ta ona inalih diye ot ibaganah nadan tatagu ta mabukalda.

20

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Masedonia Ya Hi Ad Akaya

¹ Hidin dimminong nadan ahingangala hi ad Epesus ot ayagan Paul nadan ibbanan mumpan-gulug ta na'amungda ot tugunona dida ta wan ihamadday pangulugda. Ot taynana dida ot umeh ad Masedonia. ² Ta ena tinugun nadan kimmulug i Jesus hi abobboblehdi ta wan mi-hamad damdamay pangulugda. Ot ume mohpeh ad Akaya ³ ta tuluy bulan di nihaha"adanahdi. Ya hidin alyonay e munluga hinan papol ta umeh ad Syria ya nipa'innilan hiya an wadaday Judyu an e mumbota' i hiya. Ta nimmanomnom mo ot mumbanggad hi ad Masedonia. ⁴ Ya wadaday udum an linala'in nun'ibbanan hi Sopater an hi na' Pirus an i Berea ya da Aristarkus i Segundu an i Tesalonika ya hi Geyus an i Derbi ya da Tikikus i Tropimus an i Asia ya hi Timothy. ⁵ Mu hidin dimmatongdah ad Pilipay ot umohnong hidih Paul ot ipangpangulun nadan nun'ibbanah ad Troas ta hidiy nannodandan hiya. ⁶ Ta hidin nagibbuh nan ngilin di panganan hinan tinapay an agge nadduman hi yist ot mi'uyuga^{*} i hiya ta

* **20:6** 20:6 Nan alyonay mi'uyuga' ya hi Luke nan ni'uyug an hiya nan nangitudo' ituwen liblu.

nunlugaŋ amih nan papol. Ta limay algo ot ahi ami dumatong hi ad Troas. Ya dedahdi nadan ibbami an nannod i da'mi ot hidiy umohnonganmin namin i han hindumingguwan.

⁷ Ta hidin nahdom i diyen Habadu† ot ma'amung amin mangan te hidiye nan punnomnomnomanmih nan natayan Kristu. Ot muntudtuduh Paul ta ingganah din tongan di labi te i diyen mabiggat ya makak ami. ⁸ Ya dakkodakkol di dilag i diyen mi'atluh gladun na'amunganmi. ⁹ Ya wada han mangilog an lala'i an hi Yutikus an inumbun hinan tawa an tumanumtumog hidin muntudtuduh Paul. Ta lo'tat ya nalo' ot magah hi dola an nalpuhdih nan mi'atluh gladu. Ta eda tinigo ya nate. ¹⁰ Mu limmah'un hi Paul ot miyuhhun hi adol diyen mangilog ot awalona ot alyonay, Adi ayu minomnoman ot matagu. ¹¹ Ot mumbanggad ami mon namin hinan mi'atlun gladu ot mangan ami ot inayun Paul an muntudtudu ta ingganah nabigat ot ahi ami makak. ¹² Ya mun'am'amlong nadan tatagu an ni'uyug i diyen mangilog hi immayandah baleda.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Miletus

¹³ Nunlugaŋ amih nan papol ot mamangulu amin umeh ad Asos an hidiy inalin Paul hi pannodanmin hiya ta idallanan umehdi. ¹⁴ Ta hidin inakhupan da'mi hi ad Asos ot mi'lugaŋ ot ume amin namin hi ad Mitilene. ¹⁵ Ta nabiggat i diye ot dumatong amih nan boblen

† **20:7** 20:7 Nan hapit di Greek ya ma'id ha mapto' hi'on nan hilong di Habadu onu hilong di Duminggu.

nidmang hi ad Kios ot mun'iyam amihdi. Ta nabiggat bo ot inayun nan nunlugananmin umeh ad Samos ot mun'iyam ami bohdi.‡ Ot ahi ami mohpe madappuh ad Miletus i diyen ibiggatana. ¹⁶ Ya ninomnom Paul an adi ami mundagguh ad Epesus hidih ad Asia ta wan adi ami mataktak te pohdonan dumatong amih ad Jerusalem ya ahi madatngan nan algo an ma'alih Pentekos.

Nan Imbagan Paul Hinadan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Epesus

¹⁷ Hidin dimmatong amih ad Miletus ot ipa'ayag Paul nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Epesus ta umalidahdih awadanmi. ¹⁸ Ta hidin immalida ot alyonan diday, Nihipun hidin hopap di immaliya' hitu ya innilayuy a'at'u. ¹⁹ Te numpada"ula' an nangat hinadan impatamun Apu Dios i ha'on. Ya ta'on on palpaligatona' hinadan Judyu ta hin'uddum on munluluwaa' an gapuh hakit di nomnom'u mu innaynayun'u damdaman nangat hinadan tamu'. ²⁰ Ya ta'on on hinadan numpunhituwanyu ya imbagabaga' nadan hapit Jesus an iphodanyu ya ta'on on hinadan a'am'amungan di dakol an tatagu. ²¹ Ya intugutugun'u boh nadan Judyu ya bokon Judyu ta muntutuyudan Apu Dios hinadan bahulda ta unudondah Apu Jesus.

²² Ya ten ad uwani ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios an mahapul an umeya' hi ad Jerusalem mu agge' innilay ma'at i ha'on hidi.

‡ **20:15** 20:15 Agge nibagah nan Greek an nun'iyandah ad Kios ya hi ad Samos mu na'innila an hidiyey ungganda aton te mabikah nan dibdib on nahdom.

²³ Te an namin nadan boblen imma'immaya' ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha'on an lo'tat ya mibaluda' ya mapalpaligata'. ²⁴ Mu adi itakut di pamatayandan ha'on te hay pohdo' ya hay e' pangatan hinadan tamun inyukod Apu Jesus i ha'on an e' pangipa'in'innilaan hinan a'at di homo' Apu Dios i dita'u.

²⁵ Ot innila' an mihipun hi ad uwani ya adiya' mo uggan tigon i da'yun nangitudtuduwa' hi a'at di pun'ap'apuan Apu Dios. ²⁶ Ta hiya nan alina'eh wahna damdama i da'yu ha agge kimmulug i Jesus ta adi mi'tagu i Apu Dios ya bokon attog ha'on di pabahulonyu. ²⁷ Te imbaga' mon namin nan tugun Apu Dios an ma'id ha inha''ut'u. ²⁸ Ot hanat ihamadyuy pangulugyu ta boddanganyu nadan mumpangulug i Jesus te inyukod nan Espiritun Apu Dios dida i da'yu. Ya hanat patonyuh nan mumpastol hi kalnero di atonyun mumpapto' i dida an numbalinon Apu Dios hi tataguna an gapuh nan nangiyatayan nan Imbabalenah bahulda.

²⁹ Innila' an adi madne ya ma''ida' mon uggan umalihtu ya wadaday linala'in umali an mangipatnan mamahbah hinan pangulugyu an umatdah nan kahuh nan inalahan an mamdug hinadan kalnero. ³⁰ Ya ta'on on da'yun ma'amumung ya indani ot wadada i da'yun linala'i an nibahhoy itudduda ta wan diday unudon di udum i da'yu. ³¹ Ta hiya nan hanat nomnomnomyu nadan intanudtudu' i da'yu ituwen tuluy tawon an ni'hituwa' i da'yuhtu an inlablabi' an timmugutugun i da'yun namin ya hinuddum ya lumuwaa' an gapuh

pangiyaguh'un da'yu. ³² Ot ad uwani ya iyukod da'yun Apu Dios ta hiyay mangipapto' i da'yu. Ya hanat nan hapitnay mangipa'innilah nan homo'nan da'yu ya mangipabikah hi pangulugyu ta wan midat i da'yu nadan maphod an midat hinadan tataguna. ³³ Ya ibaga' bon da'yu an ma'id attog ha inomnawa' hi pihhu ya gina'un di ibba' an tagu ³⁴ te an namin ayu ya innilayun nan bino'la' di inggatang'uh nadan mahapulmih nadan nun'ibba'. ³⁵ Ya an namin nadan inat'u ya impatigo' an maphod di mahlutan muntamu ta waday iboddang hinadan nun'awotwot te hidiyey inalin Apu Jesus an alyonay, Ong'ongngal di amlong nan mangdat hi boddang mu nan manawawah boddang.

³⁶ Ta hidin inalin Paul hidiye ot mundu''undan namin ot mundasalda. ³⁷ Ya kinumgada ot awalondah Paul te adida pohdon an ume ³⁸ an namama te inalinay adida mo uggan tigon. Ot itulud da'mi i dida ta inggana ot idatong da'mih nan way pingngit di baybay an awadan nan punlugananmi.

21

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Jerusalem

¹ Tinaynanmi nadan ibba ta'uh ad Epesus ot munlugan amih nan papol ot madappuh amih ad Kos. Ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Rodes ot inaynayun nan nunlugananmi ta inggana ot dumatong amih ad Patara. ² Ya wada han papol an umeh ad Ponisia ot munlugan ami. ³ Ta lo'tat ya mamangmang hi ad Cyprus hi nangappit

hi iniggidmi mu innaynayunmi ta nadappuh amih ad Tyre hidih nan probinsya hi ad Syria ta hidiy nangibabaanda hinadan kalga an wahnán papol. Ot bumaba ami damdama. ⁴ Ya wadaday inakhupanmin ibba ta'un kimmulug hidi ot umohnong amih awadanda i han hinduming-guwan. Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i dida nan ahi ma'at i Paul ta hiya nan impatnadan ihapitan ta adi umeh ad Jerusalem. ⁵ Mu hidi damdaman nadatngan di emi panaynan i dida ot makak ami. Ta an namin nadan ibba ta'un kimmulug an didan namin hinadan ahawada ya imbabaleda ya intulud da'mi ta inggana ot idatong da'mih nan pingngit di baybay. Ot hidiy pundu"unanmin namin an nundasal. ⁶ Ot ahi ami mumpakada i dida. Ot munluga amih nan papol yaden mumpanga'anamutda.

⁷ Ta innaynayun nan nunlugananmi ta ingganaot dumatong amih ad Tolemais ot bumaba amih nan papol ot emi tigon nadan ibba ta'un kimmulug hidi ot umiyan amihdi i han ohay hiling. ⁸ Ta hidin nabiggat ot ume amih ad Sesaria ot ume amih balen Philip ot hidiy umiyananmi. Hi Philip ya hiyay ohah nadan e mangitudtudu hi a'at Jesus. Ya hiya boy ohah nadan pitun linala'i an pinto' nadan Apostoles an mangipapto' hinadan ibba ta'un kimmulug hi ad Jerusalem. ⁹ Ya wadaday opat an imbabalenan binabai an aggeda ni' nun'alahin. Ta diday e mangibagah nadan tatagu hinan impa'innilan nan Espiritun Apu Dios.

10 Ta agge nadney niha"adanmih ad Sesaria ya dimmatong han propeta an nalpuh ad Judea an hi Agabus. 11 Ta immalih awadanmi ya inalana nan balikis Paul ot pabobodnay ta'lana ya hukina i diyen balikis Paul ot alyonay, Alyon nan Espiritun Apu Dios di nan ud balikis ituwe ya athituy aton nadan Judyu an mamobod i hiya hi ad Jerusalem ta iyedah awadan nadan bokon Judyu ta diday ukod hi atondan hiya.

12 Ya an namin amin wahdi an nangngol i diye ya impatnamin inhapitan hi Paul ta adi umeh ad Jerusalem.

13 Mu alyonay, Hanat adi ayu lumuwa te onyu mamaon di inomnoma'. Ot ta'on ona' bobodon ta patayona' mu ta waday iyatana i Apu Jesus.

14 Ta athidi an adi mihapitan ot idinongmi mo ot alyonmiy, Ukod attog hi Apu Dios hinan ma'at i he"a.

15 Ot mundadaan amin umeh ad Jerusalem.

16 Ya wadaday udum hinadan ibba ta'un kimmulug hidih ad Sesaria an nanguyug i da'mi ta inye da'mi i han emi pun'iyanan hi balen Nason an i Cyprus an nadney kimmulugana.

Hay E Nanigan Paul I James

17 Ot inaynayunmi bo ta ingganah dimmatong amih ad Jerusalem ya ma'am'amlong nadan i'iban kimmulug hi nanigandan da'mi. 18 Ta hidiyen nabiggat ot ume amin da Paul ta emi tigon hi James ya dedaot hidin namin nadan mangipangpanguluh nadan ibba ta'un kimmulug hidi. 19 Ot alyon Paul i diday, Immali ami ta tigon da'yun i'iba. Ot uhuhonan dida nadan

ina'inat Apu Dios hinadan bokon Judyu an gapuh nuntudtuduwana i dida.

²⁰ Ta hidin dingngolda dadiyen imbagabagan Paul ot dayawondah Apu Dios ot alyonda i Paul di, Tigom'en iba an ta'on on hitu ya linibuday Judyu an ibba ta'un kimmulug. Ya an naminda ya pa'a'un'unudonda nadan uldin ta'un Judyu.

²¹ Ya mahkit hi punnomnomanda te dingngoldan intanuddum anuh nadan Judyu an e ni'ibobleh nadan nanganangayam ta adida unudon nadan uldin ta'un Judyu. Te inalim anuy ta'on on adida ipakugit nadan imbabaledan linala'i ya adida bo unudon nadan pangat ta'un Judyu.

²² Ya innilamin adi madne ya innilaondan wa'ahtu. Ta hiya nan mahapul an waha atom hi mangipa'innila an adim pahiwon nadan uldin ta'un Judyu. ²³ Ot maphod on unudom tun alyonmin he"a. Te wahtuday opat an linala'i an tee mon tuwen igibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda.

²⁴ Ot hanat mi'ye'a i dida ta ume ayuh nan Templo ya ni'yat'an didah nan pangat ta'u ya he"ay numbayad an namin hinadan mahapul an idawat dadiyen linala'i i Apu Dios ya ahida mumpaklot. Atom'ehdi ya hidiyey panginnilaan nadan tatagu an agge immannung nan dingngoldan intanuddum ya ta wan innilaonda an un'unudom nadan uldin ta'un Judyu. ²⁵ Ot dadiye'en bokon Judyu an kimmulug ya nuntudo' ami mo tuwalin dida ta adida ihda nadan nibaki ya nan dala ya nan nabitkol an agge na'aan di dalana ya ta adida ilo' di bokonda ahawa.

²⁶ Ta hidiye mon nabiggat ot mi'yeh Paul i dadiyen opat an linala'i ot atonda nan pangatdan

Judyu ot ahida hunggop hinan Templo. Ot mi'hapitdah nadan padi ta mala"uh di pituy algo ya way oha i dida on e mangipi'nong hinan mi'nong ta mangipa'innilan inatda mo nan imbagadan Apu Dios hi atonda.

Hay Nuntiliwanda Paul Hinan Templo

²⁷ Mu hidin mun'adatngan nan mi'apitun algo ya wadada nadan Judyu an i Asia an nanigo i Paul hidih nan Templo ot tiliwonda ta muntukukdah nadan tatagun na'amung hidi an ²⁸ alyonday, Da'yun i'ibamin Judyu, ma'ayu ta boddangan da'mi te hituwen lala'i ya ena intanudduwan nadan atagutaguh abobboble ta humihiwodan dita'un Judyu ya pihulonda nadan uldin ta'u ya ta'on on tun Templo. Ya tayya bon impaghopnah tuy bokon Judyu yaden paniyo i dita'u. ²⁹ Manu'eh invalidah diye ya tinigodah Tropimus an i Epesus an ni'ye i Paul hidih ad Jerusalem ta hiya nan alyondah on ni'ighop i Paul hidih nan Templo ya dee mannot an agge. ³⁰ Ta mun'ingalda ta dingngol nadan atagutaguh ad Jerusalem ot mangedah din namin ot punlupdukdah Paul ot ipalah'unda ot pi'bagon nan guwalya an ikalob nadan panton nan Templo.

³¹ Ta edaot patayon hi Paul mu waday e nangipa'innilah nan nabaktun opisyal di tindalun di i Roma an nunhituh ad Jerusalem.

³² Ta e nun'ayagan diyen nabaktun opisyal di tindalu nadan tindaluna ya nadan udum an opisyal di tindalu ot ahititinnagtagdan umeh nan na'amungan nadan tatagu. Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen nabaktun opisyal di tindalu

ya nadan tindaluna ya indinongdan manoplat i Paul. ³³ Ot ipabangkiling diyen nabaktun opisyal di tindalu hi Paul hi duwan bangkiling ot alyonay, On ngadan tuwen tagu? Ya undan nganney inatna?

³⁴ Ya ahitutukukdan nambal ta ma'id ha mapto' hi ibagada. Ot ibagana moh nadan tindaluna ta iyedah Paul hinan kampuda. ³⁵ Ta hidin indatongdah nan way niha"adan nadan tindalu ot iya'attang nadan tindalu ot ipaghopdahdi ³⁶ te dakol nadan tatagun immehdi an nangimbubbungotda ta muntutukdan analyonday, Patayonyu.

Hay Himmapiatan Paul Hinadan Tatagu

³⁷ Mu hidin eda ipaghop hi Paul hinan niha"adan nadan tindalu ya inalin Paul hinan nabaktun opisyal di tindaluy, Wada'e bahan han ibaga' i he"a.

Ya inalin diyen opisyal di, On innilam an humapit hi Greek? ³⁸ Alyo' ot on he"a din i Egypt an mi'bhul hi gubilnu an nangipanguluh opat di libu (4,000) an tindalunah nan agge naboblayan.

³⁹ Ya alyon Paul di, Bokon ha"on te ona' Judyu an i Tarsus an ohan nundingngol an boble hi ad Silisia. Ot undan bahan adi mabalin ta humapita' ni' hitudan tatagu.

⁴⁰ Ya inabulut diyen nabaktun opisyal di tindalu. Ot matanna'dog hi Paul hinan agdan ot padinongona nadan tatagu ot humapit i dida an inhapitnah hapitdan Judyu.

22

¹ Alyon Paul hinadan tatagu di, Da'yun i'iba ya a'ammod, igongahanyu bahan tun ibaga' ta ahi nangamung di alyonyu. ² Ya hidin dingngolda an ihapitnah hapitdan Judyu* ya namaman ma'id ha al'ali. Ot inaynayun mon Paul an munhapit an alyonay, ³ Ha'on ya ohaa' an Judyu an niyayyama' hi ad Tarsus hidih ad Silisia mu hituh ad Jerusalem di kimmiloga' ya hituy nun'adala' an bihtulu' hi Gamaliel an nala'ing an tagu. Ta na'a'addalo' nan uldin an inun'unud damdaman handidan a'ammod ta'u ta inta'dog'uh Apu Dios an umat i da'yuh ad uwani. ⁴ Ta hiya nan pinalpaligat'u nadan mangun'unud hinadan tudtudun Jesus an impapate' di udum i dida ya dakol di tiniliw'u an binabai ya linala'i on impibalud'u dida. ⁵ Ya mabalin an tistiguwan nan nabaktun padi ya an namin nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an immannung datuwen ibaga' te diday nangipa'apyaa' hinadan tudo' an alyo'ot hi e' ipatigoh nadan i'iba ta'un Judyu hi ad Damaskus ta abulutoday e' puntiliwan hinadan kimmulug i Jesus hidi ta iyali' didah tun ad Jerusalem ta madusada.

Hay Nangipa'innilaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

⁶ Ya alyon bon Paul di, Mu hidin tuwen dumatong amih ad Damaskus ya wa nin an tongan di algo ya alinah on wada han ma'binnang an nalpuh ad lagud ta nabinangan nan awada'. ⁷ Ta

* **22:2** 22:2 Hay hapit nadan Judyu hidi ya Aramaik.

natukkada' ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton i he"a? ⁸ Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu? Ya inalinay, Ha"on hi Jesus an i Nasaret an palpaligatom. ⁹ Ya nada'en linala'in nun'ibba' ya tinigodah diyen humilin mumbinang mu adida ma'awatan nan nibagan ha"on. ¹⁰ Ya alyo' boh nan munhapit di, Apu Jesus, nganney pohdom hi ato'?

Ya inalinay, Tuma'dog'a ta inayyunyung umeh ad Damaskus ot mipa'innilan he"ahdi an namin nadan pohdon Apu Dios hi atom. ¹¹ Ya piniloka' i diyen humilin mumbinang. Ta pipindona' mo hinadan nun'ibba' ot iyeya' hi ad Damaskus.

¹² Ya hidih ad Damaskus ya wada han lala'in hi Ananias an na'na'unnud hinan uldin ta'un Judyu. Ta pa'allispituwon nadan ibba ta'un Judyu hi ad Damaskus. ¹³ Ya immalih awada' ta hidin nihaggon i ha"on ot alyonay, He"an iba Saul, tumigo mohpey matam.

Ya alinah on tumigo peman di mata'. ¹⁴ Ya inalinan ha"on di, Hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod ta'u ya pinto' da'ah pangipa'innilaanah nan pohdona ta hiya nan tinigom nan baalnan hi Jesus ya dingngolmuy hapitna. ¹⁵ Ta munhilbi'a i hiya ta em ipa'innilah atagutaguh tuwen tinigom ya dingngolmu. ¹⁶ Ot agam mo ta ibagam i Jesus ta wan pakawanona nadan ina'inatmun adi maphod ya numpabonyag'a.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Tamun Paul

¹⁷ Ot inaynayun Paul an munhapit an alyonay, Ta hidin numbanggada' hituh ad Jerusalem ot eya' mundasal hinan Templo ya aya' nun'inop

18 an numpatigoh Apu Jesus i ha'on ya alyonay, Ma'ibaga'an umaan hituh ad Jerusalem ta wan ma'id ha ma'at i he"a te nadan tataguhtu ya adida damdama kulugon nan ibagam i dida an a'at'u. 19 Ot alyo' di, Apu Jesus, alina man nin ya abulutonda nan ibaga'. Te undan aggeda innila nadan ina'inat'u an immeya' hi-nadan a'am'amungan nadan ibba' an Judyu on nuntiliw'u ya hinanuplit'u nadan kimmulug i he"a on impibalud'u dida. 20 Ya ta'on on hidin namatayandan Stephen an hiyay ohah nadan mangita'dog i he"a ya inniladan pinhod'uh diyen inatdan hiya te waa' hidi an ha'on di nangiyadug hinadan lubung dadiyen e namate i hiya. 21 Mu inalinan ha'on di, Hanat ume'a te honagon da'ah nadan adaddawwin boblen awadan di bokon Judyu.

22 Ya hidin munhapihhapit hi Paul ya dimminongdan igogongahanda ni'. Mu hidin inalinay hiyay hinnag Apu Dios hinadan bokon Judyu ya ahitutukukdaot nadan Judyu an alyonday, Umman hinaen tagu ya udu'dulnay patayonyuot.

23 Ya immingaldan namin an imboholdah lubungdat pun'itopalda on nun'ihabuwagday hupu'. 24 Ta na mon nabaktun opisyal di tindalu ya imbaganah nadan tindaluna ta ipaghopdah Paul hinan niha"adanda ta wan ipahuplitna ta way atonan mangibagah gapuna hi agge namin-hodan nadan Judyu i hiya. 25 Mu hidin binobod nadan tindaluh Paul ta huplitonda ya inalin Paul hinan oha an opisyal bon di tindalun wahdi di, Umman ohaa' bon Judyu mu nibilanga' hi i Roma

damdama ot undan dusaonyuy ibbayun i Roma an ta'on on agge ni' nahumalya?

²⁶ Ya hidin dingngol diyen opisyal di tindaluh diye ot ena ibagah nan nabaktun opisyal an alyonay, Anakkaya! Umman anu i Roma hidiyen lala'in ipahuplit ta'u.

²⁷ Ot ma'anne moh diyen opisyal hi awadan Paul ot alyonay, Undan i Roma'a anu?

Ya inalin Paul di, O ohaa' an i Roma.

²⁸ Ya inalin diyen opisyal di, Ha'on ya numbayada' hi ongal an pihhu ot ahiya' mibilang hi i Roma.

Ya inalin Paul di, O ot ha'on di nahamad an i Roma te i Roma nadan a'ammod'u. ²⁹ Ta nadan tindalu an e ot manuplit i hiya ya pun'ihunodda. Ya timmakut hidiyen nabaktun opisyal hi nangipabobodana i Paul te adi mabalin an atondahdiy i Roma hi'on agge ni' nahumalya.

Hay Nahumalyaan Paul Hi Ad Jerusalem

³⁰ Ta hidi mon nabiggat ot ipa'aan nan nabaktun opisyal di tindalu nan bobod Paul. Ot ena ipa'ayag nadan munhumalya an dadiye nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot ipahumalyanah Paul i dida te pohdona an innilaon nan analyon nadan Judyu hi bahulna.

23

¹ Hidin wahdida ya intigon Paul hinadan na'amung an munhumalya i hiya ot alyonay, I'iba, innila' an ma'id ha bahul'u i Apu Dios te an namin nadan manomnom'un ina'inat'u ya hi Apu Dios di pinhod'un pa'amlongon hi inggana.

² Ya inalinnot nan nabaktun padi an hi Ananias hinadan tatagun nihaggon i Paul ta tobobonday to'ona te alyonah ma'layyah.

³ Ya inalin Paul i hiyay, Alyom hi ma'layyaha' ta hiya nan ipatbobmuy to'o' mu he"a otahan di ma'layyah te adim unudon di uldin ta'un Judyu. Te ma"i'd ha niyuldin hi alyonay ipatbobmuy to'on nan humalyaom. Ot hi Apu Dios ya iballohnan he"a hinaen inatmun ha'on.

⁴ Ya nadan tatagun nihaggon i Paul ya alyonday, Ta nganunmu ihya aton hinay pangalim hinan nabaktun padin Apu Dios?

⁵ Ya alyon Paul di, I'iba, agge' attog innila hi'on hiya nan nabaktun padi te onha innila' ot agge' inalin hiyay athidi te intugun Apu Dios an alyonay, Tigonyu ta ma"i'd ha adi maphod hi ibagayuh nadan ap'apuyu.

⁶ Ya innilan Paul an wadaday Paliseu ya Saduse hinadan munhumalya ta inlotnan himmapit an alyonay, I'iba, umman ohaa' bo an Paliseu an umata' i ama mu manu'eh waa' hitun mahumalya ya gapuh pamatiya' an mamahuwan di nate.

⁷ Ya hidin imbagan Paul hidiye ya munhahannu nadan Paliseu ya nadan Saduse ta adi mo mun'u'unnud di ibagada. ⁸ Te nada'en Saduse ya adida patiyon an mamahuwanday nate. Ya adida bo patiyon an wadaday anghel ya wadaday adi matigo. Mu nada'en Paliseu ya patiyondan namin dadiye. ⁹ Ta nunhiglan ma"i'd ha pa'inonglan te munhahannuda nimpe. Ya nadan udum an Paliseu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya hi Paul mohpey ita'dogda

an alyonday, Ma'id eh'a ha inakhupanmih inatnah adi maphod. Ot wada'ey himmapit i hiya hi anghel onu nadan adi matigo ot undan bahunah diye? ¹⁰ Ya namaman ayda mumpapatteh nan punhumalyaan ta timmakut nan nabaktun opisyal di tindalu te alinah waday adi maphod hi ma'at i Paul te wahdin nigawwah nan way pungguguluwanda. Ot honagona nadan tindaluna ta eda awiton hi Paul ot ibangngaddahdih nan niha"adanda.

¹¹ Ta hidin nahdom ya numpatigoh Apu Jesus i Paul an alyonay, Mundinol'a ot nan inatmun nangita'dog i ha"on hituh ad Jerusalem ya atbohdiy atom hi umayam hi ad Roma.

Hay Nunhahapitan Nadan Judyu Hi Atondan Mamate I Paul

¹² Hidin nabiggat ot ma'amung nadan udum an Judyu ta hahapitonday atondan mamate i Paul. Ta insapatadan adida mangan ya adida uminum ta ingganah on patayondah Paul. ¹³ Ya hay bilang dadiyen Judyu ya nahulukdah napat (40). ¹⁴ Ot umedah nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot alyonday, Hinamadmin nunhahapit ta an amin ami tee ya adi ami mangan ya adi ami uminum ta ingganah onmi patayon hi Paul. ¹⁵ Ot hay maphod hi atonyu pibo an da'yun namin an munhumalya ya ipaadyuh nadan opisyal di tindalun di i Roma ta iyalidahtuh Paul an hay pangaliyu ya ta wan ihamadyun humalyaon. Ya deot an wa amihdih nan awon an bota'onmi dida ta patayonmih Paul.

16 Mu wada han lala'in amuna'on Paul an na'innilaanah diyen nunhahapitanda ot umeh nan niha"adan nadan tindalu ot ibaganaan Paul hidiyen dingngolna. 17 Ot ipa'ayag mon Paul di ohah nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Iyem hituwen unga hi awadan nan nabaktun opisyalyu ta waday ibaganaan hiya. 18 Ot iyen mon diyen tindalu hinan awadan nan nabaktun opisyal ot alyonan hiyay, Impa'ayaga' hinan nibalud an hi Paul te alyonay wada anuy ibagan tuwen unga i he"a. 19 Ot podnon nan nabaktun opisyal di tindaluh diyen unga ot bumata"anda ot alyonan hiyay, Nganne nan pohdom an ibagan ha"on?

20 Ya inalin diyen unga di, Apu Kapitan, umman hinahapit nadan Judyu an hi bigat ya ibagadan he"a ta iyem hi ulitau' an hi Paul hidih nan punhumalyaan an hay pangalida ya pohdondan ihamad an humalyaon. 21 Mu hanat adim aya unudon hidiyen ibagada te umman nahulukdah napat (40) nadan umalin mumbota' i da'yuh nan awon an adida mangan ya adida uminum ta inggana anuh onda patayon hi ulitau' an hi Paul. Ya innila' an nundadaandan mangat ot nangamung'ah pohdom hi atom.

22 Ya alyon diyen opisyal di, Hanat adim ibagah udum hituwen imbagam i ha"on. Ot ituda'na ta ume.

*Hay Nangipiyayandan Paul Hinan Gobelndador
Hi Ad Sesaria*

23 Hidin immeh diyen lala'i ot ayagan diyen nabaktun opisyal di duwa boh nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Ibagayu ta mundadaanday

duway gahut (200) hinadan tindalun mangidallan an umeh ad Sesaria ya napituy (70) mungkabayu ya duway gahut (200) an mangdon hi pahul. Ta na'ahdom'e ya nakak ayu i da Paul. ²⁴ Ya inikakuyu dohah nadan kabayu ta itakkayan* Paul. Ya inhamadyun mangipapto' i hiya ta ingganah idatongyuh awadan nan gobelnador an hi Felix.

²⁵ Ot muntudo' hidiyen nabaktun opisyal di tindalu i Felix an alyonay,

²⁶ Ha'on an hi Klaudius Lisias ya teen muntudo'a' i he"a, Apu Gobelnador Felix. Ud-dinnona ayuhna? ²⁷ Muntudo'a' tee i he"a ta ipa'innila' an hituwen lala'i an impiyali' ya tiniliw nadan udum an Judyu an patayondaot. Mu hidin na'innilaa' an i Roma ot ume amih nadan tindalu ot emi awiton. ²⁸ Ot ipiye' hinan munhumalya ta humalyaonda te pinhod'un innilaon di gapunah nangidalomandan hiya. ²⁹ Mu onnot on namahmahan ya ma'id ha bahulna hi gumalat hi e pamatayan onu e pangibaludan i hiya. Te hay gapunah eda nangidaloman i hiya ya alyonday adina unudon nadan uldindan Judyu. ³⁰ Ya teen dingngol'u an hinahapitdan mahapul an patayonda. Ta hiyah tuwe nan nimmanomnoma' ot ipiyali' teen he"a. Ya ibaga' bo hinadan mangidalom i hiya ta he"ay umaliyandah pundalomanda. Ot ammuna ni' hituwe hi itudo"un he"ah ad uwani.

³¹ Ta inunud nadan tindaluh diyen inalin nan

* **23:24** 23:24 Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

opisyalda ta inyedah Paul hi ad Antipatris i diyen nahdom. ³² Ya hidin nabiggat ot mumbanggaddah ad Jerusalem nadan nangidallan an tindalu ta nadan nungkabayun tindaluy nanginayun an nangiyen Paul hi ad Sesaria. ³³ Ta hidin dimmatongdahdi ot umedah awadan nan gobelnador an hi Felix ot idatda nan tudo' i hiya ot iyukodda mohpeh Paul i hiya. ³⁴ Ya hidin binahan nan gobelnador hidiyen tudo' ot mahmahanay probinsyah nalpuwan Paul. Ya hidin imbagan Paul an i Silisia ³⁵ ya alyon Felix i hiyay, Indani ta umali nadan nangidalom i he''a ta ahi' donglon nan pambalmuh nan alyonda. Ot ipiyenah Paul hinan balen din patul an hi Herod ta hidiy punnguwalyaandan hiya.

24

Hay Nangidaloman Nadan Judyu I Paul

¹ Nala''uh di limay algo hi nangiyaliyanda i Paul hi ad Sesaria ot ahi umali nan nabaktun padi an hi Ananias ya nadan mangipangpan-guluh nadan Judyu ya nan abugadu an hi Tertulius. Ot eda ipa'innilah nan gobelnador nan ipabahulda i Paul. ² Ot ipa'ayagdah Paul. Ta hidin immali ya inhipun nan abugadu an hi Tertulus an mangibagah nan nun'iyalidahdi an alyonay,

Apu Gobelnador Felix, ongal di punhanaanmin he''a te gapuh nan pangipapto'mu ya limming-gop ya ongal di pinumhodan tun boble ta'u. ³ Ta mun'am'amlong amin bimmoble i danaen mapmaphod an inatmu. ⁴ Adimi pohdon an

taktakon da'ah nan tamum mu ta igongaham bahan hituwen kittang an ibaga'. ⁵ Manu'eh immali amihtu ya pinhodmin ipa'innilan he"an hituwen tagun hi Paul ya hiyay mangdat hi gulu hinadan awadan nadan Judyu an uma'umayana. Ya hiya bo udot di ohan mangipangpangulu hinadan tatagun nibahhoy pundayawda te un'unudonda han i Nasaret. ⁶ Ya impatnana bon e mangat hinan nibagah nan uldinmin adi aton hinan Templo ta hiya nan tiniliwmi. [Ta hiya nan pohdonmin mahumalya mu ta miyunnudan hinan uldinmin Judyu di panumalyam i hiya. ⁷ Mu immali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ot pilitonan awiton hi Paul ta ma'id mo ha inatmin nanumalyan hiya.]* ⁸ Ta ona impiyalihitu ot ahina alyon di da'miy umalihitu ta he"ay pangipahumalyaamin hiya. Ot maphod on humalyaom hituwen tagu ot ma'innilaam an immannung an namin danaen ipabahulmin hiya.

⁹ Ya inyunnud nadan nun'ibbanan Judyu an alyonday, Hiya peman.

Hay Nambal Paul

¹⁰ Ta hidin impahapit nan gobelnador hi Paul ot alyonay,

Apu gobelnador, innila' an nahamad di punhumalyam te nadney himmumahumalyaam hitun numboblaysan ta'u. Ot hiya nan madinola' an mambal i naen ipabahuldan ha'on. ¹¹ Ya pohdom'en mahmahan hi'on immannung tun

* **24:7** 24:7 Hidin hopap di nitudo'an nan Biblia ya ma'id ha mapto' ya agge niddum nadan naha'mut hinan [].

pambal'u ya mabalin te dakolday mangiyuhuh an agge ni' nala"uh hi himpulut duway (12) algo an nihipun hidin immaya' hi ad Jerusalem hi e' nundayawan i Apu Dios. ¹² Ya ma"i'd attog ha tinigon nadan Judyu i ha ni'hannuwa' hinadan na'amung hidih nan Templo. Ya ma"i'd bo ha tinigoda hi e' nungguluwan i dida an ta'on on hinadan a'am'amunganmi. ¹³ Ta hiya nan ma"i'd ha mangiyuhuh te agge immannung hinaen impabahuldan ha"on.

¹⁴ Mu hay ibaga' i he"a hi dayawo' ya nan Dios an dinayaw handidan a'ammodmi. Ya hay ato' an mundayaw ya unudo' nan intudun Jesus an nan alyon datuweh nibahho. Ya unudo' bon namin nadan Nitudo' an Tugun ya nadan intudotudo' handidan propeta. ¹⁵ Ta an namin ami i datuwen nangidalom i ha"on ya hay hahaddonmi ya din inalin Apu Dios an pummahuwanah nadan naten tatagu an ta'on on nadan nun'abahulan ya nadan pinakawan Apu Dios di bahulda. ¹⁶ Ta hiya nan hahalipodpodo' di pangat'u ta wan ma"i'd ha ato' hinadan pumbahulan i Apu Dios ya hitudan tatagu.

¹⁷ Ya nadney agge' immayan hi ad Jerusalem mu lo'tat ya ninomnom'u ot umeya' an inye' nan pihhun mihmo' hinadan nun'awotwot hidi. Ya innayun'u mo bon indawat nan pinhod'un idawat i Apu Dios. ¹⁸ Mu hidin tinigodan waa' hinan Templo an inat'u mo nan nibagah nan uldinmin Judyu hi aton ta ahita mibilang hi malinis ya ma"i'd ha dakol hi tatagu ya ma"i'd ha munggugulu. ¹⁹ Mu wadaday udum an Judyu an i Asia an nangimatun i ha"on hidi. Ot on'e

waday tinigodah nibahhoh inat'u ya udu'dul on diday umalin mangidalom i ha'on. ²⁰ Ma'id'e ya datuwen nalpuh ad Jerusalem hi ad uwaniy mangibaga hi'on waday inakhupandah bahul'uh din nanumalyaandan ha'on hidi. ²¹ Mu ma'id ha mapto' ya hay ipabahuldan ha'on ya nan imbaga' hidin nunhumalyaandan ha'on an inali' di, Hay gumalat hi punhumalyaanyun ha'on ya nan pamatiya' an mamahuwan di nate.

²² Mu hi gobelnador an hi Felix ya innilana tuwaliy udum hinan a'at nan tuttudun Jesus. Ta hidin imbagan Paul hidiye ya indinongnan nanumalya i hiya ot alyonay, Indani ta umali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ya ahi' ipanuh hituwen pundadallomanyu. ²³ Ya inalina boh nan ohan opisyal di tindalu ta inayunan ipaguwalyah Paul mu ta adina ipagol nan pohdon Paul an aton ya ta'on on nan umalin manigon Paul an mangdat hi mahapulna.

²⁴ Nala"uh di atnay algo ya immali boh Gobelnador Felix an didan duwah nan ahawanan hi Drusila an Judyu. Ot ipa'ayagnah Paul te pinhoddan donglon di a'at di e pangulugan i Jesu Kristu. ²⁵ Mu hidin ib'ibaggan Paul i dida nan a'at di maphod an pangat ya hay a'at di pangono'nongan hi aton ya hay a'at di punhumalyaan Apu Dios hi udum hi algo ya timmakut hi Felix. Ot alyonan Paul di, Ammuna ni' ta indani bo ta wada'ey timpu' ya ahi da'a bo ipa'ayag.

²⁶ Muden hi Felix ya hihimlonay idat Paul i hiya hi pihhu ta wan ipalubusna. Ta hiya nan

agaggaon impa'ayagnah Paul on himmanaphap-pitanda. ²⁷ Ta hiyah diyen nibabalud hi Paul an agge inlubus Felix te pohdonan hiyay poh-pohdon nadan Judyu. Ta lo'tat ya nala"uh di duway tawon ot mipallog hi Porsius Festus an nungobelndador.

25

Hay Nunhumalyaanda I Paul Hi Ad Sesaria

¹ Hidin mi'atluh algo hi nungobelndadoran Festus hinan probinsya hi ad Judea ya nakak hi ad Sesaria ot ume ni' hi ad Jerusalem. ² Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpan-guluh nadan Judyu hi awadana ot pun'ibagada nadan ipabahulda i Paul ot ihapihapitanda ³ ta wan pumbangngadonah Paul hi ad Jerusalem. Te ninomnomda bon e bota'on ta patayonda. ⁴ Mu alyon Festus di, O wahdih Paul hi ad Sesaria an nibalud. Ya agagga ya mabangngada' ot mabalin an ⁵ pi'yaliyonyu dohah nadan mangi-pangpangulu i da'yu ta hidiy pangidalomanyu i hiya hi'on waday bahulna.

⁶ Ta niha"ad hi Festus hi ad Jerusalem i han umeh hindumingguwan ot ahi mibangngad hi ad Sesaria an in'uyugnay udum hinadan mangipangpanguluh nadan Judyu. Ta hidin nabiggat hi awahdina ot umeh awadan nadan mumpunhumalya ot ipa'ayagnah Paul. ⁷ Ya lini'woh nadan Judyu an nalpuh ad Jerusalem ot agadah bagah nadan ipabahulda i Paul mu ma"id ha muntistigu i dadiyen ipabahuldan hiya. ⁸ Ya alyon Paul di, Ma"id ha nomnomnomo' hi

bahul'u te inunud'un namin nadan uldinmin Judyu ya nadan uldin di patul hi ad Roma. Ya agge' pinihul nan Templo.

⁹ Mu hi Festus ya pinhodnan hiyay pohpohdon nadan Judyu ta hiya nan iyunnudnan dida ta alyonan Paul di, On pohdom an ibangngad da'ah ad Jerusalem ta hidiy e' panumalyaan i he"a?

¹⁰ Ya alyon Paul di, Wahtuwa' moh tun punhumalyaan di i Roma ot hituy ahumalyaa'. Ot innilam attog teen ma'id ha numbahula' hinadan Judyu. ¹¹ Mu wada'ey numbahula' ta mahapul ona' mipapate ya ta'on ya pinateya' i dida. Mu layah'eh tuwen eda nangidaloman i ha"on ya adi mabalin an patayona' i dida. Mu gapu ta ipapilityun ipabahul i ha"on di agge immannung ya udu'dul mo attog on nan patul hi ad Roma di manumalya i ha"on.

¹² Ot ibagan Festus hinadan uggan muntugun i hiya hi'on mabalin hidiyen imbagan Paul ya alyonday mabalin. Ot alyona mo i Paul di, O alyom'e on udu'dul on nan patul hi ad Roma di manumalya i he"a yaden deyaya.

Hay Naminhodan Nan Patul An Hi Agripa An Manggol Hi Ibagan Paul

¹³ Agge nadne ya immalih ad Sesaria han patul di ohan boblen di Judyu an hi Agripa an didan duwa i Bernis ta eda tigon nan gobelnador.

¹⁴ Ya i diyen awahdida ya imbagan Gobelnador Festus i da Agripa an alyonay, Wahna man ta'wa han lala'i an nibalud hidin nunggobelndoran Felix. ¹⁵ Hidin immaya' hi ad Jerusalem ya alyon nadan nabaktun padi ya nadan udum

an mangipangpanguluh nadan Judyu hi dusao'.
¹⁶ Mu inali' i diday, Adi mabalin te da'min i Roma ya gahin di mahumalya nan tagun nidalom ta way atonan mambal hinadan ipabahuldan hiya.
¹⁷ Ta hiya nan immalidah tun namin ta hidin nabiggat ot ma'anneya' hinan punhumalyaan ot ipa'ayag'uhdih diyen nibalud. ¹⁸ Mu hidin himmapit nadan nangidalom i hiya ya hay punnomnom'u ya waday numbahulana mu onnot on ma'id. ¹⁹ Te ha'e han ipabahuldan hiya ya ammuna nan a'at di pundayawda hinan Dios an dayawonda ya nan a'at han hi Jesus an inalin Paul di nate ot tumagu. ²⁰ Ya agge' innilay ato' an mangipanuh i ha athidi. Ta namaag mo ot ibaga' i diyen nibalud hi'on pohdonan umeh ad Jerusalem ta hidiy ena ahumalyaan.
²¹ Mu hay pinhodna ya udu'dul anuh on mibalud hitu ta ingganah on nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya. Ta hiya nan impaguwalya' ta ingganah pangipa'aya' i hiyah nan patul hi ad Roma.

²² Ya alyon Agripa di, Pohdo' an donglon di ibagan Paul.

Ya alyon Festus di, O ta'omman ya impa'ayagtah bigat.

²³ Ta hidin nabiggat ot ume da Agripa i Bernis hinan a'amunganda an nunlubungdah nan lubung di patul ta ma'attigoy anabaktun di sa'adda. Ya dakolday nitnud an opisyal di tindalu ya nadan nabaktuy sa'adda i diyen boble. Ot ipa'ayag Festus hi Paul. ²⁴ Ta hidin impaghopdah Paul ot alyon Gobelnador Festus di, Apu patul Agripa ya da'yun namin an na'amung, hiyah

tuwe nan lala'i an indalom nadan Judyu an i Jerusalem an ipapilitdan ipapate. ²⁵ Mu ma'id ha inakhupa' hi bahulna hi e pangipapatayan i hiya. Ya gapu ta pinhodnan e mipahumalyah nan patul hi ad Roma ya inyabulut'u mon ipiyehdi. ²⁶ Mu ma'id ha mipanomnom i ha'on hi itudo"uh nan patul hi bahulna. Ot hiya nan impa'ayag'uhtu ta donglonyuy a'atna an namama i he"a apu Agripa ta hay ibagayuh itudo"u. ²⁷ Te undan namaag ya impiye ha balud an ma'id ha itudo"uh bahulna.

26

Hay Nangibagaan Paul Hi A'atna I Nan Patul An Hi Agripa

¹ Alyon Agripa i Paul di, Pohdo' an donglon di ibagam hi ad uwani.

Ya intigon Paul hinan patul ot alyonay, ² Apu patul, mun'am'amlonga' ta he"ay wahtuh ad uwani an mangngol hinan pambal'uh nan ipabahul nadan ibba' an Judyu i ha'on. ³ Te he"a ahan di nanginnilah nan a'at di pangatmin Judyu an gumalat hi pun'a'ahhiyanmi. Ot hanat donglom bahan hituwen uhuho'.

⁴ Nadan ibba' an Judyu ya inniladay a'at'un nihipun hi a'unga' ta ingganah ad uwani te bimmoble ami. Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya innilaa'. ⁵ Ot onha pohdonda ta ibagada ya na"innilaa' i dida an ha'on di ohah nadan niddum hinadan Paliseu an mangun'unud hinadan pangatmin Judyu. ⁶ Mu manu'eh waa' hitun mahumalyah ad uwani ya gapuh nan

kimmuluga' i Jesus an hiyay nipa'annungan din inalin Apu Dios i handidan a'ammodmi te minahuwan Apu Dios hidin natayana. ⁷ Mu nadan ibba' an Judyu ya adida abuluton hidiyen na'at ta hiya nan ihamhamaddan mundayaw i Apu Dios hi abigabigat ya ahodohodom te pinhodan ipa'annung Apu Dios i didah diyen inalina. Mu patiyoy' an impa'annungna mo tuwali ta hiya nan patiyoy' an mamahuwanday numpun'ate. Apu patul, hituwen kulugo' di gumapuh nangidaloman nadan ibba' an Judyu i ha'on. ⁸ Ya da'yu'en na'amung ya tanganu onyu adi patiyon an hi Apu Dios ya taguwonay nate?

⁹ Handi ya umata' i dadiyen nangidalom i ha'on te inat'uy abalina' an namalpaligat hinadan kimmulug i Jesu Kristu an i Nasaret. ¹⁰ Te hiyah diye din inat'uh ad Jerusalem an eya' numpa'apyah tudo' hinadan nabaktun padi ta iyabulutda an e' ipabalud nadan kimmulug i Jesus. Ya wa'et alyonday mipapateda on inyunnud'u. ¹¹ Ta imme'immeya' hinadan a'am'amungan di ibbamin Judyu ot ibaga' an paligatonda nadan kimmulug i Jesus. Ya ta'on on ha'on ya nunhiglay nangat'u i dida te pinhod'un pihulondah Jesus ya indinongdan mangun'unud hinadan tuguna. Ya nunhiglay boholy' i dida ta ta'on on dedah nadan boblen di bokon Judyu on immeya' hidi ta wa'e ha inakhupa' hinadan kimmulug i Jesus on pinaligat'u.

Hay Nangibagaan Paul Hi Gapunah Kimmulgana

12 Ya wada han umaya"ot hi ad Damaskus ta e' bo tiliwon nadan kimmulug i Jesus hidi. 13 Mu hidin tongan di algo an nungginawwa amih nan awon an umeh ad Damaskus ya alinah on wada han humilin mumbinang mu nan algo an nalpuh ad lagud an nipto' hi awada' ta nabinangan nan awada' ya atbohdihi nadan nun'ibba' 14 ta nun'atutukkad amin namin. Ya dingngol'u han munhapit an inhapitnah hapitmin Judyu an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton i he"a? Adim inaynayun hinaen em ato'aton te ma'id damdama ha hilbinan dida ya on'aot mahmo'.

15 Ya inali' di, Nganneyy ngadanmu Apu?

Ya inalinay, Ha'on hi Jesus an palpaligatom.

16 Tuma'dog'aot te manu'eh numpatigowa' i he"a ya pinhod'un munhilbi'an ha'on ta em ipa'innilah tuwen tinigom an a'at'u ya nadan udum an ipa'innila' i he"a. 17 Honagon da'ah awadan nadan ibbam an Judyu ya ta'on on hinadan bokon Judyu an ta'on on innila' an waday atondan he"a mu ipadutu' da'a i ha'on.

18 Te adi maphod di pangatda an ayda wah nan munhihillong mu ume'a ta em ipa'innila i dida nadan tugun'u ta wan mapatalan di nomnomda ta idinongdan mangat hinadan pumbahulan ta hi Apu Dios di un'unudonda an bokon hi Sathanas. Te nan eda kumulugan i Apu Dios di apakawanan di bahulda ta middumda nadan tataguna.

19 Ta hiya nan ibaga' i he"a apu patul an hinaen inuhuh'un he"a an inalin Jesus ya hiyay inun'unud'u. 20 Ta hay namanguluh e' nangipa'innilaan ya nadan tataguh ad Damaskus

ot ahi hi ad Jerusalem ot ahi nadan tataguh abobbobleh nan probinsya hi ad Judea. Ya imbagabaga' boh nadan bokon Judyu ta way atondan mangidinong hinadan impa'inghadan ato'aton ta hi Apu Dios di unudonda. Ya imbaga' bon dida an nan pangatday panginnilaan hi'on immannung an kimmulugda. ²¹ Ta danaey gapunah e nuntiliwan nadan ibba' an Judyu i ha'on hinan awadan nan Templo hi ad Jerusalem ta eya'ot patayon. ²² Mu nihipun hidin nangipa'in'innilaa' hi a'at Jesus ta ingganah ad uwani ya hi Apu Dios di bimmanoddang i ha'on. Ot teen hiya boy ipa'innila' i da'yun nundongol an tatagu ya da'yun ni'yamung hi ad uwani. Te hituwen itudtudu' ya hiya datuwe din impa'innilan Moses ya nadan udum an propetan Apu Dios. ²³ Te inaliday hidiyen Kristu an honagon Apu Dios ya mapalpaligat ya mipapate mu ahi mamahuwan ta hiyay namanguluh timmagu ot ahi nadan numpun'ate ta ipa'innilana nadan Judyu ya nadan bokon Judyu an hiyay alpuwan di nahamad an itaguwan.

²⁴ Ta on inuhuh Paul hidiye ya inlot nan gobelnador an hi Festus di hapitnan alyonay, Paul, umman nee nabongang'a an binongang da'ah nan em inada'adal.

²⁵ Mu alyon Paul di, Apu Gobelnador, aggeya' attog nabongang te hituwen inali' ya immannung an bokon hapit di nabongang. ²⁶ Ya manu'e hi adiya' tumakut an mangibaga i datuwe hinan patul ya innila' an innilana tuwali te nundingngol hidiyen na'na'at. ²⁷ Ot he"a apu patul, undan adim patiyon nadan intuddun handidan

propetan Apu Dios hidin nadne? Hay innila' ya patiyom.

²⁸ Ot alyon nan patul an hi Agripa di, Undan hay punnomnommu ya dingngol'uh ad uwani ya patiyoy' ta mumbalina' ot boh Kristianu?

²⁹ Ya alyon Paul di, Hay pinhod'u ahan ya hay eyu kumulugan an ta'on on hi udum hi algo hi'on bokon hi ad uwani. Ot an namin ayu ya idasalan da'yu ta kumulug ayu ya hanat umat hi pangulug'uy pangulugyu mu ta adi ayu mibalud an umat i ha'on.

³⁰ Ya hidin indappuh Paul nan inalina ya timma'dog nan patul an hi Agripa ya nan gobelnador an hi Festus ya hi Bernis ya nadan tatagun ni'yamung i didahdi ³¹ ot lumah'undan namin ot humanahapitdan alyonday, Hinaen tagu ya ma'innilan ma'id ha nibahhoh inatna hi gumapuh ibaludana onu atayana.

³² Ya alyon nan patul hinan gobelnador di, Onha agge niluh an imbaganan nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya ot mabalin an milubus hi ad uwani.

27

Hay Numpapolan Da Paul An Immeh Ad Roma

¹ Hidin nahahapit an ume amih ad Roma hidih ad Italy ot awitondah Paul ya nadan udum an ibbanan balud ot iluganda didah nan papol ot iyukodda dida i Julius an ohah nadan opisyal di tindalu an munhilbih nan ap'apuh ad Roma.

² Ya hidiyen papol an nunlugananmi ya nalpuh ad Adramitium an ini'wanah nadan bobleh nan probinsya hi ad Asia an wah nan pingngit di

baybay. Ya wada bo han i Tesalonika hidih ad Masedonia an ni'lugan i da'mi an hi Aristarkus. Ot ume ami ³ ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Sidon ot mundagguh amihdi. Ya hi Julius an ma'ulen tagu ya inyabulutna an mabalin an e tigon Paul nadan ibbana ta bod-danganda hiyah nadan mahapulna. ⁴ Ya hidin nakak ami boh ad Sidon ya nidamu han puwo' ot ihingngimi moh ad Cyprus an nigawwah nan baybay ta ini'wamih nan da'gingna an adi dalanon nan puwo'. ⁵ Ot inaynayunmin i'wah nan nihaggon hi ad Silisia ya hi ad Pampilya ot dumatong amih ad Mira hidih ad Lisia. ⁶ Ta hidiy nangakhupan nan opisyal an hi Julius i han papol an nalpuh ad Alexandria ot hidiyey emi punluganan an umeh ad Italy.

⁷ Ta nakak ami bo mu immanul'ulle nan papol hi atnay algo ot ahi ami dumatong hi ad Nidus te midamu bo nan puwo' ot ihingngimi mo bo ta ingganay lina"uhanmih ad Salmon hidih ad Krete an nigawwa damdamah nan baybay an inyunudmih nan da'gingna an adi dalanon nan puwo'. ⁸ Ta athidiy inatmi mu naligatan ami ta inggana ot dumatong ami i han boblen nungngadan hi ad Ihandiyan di Papol an nihaggon hi ad Lasea.

⁹ Ta gapuh nan natanaktakanmih nan awon ya nala"uh nan ngilin an pun'ulatan di Judyu* ta atatakut mo on inayun nan papol an ume te na'innila an hidiyen timpuy ahipuwo'an. Ta himmapit hi Paul ot alyonay, ¹⁰ I'iba, hay innila'

* **27:9** 27:9 Nan ngilin an pun'ulatan di Judyu ya hidiye nan ma'alih Yom Kippur.

ya mapa"ih tun papol hi'on ta'u inaynayun an ume ot mun'itotopal tudan kalga ya wadaday malting i dita'u. ¹¹ Mu hay pohdon nan mummanehoh nan papol ya nan ud papol ya inaynayundan ume. Ya nihapitan bo nan opisyal di tindalu ta inyunnudna i dida an bokon nan inalin Paul. ¹² Ya hidiyen boblen awadanmi ya adi anu maphod hi umohnongan hi'on waday puwo'. Ta hiya nan dakolda boy namhod an inayunmi an ume ta alina ya miluh an dumatong amih ad Poniks hidih ad Krete. Te udu'dul anuhdi di emi umohnongan ta inggana hi mala"uh di ahipuwo'an.

Hay Nanamuwan Nan Puwo' Hinan Papol An Nunluganan Da Paul

¹³ Ta hidin hiyah dimmindinong nan puwo' ya alyonday mabalin an makak ami mo. Ta ginuyudda nan linnongda an gumo' an mangipudong hinan papol ot makak ami mo ot inaynayunmin i'wah nan pingngit di baybay hi ad Krete. ¹⁴ Mu indaniyot ya inihbod han mabikah an puwo' an nalpuh ad Krete. ¹⁵ Ya amod ona pumbangngadon nan papol ot iyunnudmi moh nan pangipluyan nan puwo'. ¹⁶ Ta lo'tat ya dimmatong ami i han boblen nigawwah nan baybay an ad Kauda. Ta gahin di ilugandahdi nan bangkan ginuyuguyud nan nilugananmi ta adi pa"ihon nan puwo' mu nali-gatandan nangilugan. ¹⁷ Ta hidin inluganda nan bangka ot ihamaddan ikaput nan papol an nunlugananmi te iyaguhdah pama"ihan nan puwo'. Ot aanonda mo bo nan ay bandela an

mangiyeh nan papol ta ta'on on mun'ul'ullen ume mu ta adi iye"en nan puwo' hinan mapu-lantag an boblehdi hi ad Libya. ¹⁸ Mu i diyen nabiggat ya hiya damdamah diyen ibibikah nan puwo' ta munhinnigi nan nunlugananmi ot pun'ipadokpahmi mo nadan kalga ta yumapo nan papol. ¹⁹ Mu hidin nabiggat bo ya hiyah diye damdama ot pun'ipadokpahda bo nadan udum an mun'adamot an ma'usal hinan papol. ²⁰ Mu hiya damdaman adi duminong nan puwo' ta nadney aggemi nanigan hinan algo ya bittuwon ta lo'tat ya ay hanan ma'id ha itaguwanmi.

²¹ Ya agge ami nangnangngan hi atnay algo ta lo'tat ya alyon Paul hinadan tataguy, Da'yun i'iba, onha dingngolyu tuwali din inali' ta agge ta'u nakak ad Krete ot wan ma'id ha athituh na'at. ²² Mu ta'on ya hanat adi ayu minomnoman ot ma'id ha ohah mate i dita'u an ammuna tun papol an malnong. ²³ Te hi Apu Dios an dayawo' an ud tagun ha'on ya intuda'na han anghel an numpatigon ha'on ad na"ugab ²⁴ an alyonay, Paul, adi'a tumakut te mahapul an dumatong'ah awadan nan ap'apuh ad Roma. Ya gapun he"a ya pi'ipapto' Apu Dios nadan nun'ibbam. ²⁵ Hiyah naey inalín nan anghel i ha"on ot hanat adi ayu nimpe tumakut te innila' an ipa'annung Apu Dios hinaen inalina ²⁶ an ta'on on mhipag tun papol an niluganan ta'u.

²⁷ Ta hidin mi'apulut opat (14) di labi hi awadanmih nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ya ginibo' nadan muntamuh nan papol an mun'ihaggon nan papol hinan luta.

²⁸ Ot lukudonday dinallom nan baybay ya umeh

napat (40) di metro. Ya hidi bon imme"e"ele nan papol ot lukudonda ya tumpuluy (30) metroy dinallomna. ²⁹ Ya timmakutda te alinah waday idungpupan nan papol hinadan batu ot alanda moy opat an mun'adadamot an gumo' ot iga'oddah nan papol ot ogahondah nan liting hinan baybay ta adi ume nan papol ot hahad-donmiy ena abigatan. ³⁰ Ya nadan mumpuntamuh nan papol ya ninomnomdan bumtik ta inalada nan bangka ot ipahalugdah nan liting ot hintamtamuwondah nan gumo' hi hinanggab nan papol. ³¹ Mu alyon Paul hinadan tindalu ya nan opisyalda di, Wa'et umaandahtu datuwen mumpuntamuh tun papol ya mate ta'un namin. ³² Ot bongwahon mon nadan tindalu nan tali an tayun nan bangka ta nagah hinan baybay.

³³ Ya hidin tuwen mabigat ya inalin Paul i didan namin di, Mangan ta'uot te duway duminggu mo tayyay agge ta'u nanganan an gapuh e ta'u timmakutan. ³⁴ Ot agaot ta mangan ta'u te mahapul an waha i'ilog ta'u. Ot innila' an ma'id nimpe ha mate i dita'u. ³⁵ Ot alan Paul nan tinapay ot mundasal ta dingngoldan namin di nundasalana ot upingonay kittang ot anona. ³⁶ Ya nawada mohpey dinoldan namin ot manganda. ³⁷ Hay bilangmin namin ya duway gahut ya han napitut onom (276). ³⁸ Ya hidin nabhug ami ot pun'itopalda nan balundan boga an agge nakan ta yumapo nan papol.

Hay Napa"ihan Nan Papol An Nunluganan Da Paul

³⁹ Hidin nabiggat ya tinigoda han boblen aggeda innilay ngadana. Mu hidih nan da'ging di baybay ya wahdi han nadadawoh hi duma"alan nan papol ya pinhodan ipluy hidi. ⁴⁰ Ot pumbohatda mo nadan nangaputdah nan ingahdah nan liting an gumo' ta nun'a'agah hinan baybay ot pun'ubadda bo nan kaput di kayiw an mungkauh hinan liting ta mange nan papol ot ipatuluda bo din ay bandelan mangipiyeh nan papol ot ahimi mohpe ipluy i diyen duma"alan di papol. ⁴¹ Mu onnot on atappo ahan hidiyen baybay ta on imme nan papol ya ammunay bongwahnan niha'moh nan pulantag ta munhinnigih pangat nan mabikah an dalluyun ta nun'apapa"ih.

⁴² Ya hay ninomnom nadan tindalu ya patayondan namin nadan balud an ni'lugan i dida te hay punnomnomda ya alinah humalugda ya binumtikda. ⁴³ Mu nan opisyal di tindalu ya aggena pinhod an pi'patedah Paul ta hiya nan aggena mo impapate didan namin. Ot ibaganan dida ta na'en nanginnilan munlanguy ya diday namangulun dumokpah ta humalugda ya dimma"aldahdih nan pulantag. ⁴⁴ Ya nada'en agge nanginnilan munlanguy ya alanda nadan na'aaan an tabla i diyen papol onu kumpulan mabalin an iluganandan duma"al.

Ta athidiy inatmin dimma"al ta ma"id ha nalting.

*Hay Dimma"alan Da Paul Hi Ad Malta
(Mark 16:18)*

¹ Hidin dimma"al ami ya na'innilaanmin hidiyen boblen nigawwah nan baybay ya hi ad Malta. ² Ya nadan tataguhdi ya ma"apngada i da'mi te nun'apuyda ot ayagan da'mi eh'at mun'anidu ami te inaynayunan umuda'udan ya kumog. ³ Ta hi Paul ya e nangalah pating mu hidin ena itungu ya nadangdang han ulog an nibu"ol hinan linangana ta himmawwang ot milipot hi ta'lena ot ikalatna ya adi ma'ma'aaan. ⁴ Ya hidin tinigon nadan bimmobleh diyen ulog an nitayun hi ta'len Paul ya alyonday, Hituwe nin an tagu ya pimmate ta ta'on hi dimma"al an nalpuh nan baybay mu apyana damdaman mate. ⁵ Mu impula'gin Paul hidiyen ulog ta nagah hinan apuy ya ma"i'd ha lini'nanah nakalat i hiya. ⁶ Ya dadiyen tatagu ya hahaddonday e lum'a'an di ta'lena ya hay ena atayan mu agge na'at. Ta hay punnomnomda mo bo i Paul ya alyonday, Hiyay oha an dios.

⁷ Ya hay ap'apuda i diyen boble ya hi Publius an dakol di lutanah nihaggon hidih nan way im-mohnonganmi. Ya ma'ma'ulle i da'mi ot ayagan da'mi eh'ah balena ta hidiy immohnonganmi hi tuluy algo. ⁸ Ya i diyen immohnonganmihdi ya nundogoh nan hi aman Publius an napudut di adolna ya mahkit boy putuna. Ta immeh Paul hidih nan kuwartuna ot mundasal ot iha'monay ta'lena i hiya ya pinumhod. ⁹ Ya hidin dingngol nadan tataguhdih diyen na'at ya an namin nadan waday dogohna on nun'iyedah awadan Paul on nipaphodda.

Hay Dimmatngan Da Paul Hi Ad Roma

¹⁰ Ya ongal di boddang nadan tataguhdi i da'mi te impapto' da'mi. Ta hidin makak ami ya pun'iyaliday balunmi ya an namin nadan mahapulmi. ¹¹ Ta niha"ad amihdi hi tuluy bulan. Ya wahdi bo han papol an nalpuh ad Alexandria an nungngadan hi Nundappel An Dios an nihaha"ad hidi ta inggana ot mala"uh di ahipuwo'an ta hidiye moy nunlugananmi.

¹² Ta lo'tat ya dimmatong ami bo i han boble an hi ad Sirakius ot umohnong ami ni' hidih tuluy algo. ¹³ Ot ahi ami bo makak ot inaynayunmi ta ingganah dimmatong amih ad Regium. Ya hidin nabiggat ya nalaklakah umayanmi te den itulud nan dibdib nan nilugananmi. Ta damunah mi'adwah algo ya dimmatong amih nan boblen ad Putyoli. ¹⁴ Ta hidiy nangakhupanmih nadan ibbamin kimmulug ot ibagadan umohnong amihdi hi ohay duminggu. Ot ahi ami bo makak ta indanallanmin immeh ad Roma. ¹⁵ Ya nadan ibbamin kimmulug hidih ad Roma ya dingngoldan wa amih nan awon an umeh ad Roma ot umalidan manamu i da'mi. Ta dinamumiy udum i didah nan pummalkaduwan hi ad Appius ya nada'en udum ya dedahdih nan bobleh ad Tuluy Listaolan. Ta hidin tinigon Paul dida ya ma"amlong ot munhana i Apu Dios.

Hay Inat Paul Hi Ad Roma

¹⁶ Hidin dimmatong amih ad Roma ya inabulutda ta ukod hi Paul hi pohdonan e iha"adan ot wada han ohan tindalun mungguwalyan hiya.

17 Ya hidin mi'atluh algomihdi ya impa'ayag Paul nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot alyonay, Da'yun i'iba' an Judyu, manu'eh impa'ayag da'yu ya ta ipa'innila' di gapunah nangipiyaliyandan ha'on hitu. Te ta'on on athitu an ma'id ha inat'uh bahul hinadan i'iba ta'un Judyu hinan e' imma'immayan ya ta'on bo on'u inyunnud hinadan pangat ta'un intugun handidan a'ammod ta'u ya impibaluda' damdama i didah ad Jerusalem. Ot ipaboltana' hinadan i Roma ¹⁸ ta hinumalyaa' i dida. Mu ma'id ha inakhupandah bahul'uh eda pamatayan i ha'on ta hiya nan pohdondan ilubusa' ¹⁹ mu agge pinhod nadan ibba ta'un Judyu ta hiya nan napilitana' an nangibaga ta nan ap'apuh tun ad Roma di ukod an manumalyan ha'on. Mu ta'on on athidiy nangatdan ha'on ya maphod di punnomnom'u i dida. ²⁰ Mu pohdo' an ipa'innila' i da'yuh ad uwani an manu'eh nabangkilingana' ya gapuh kimmuluga' hinan hihinnod ta'un Judyu an umaliyan nan Kristu ya nan amahuwan di nate.

²¹ Ya inalidan Paul di, Aggemi attog innilah naen imbagam te ma'id ha nipiyalih tudo' hi nalpuh ad Judea hi panginnilaanmi. Ya ma'id bo ha ibba ta'un Judyu hi immalihtu hi nalpuhdi hi nangibagah aggeda naminhodan i he'a. ²² Mu pinhodmi an innilaon di a'at naen kulugom te hay innilami ya abuh ya an namin di abobboble ya adida pohdon hinaen nituddun em inunud. ²³ Ot ga'unonda han algo an a'amunganda bo.

Ta on nadatngan hidiyen algo ya dakolday na'amung hi awadan Paul. Ta himmapihapit

hi Paul i dida an inhipunah din nawnawi"it ta ingganah nan mun'ahdom an hay imbagabagana i dida ya nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios te pinhodna ahan an abulutonda an hi Jesus ya hiyay nipa'annungan din Nitudo' an Tugun Moses ya nadan intudo' handidan propeta. ²⁴ Ya nihapitanday udum ta kimmulugda mu aggeday udum. ²⁵ Ya hidin alyon di ta mabukalda ya onda umana'ahhiyan ot inayun mo bon Paul an humapit an alyonay, Immannung din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din propeta an hi Isaiah an alyonay, ²⁶ Ume'a i dadiyen tatagu ta alyom i diday, Manu te donglodonglonyu nan hapit Apu Dios mu ningamut an adiyu ma'awatan. Ya tigtogonyu bo nadan ma'ma'at mu aggeyu innilay pohdonan ipa'innila. ²⁷ Manu'eh at'ayuhna ya adiyu pohdon an donglon ya adiyu pohdon an tigon ya adiyu pohdon an innilaon. Te onha adi ayu athina ya wa ninnot an imatunanyu nadan ma'ma'at ya ma'awatanyu nadan mitudtudun da'yu ta mabalin an mundinol ayun Apu Dios ta ipaphodnay nitaguwanyu.

²⁸ Ya alyon bon Paul i diday, Ot gapu i naen atonyu ya ipa'innila' i da'yu an mituddu mo nan hapit Apu Dios hinadan bokon Judyu te igongahanda ta mi'tagudan hiya.

[²⁹ Ta hidin impadappuh Paul an nangibaga i diye ya mumpapange nadan Judyu mu aggeda damdama indinong an munhahannu.]

³⁰ Nihaha"ad hidih Paul hinan nun'abanganan

baleh duway tawon. Ya inapnganan namin nadan e nanigon hiyahdi. ³¹ Ot hidiy tumanud-duwanah nan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios ya hay a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an agge timmakut an timmanuddu. Ya atbohadin ma'id ha nangipadinong i hiya hi timmanudduwana.

Nan Hapit Apu Dios
Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec